ВІСТІ КОМБАТАНТА

5-6

ТОРОНТО — НЬЮ-ЙОРК 1981

ВІСТІ КОМБАТАНТА

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖУРНАЛ

РЕДАКТОРИ: І. Кедрин-Рудницький і д-р М. Малецький

ВИДАВЦІ: Головне Управе Об'єднання б. Воянів Українців в Америці, Головна Управа Братства бол. вояків І УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців, Об'єднанни кол. вояків УПА, Броди-Лев, Інн., Українська Стрілецька Громада в Канаді.

VETERANS' NEWS, bimonthly, published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of 1 Ukrainian Division UNA in association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc., Brody-Lev, Inc, Ukrainian War Veterans' Association in Canada.

Address:
VETERANS' NEWS — P. O. Box 279, Stn. "D", Toronto, Ont., Canada M6P 3J9

Editorial office in USA:
Mr. I. Kedryn-Rudnytsky, 100-E Mongomery St., Jersey City, N. J. 07302 U. S. A.

Статті, підписані прізвищем чи ініціялами автора, не завжди відповідають поглядам Редакції.
Редакція
застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1981 РІК:

В Канаді річна передплата 12.00 долярів.

Поодиноке число 2.75 дол.

В США і інших країнах рівновартість амер. доляра.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ

Арґентіна:

Fraternidad de Los Ex-Comb
de la 1a DU ENU, c. Maza 144,
Buenos Aires, Argentina

Австрія:

Dr. S. Naklowycz
Dresdner Str. 124/III/19
1200 Wien XX., Austria

Printed by KIEV PRINTERS LTD. — 2466 Dundas St. West, Toronto, Ont., Canada M6P 1W9

ВІСТІ КОМБАТАНТА
Рік 1981 Торонто — Нью-Йорк ч. 5-6 (115-116)

Коментар

М. Малецький

ВЕЛИКОДЕРЖАВИ ПОБІЧ СЕБЕ

Прийнявся, умістився на видному місці, став виявом "доброго тону", покажчиком обізнаности й синонімом інтелектуальної глибини між засобами масової комунікації, особливо в телебаченні, звичай бачити причину всього світового зла в Америці й американцях. Зокрема, зовнішня політика США опинилася під невпинним обстрілом в методах неперебірливої критики політичної офіційщини держав по цей і по той бік залізної куртини, по цей і той бік земного рівника. І в самих США, переможені у виборах до державної адміністрації, але ще твердо закорінені між формуючими опінію колами, ліберали залюбки і при кожній нагоді, а то й без неї, повторяють, мовляв, нова адміністрація не має послідовної зовнішньої політики, а ця, що є, хаотична; питання вирішуються від випадку до випадку, а її носії спорять і ривалізують між собою. Тому, в їх опінії, такий стан не веде до доброго, а може довести навіть до воєнної катастрофи.

У цей самий час ці самі кола не бачать, промовчують або, як вже мусять, скупо інформують про небезпечні таки порушення міжнародного порядку "проґресивними" соціялістичними країнами. Причина такого ставлення цих кіл лежить у подвійному стандарті при оцінці політичних явищ. Недавно (початок жовтня 1981 р.) на конґресі письменників і людських прав, організованім Амнестією інтернаціональною (Amnesti International) у Торонті, Сузан Сонтаґ, американська письменниця, окреслювала це явище "лівим подвійним стандартом". "Я запізно запримітила, — сказала місс Сонтаґ, — що подвійний стандарт

засліпив мене й не дозволив мені побачити насильства над правами людини в комуністичних і соціялістичних країнах". Засліплення і задурманення опіюмом лівих марксистських ідеологій — явище не нове серед впливової т. зв. "інтелектуальної еліти" Заходу, й про неї варт було б написати окремо. Дивує, одначе, що трагічні у своїх наслідках соціялістичні експерименти впродовж довгих років відкрили очі лиш нечисленним. Загал тої "еліти" ще далі в полоні лівого "наркотику" і в консеквенції стосує подвійний стандарт.

Закордонна політика — це напевно не ідеологія, це методи вияву й реалізації власних інтересів держав і народів. Ідеологічно забарвлені сльоґани помагають нераз прикрашувати тверді методи оцеї політики, оправдувати доконані факти, підсунути сприємливу мотивацію. У міжнародних стосунках майже завжди вибілюється і "ідеоголізується" ця політика. Аґресивні імперіяльні війни з метою забезпечити своєму народові політичну й господарську супремацію описуються як війни проти колоніяльного, капіталістичного або ще якогось іншого гніту. Винищування меншин, щоб забезпечити користі неподільної влади одному народові, називають невтралізацією національного або клясового ворога. Все таки не дасться закрити фразами факту, що інтереси держави і його панівного народу — це рушійні сили в міжнародній політиці.

Журнал "Енкоунтер" від листопада 1981 р. помістив довге інтерв'ю з Авереллем Ґарріманом, американським амбасадором до Черчіля і Сталіна (1941-46), а згодом високим американським державним урядовцем. Тема інтерв'ю — питання, чи Сталін був "великою людиною". У розмові редактор журналу наворотами питає амбасадора, як було можливо американцям, в тому випадкові президентові Рузвельтові, співпрацювати із Сталіном, якого вважають за "найбільшого тирана модерних часів". Із щирістю неполітика Гарріман пояснює, що його "не цікавило те, яка особа Сталіна і як він розправлявся із своїми противниками. Моїм завданням було осягнути нашу мету, тобто держати Червону армію у війні. Він мене цікавив як провідник держави, яка була життєво-важлива для моєї країни". Інтерес власної держави мотивував та керував і американською політикою. Не виглядає, що тепер щось змінилося.

Інтереси поодиноких держав і народів рідко гармонізуються; вони часто споряться і спричинюють конфлікти, які ос-

таточно доводять до війни. Погодити спірні інтереси держав, знайти для них "модус вівенді" — це завдання міжнародної політики. У наших часах атомної зброї традиційна політика "балянсу сили" тратить своє домінуюче значення. Вона старалася створити рівновагу й стабільність у міжнародних стосунках при допомозі, спираючися на договорах і коаліціях союзних держав, інтереси яких в даний час сходилися. У минулому така політика відігравала важливу ролю і нераз запобігала або принаймні відсувала війну.

У сьогоднішньому світі домінують суперпотуги, які мають право вета в міжнародних організаціях, тому сама більшість малих держав не може вирішити нічого. Одначе політика взаємних оборонних договорів не втратила свого значення. При їхній допомозі великодержави поширюють свої впливи, щоб забезпечити собі догідні бази на випадок збройного зудару.

Радянський Союз і його провідники ніколи не крили своєї остаточної мети — знищити ворогів їхньої системи й заволодіти світом. Безупинна територіяльна й ідеологічна експансія СРСР не залишає жодного сумніву щодо серйозности його намірів. У повоєнних часах радянська імперія поширила свої впливи й контролю на Кубу й Нікараґуа, Анґолю й Етіопію, Південний В'єтнам, Ляос, Камбоджу, а останньо на Афганістан. Хрущов таки в Америці горлав: "Ми вас угробимо!" (капіталістів). І до цієї мети СРСР прямує вперто й послідовно й жодні методи їх не лякають. Щоб скоріше заволодіти західніми державами й народами, треба їх здеморалізувати, знищити в них віру у свої власні сили, у свої політичні й суспільні інституції, зневірити у "фальшиву" західню демократію. А вже потім радянське військо допоможе захопити й закріпити владу "трудящих". Ось слова Брежнєва у Празі в лютому 1968 року: "Якщо ми хочемо здобути перемогу, ми не зможемо осягнути нашої мети без допомоги сильного війська. Чи ми колись говорили, що не будемо вживати сили, як зайде потреба, щоб підтримати проґресивний рух, наприклад, у Франції, Брітанії чи Швеції?" ("Ґлоуб енд Мейл", 30. 7. 75).

Тим часом держави мусять боронити свої власні інтереси, якщо не хочуть у скорому часі стати сателітами Москви. Західній світ демократичний і його політичне життя споляризоване. Серед тих суспільств нуртують різні течії, тенденції і думки про можливо найкращі розв'язки їх життєвих питань, в тому

й міжнародного порядку. Через вибори уряди міняються, а з ними міняється офіційна політика. Мінялася також політика США. Спершу проминуло багато років, поки урядові американські кола пізнали радянські наміри щодо Західного світу. Згодом чергувалися різні концепції, як протиставитися радянській політиці. Прийнявши за принцип — за всяку ціну не допустити до вибуху атомної війни, політика США шукала доріг співжиття з СРСР цю політику називали по-різному в часах після 2-ої світової війни — "політикою аппізменту" (потурання), "контейнмент" (здержування), "будови мостів", "мирного співжиття", "детанту". Одначе показалося, що жодна політика, окреслювана цими назвами, не довела навіть до часово ограниченого порозуміння з СРСР і аж ніяк не зупинила його аґресивних дій на шляху до світової революції. Правда, політика західніх держав не відзначалася у тих часах твердістю щодо СРСР.

Щойно з приходом до влади президента Реґана, виглядає, що закордонна політика США прибирає конкретних впевнених форм, — явище невідоме від часу президента Трумана. А. Гейґ від самого початку свого урядування перестерігає перед радянською експансивністю, військовим авантурництвом та підтримкою Москви інтернаціонального тероризму. Щоб успішно протиставитися цій політиці СРСР, американський уряд рішений змодернізувати й скріпити свої збройні сили. Він уважає, що це позиція, з якої треба говорити з СРСР, і це мова, яку він добре розуміє.

Очевидно, США мають цілий ряд проблем міжнародного порядку, проблем, деякі з яких вже стали хронічними й їх не легко розв'язати. Годі писати про всі, але деякі не можна поминути. Із заяв президента Реґана, його найближчих співробітників, міністрів, сенаторів та конґресманів, можна зорієнтуватися в політиці теперішньої американської адміністрації. На Близькому Сході треба запровадити тривкий мир, а це можливо тільки тоді, коли візьметься до уваги інтереси ізраїльтян і арабів, зокрема палестинців. Треба зберегти мир і забезпечити впливи США в країнах Перської затоки. (Вже президент Картер був проголосив цей клаптик землі сферою вітальних інтересів США). Єгипет і по смерті Садата повинен залишитися в колі союзних держав, в якому радо вітали б Савді Арабію. США не відмовляються від т. зв. розмов "Північ - Південь", але вважають, що країни т. зв. "третього світу" повинні самі дбати про добробут

свого населення. США видали на допомогу другим країнам у 1980 році 7,091 мільйонів долярів, а СРСР — тільки 1,580 мільйонів. ("Ю-еС ньювс енд ворлд репорт", 26. 10. 81). До речі, сама фінансова допомога державам третього світу часто розгублюється в люксусовому житті нової, як вона сама себе називає, марксистської, але ще як слід не виробленої еліти.

Властиво всі ці проблеми й інші, пов'язані з ними, вдалося б скоріше полагодити, якщо над ними не простягалася б червона тінь радянської експансивности, яка постійно створює загрозу атомної війни.

Рішення американської адміністрації продукувати нейтронну бомбу викликало в Европі добре зорганізовані пацифістичні маніфестації. Рівночасно притримання радянського підводного човна з атомними ракетами у прибережних водах Швеції, в очах тих самих кругів, подія, про яку не варто навіть згадувати. Знову примінюється ними подвійний стандарт оцінки. Вони зменшують значіння аґресивного комунізму, вони бояться, коли їх уряди починають говорити з Радянським Союзом з позиції сили, вони впровадили до закордонних справ тон маломістечкового сектантського проповідника, а їх неспроможність навчитися з історичного досвіду довела Захід до найбільш небезпечних років від часу 2-ої світової війни. Здається, що тим часом вони не дооцінюють здорового розсудку Реґана та здібностей його дорадників.

Де наше місце в сьогоднішньому світі? Покищо ми можемо вважати себе тільки потенційним чинником у міжнародній політиці. Наше місце на боці західніх демократій, а наше одне з безпосередніх завдань — здобувати для нас приятелів серед чужих та усвідомлювати їх, що без самостійної української держави не буде миру в Европі. Наші перспективи добрі. Нелюдяні, тиранські й насильницькі режими вже давно історією приречені.

Поштовий Уряд Канади до хвилини віддачі до друку цего числа В.К. ще не проголосив нової поштової тарифи. Заповідається драстична звижна оплат, тож ми будемо змушені в слідуючому числі В.К., себто в ч. 1/82 проголосити нову висоту передплати. До кінця місяця лютого 1982 р. принимати мемо ще по давній ціні, себто по дол. 12.00 в Канаді, плачені канадсьною, а в США та інших країнах — в американській валюті. Просимо користати з цего хвилевого удогіднення.

Адміністрація В. К.

З НАГОДИ ВЕЛИКОГО ТОРЖЕСТВА

РІЗДВА ХРИСТОВОГО та НОВОГО РОКУ

складаємо всім нашим Управам Відділів, усім нашим членам як рівнож усім побратимським Комбатантським Організаціям та всьому українському народові якнайсердечніші побажання.

ВЕСЕЛИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО

та ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ!

ГОЛОВНА УПРАВА

ОБ'ЄДНАННЯ Б. ВОЯКІВ УКРАЇНЦІВ В АМЕРИЦІ

ВЕСЕЛИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО

та

ЩАСЛИВОГО І УСПІШНОГО НОВОГО РОКУ

Крайовим Управам, Управам Станиць Братства,
Управі Братства "Броди-Лев", Членам Братства,
Членам Дивізійних Родин, Комбатантським Організаціям,
Українським Організаціям, Військовикам та всій Спільноті

бажає

ГОЛОВНА УПРАВА

БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

Сучасне

Іван Кедрин

ЗРІСТ СОВЄТСЬКОЇ ПОТУГИ І РЕАКЦІЯ США

Від минулорічних президентських виборів в Америці, коли Республіканська партія здобула "лявінну" перемогу, і від інавґурації теперішнього президента Реґена 20 січня ц.р. американсько-совєтські відносини змінилися так радикально, що навіть трудно повірити, що ще в червні минулого року, після підписання у Відні другого з черги американсько-совєтського договору про обмеження стратегічної зброї (САЛТ 2) — президент Джіммі Картер цілувався перед фотографами з Леонідом Брежнєвим. Чи можна уявити собі, що Роналд Реґен цілується з Леонідом Брежнєвим або Александер Гейґ з Андрієм Ґромиком?! Недавно Радомір Боґданов, заступник директора совєтського Інституту для справ Америки і Канади накреслив у півторигодинному інтерв'ю похмурий образ американсько-совєтських відносин, протиставляючи теперішній ніби воєнний курс американської політики за президента Реґена — "примирливому" курсові за президента Джіммі Картера. Зрештою, треба признати тому совєтському спецові від американських справ, що Роналд Реґен дійсно був першим американським президентом, який на своїй пресовій конференції, ото ж публічно, назвав кремлівських володарів "брехунами" і "обманцями", що мусіло їх обурити. І Боґданов не перший із совєтських верховодів, що мають вплив на закордонну політику СРСР; він лається проти США і водночас відгрожується, нахваляючись ніби найпершою у світі і непереможною совєтською збройною потугою. У тому самому тоні й у тому самому дусі промовляв — "сам" Леонід Брежнєв на бенкеті в честь президента протеґованого СРСР В'єтнаму, — у тому самому тоні промовляв на 1-травневій військовій параді на Червоній площі в Москві військовий міністер СРСР маршал Устінов.

В усіх тих виступах вказується на зброєння Америки, заплановані і започатковані Регеном, як "загрозу для миру" і, як ніби доказ, що США змагають до знищення Совєтського Союзу, що їм невдасться. Очевидно, що водночас всі ці речники Совєтського Союзу палко заперечують, наче би Совєтський Союз мав будь-які агресивні імперіялістичні тенденції. Відомо, що з Москви пішов до всіх комуністичних партій в Західній Европі наказ — мобілізувати публічну опінію проти Америки, як загрозу для миру. Один із головних промовців великої пацифістичної демонстрації в столиці Західньої Німеччини Бонні поставив крапку над "і" тієї просовєтської пропаганди: "Не Совєтський Союз загрожує світовому мирові, а загрожує Америка". Керована з Москви пацифістична пропаґанда в Західіній Европі безперечно своїм коренем сягає до остраху кремлівських володарів перед війною на два фронти — проти західнього Атлянтійського союзу (НАТО) і проти китайсько-японського союзника Америки. Коли зважити, що Москва терпеливо ковтає всі виклики польського робітничого руху й воліє шукати жертвенних козлів у лідерів польської компартії, ані ж стосувати супроти Польщі "доктрину Брежнєва", яка "дозволяє" Совєтському Союзові збройно боронити "загрожений соціялізм" в будь-якій сателітській країні, коли зважити, що Москва все ще обмежується тільки до погроз, маневрів, зміни на найвищих постах польської компартії, то це наявний доказ, що кремлівські володарі війни в сучасній атомовій добі не хочуть. Не хочуть її без уваги на свою дійсну перевагу, яку осягнули в різних ділянках зброї над Америкою, використавши кругло десять років, коли в Америці занедбано ділянку оборони країни. Ганебна програ у В'єтнамі породила гасло "ніколи більше В'єтнаму". Збройна сила, як засіб розв'язування проблем, ще більше втратила значення в очах американців, коли не вдалася спроба звільнити силою 52-ох американських "закладників" в Ірані. Ніхто інший, як республіканський президент Ричард Ніксон, який став був наче символом антикомунізму, нахвалявся, що його бюджет дає перевагу соціяльним проєктам над військовими і власне Ніксон скасував обов'язковий набір рекрутів та поставив збройні сили Америки на базу добровільного зголошення охочих, — здебільша життьових невдачників.

Згаданий совєтський спец від американських справ Радомір Богданов дорікає американському президентові, що він має поганих дорадників, які штовхають його на шлях атомового зброєння. Брежнєв добавив від себе, що таке американське зброєння провокує Третю світову війну. Але покищо, хоч військова політика Роналда Реґена стрічає в Конґресі і в пресі поважну критику, вона, ця критика, не стосується самого принципу конечности збільшити збройні сили, щоб звузити "щілину", яка постала в ділянці оборони між США і СРСР, — а тільки стосується пріоритету, яку саме нову зброю продукувати найперше — чи міжконтинентальну ракету, чи т. зв. нейтронну зброю, чи новий суперсонічний бомбовіз з можливістю летіти так високо, щоб виминути ворожу радарну систему, — чи звернути найбільшу увагу на будову нових кораблів чи на суходільну армію. Передбачене американське дозброєння рахується вже не на мільйони і не на більйони долярів, а на три і пів трільйона — це така астрономічна сума, що нічого дивуватися, що не тільки економісти, але й фахівці з Пентаґону сумніваються, чи можна буде витиснути з національної економіки таку суму впродовж найближчих років — коли все ще щойно розпочалася війна проти економічної рецесії, інфляції, безробіття.

Проте нема сумніву, що ми вступили в період зброєння, а не роззброєння, якого, зрештою, не було від 1948 року, коли Захід зрозумів, що одностороннє розброєння безпосередньо після Другої світової війни, погрожує загином вільному світові. Такий поважний і популярний американський журнал, як "Тайм" з 26 жовтня ц. р. поставив на першій заголовній сторінці гасло "Зброєння світу". Вся американська преса повна вісток, заяв, полемік, на тему оборони країни та суперництва з Совєтським Союзом у ділянці зброєння. Фахівці фаворизують одну чи другу зброю, при чому орудують термінами, які не мають відповідника в українському військовому словництві. Але, перечитуючи довгеньку — на чотири сторінки друку — статтю в "Таймі" ще з 27 липня ц. р. під з. "Як видаткувати трільйон?" — найбільш врізався у пам'ять висновок: "Совєтський Союз не є високий на десять стіп, ані теж З'єднані Стейти не є карликом..."

І добре сталося, що американське суспільство отряслось з психози легковаження збройної сили й наставлення себе ви-

ключно на переговори з СРСР, як єдину ґарантію миру і свободи, та на звернення всієї уваги виключно на розбудову власного добробуту. Добре сталося, що в американській пресі вказується вже раз-ураз на російсько-більшовицьку експансивність. Це не пропаґанда, а факти, — орудування назвами країн, які стають жертвами тої московської експансивности, й орудування числами совєтських військ, висиланих до прерізних країн світу. Скінчилася історична епоха, коли Росія, наслідник Великого Московського князівства, була европейською, згодом евразійською континентальною імперією. Просто лячно стає, коли читати, де у світі поставила свою ногу совєтська імперія, і просто лячно дивитися на зладжену американськими військово-політичними фахівцями мапу, як виглядає нинішній світ. Конкретно:

У Чехо-Словаччині є 80,000 совєтського війська. У Східній Німеччині 400,000. На Мадярщині 65,000. У Польщі — 40,000 (табори совєтських вояків у Польщі, здебільша у лісах, їх не показують на вулицях більших міст; те саме на Мадярщині, де ще не забули повстання у 1956 року, що його здавила Москва танками, хитрощами заманила тодішнього прем'єра Імре Надя, вивезла до СРСР і там розстріляла). На американському континенті — на Кубі є 6,000 совєтських вояків, здебільша підстаршин для вишколювання кубинських рекрутів, але є і старшинський корпус із генералом чи генералами. У Нікараґві в Латинській Америці є 1,000 озброєних і фінансованих СРСР кубинців. В Азії, в Афганістані — 85,000 совєтських вояків усе ще вплутані у бої з партизанськими курдами та опозиційними афганцями. У Камбоджі, одній із трьох частин колишнього французького Індокитаю, поруч із 200,000-им військом в'єтнамців, є коло 200 совєтських старшин, насправжніх наказодавців. В Іраку, що веде затяжну війну проти Ірану, є 1,065 совєтських старшин і підстаршин. У Ляосі, поруч 50,000 в'єтнамців, є 2,000 совєтських військовиків. У Південному Ємені — 1,100 совєтських, 200 кубинських і 100 східньонімецьких військовиків, які перетворили цю країну на цілком совєтського сателіта. У Сирії — 2,480 совєтських військовиків із старшинами та "політруками", які під'юджують проти Ізраїлю, у В'єтнамі — 3,000 совєтських вояків, які контролюють всю ту країну, хоч вона з'єднана після В'єтнамської війни під комуністичним режимом. В Африці в Альжирі є 1,015 совєт-

ських вояків і 200 східньонімецьких. В Анґолі є 15,000 до 20,000 кубинців, які скомунізували тамтешній режим, але над отими кубинцями старшують коло 1,000 совєтських старшин і підстаршин, які водночас вислали туди коло 1,000 східньонімецького війська. У ніби самостійному Конґо є кругло 500 кубинських вояків і 20 східньонімецьких старшин та підстаршин, які вишколюють місцеве військо. В Етопії (коло Абісинії) є кругло 12,000 кубинців, 1,000 совєтських старшин і 300 східньонімецьких. У північно-африканській Лібії, центрі міжнародного тероризму, є близько 2,000 совєтських вояків і 400 східньонімецьких. Врешті, в Мозамбіку — 600 вояків Східньої Німеччини і коло 600 совєтських вояків. Вживаємо свідомо і зумисне назви "совєтські вояки", бо кремлівські володарі неохоче висилають поза межі СРСР корінних москалів, росіян, а користуються здебільша підлеглими їм народами і сателітами.

І коли придивитися цій статистиці, то треба подивляти цинізм речників Совєтського Союзу, які закидають Америці імперіялізм та які обурюються, що — мовляв, Америка "втручається у внутрішні справи" країн Близького Сходу, як Ізраїль, Єгипет чи Савді Арабія. Це добрий знак, що теперішній американський уряд почав протиставлятись тому ґльобальному наступові Совєтського Союзу і заманіфестував це спільними з єгипетським військом маневрами на єгипетській території. Це добре діється, що за теперішнього президента Реґена перестали цькувати Центральну Розвідчу Аґенцію (СіАйЕй) за ніби її "нелеґальні" акти у чужинецьких країнах, як і перестали цькувати Федеральне Бюро Інвестиґації (ЕфБіАй), як орган внутрішньої безпеки в Америці. Як довго триватиме цей консервативний напрямок, наставлений на "відродження" і переродження" американської психіки — не відомо, але покищо добре діється, що теперішні американські керівні кола усвідомили собі загрозу від російсько-більшовицької імперії і намагаються їй протидіяти.

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

Радісних Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року

ЧЛЕНАМ БРАТСТВА й ДИВІЗІЙНИМ РОДИНАМ,

КОЛИШНІМ ВОЯКАМ УСІХ УКРАЇНСЬКИХ АРМІЙ

і ФОРМАЦІЙ

та ВСІЙ УКРАЇНСЬКІЙ СПІЛЬНОТІ

б а ж а є

КРАЙОВА УПРАВА

БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА в США

Христос Родився!

З НАГОДИ РІЗДВА ХРИСТОВОГО і НОВОГО 1982 РОКУ

найщиріші побажання

УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДОВІ В УКРАЇНІ І ПОЗА НЕЮ,
УКРАЇНСЬКИМ ЦЕРКОВНИМ ІЄРАРХАМ,
ПРОВОДАМ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, А ЗОКРЕМА
ПРОВОДАМ КОМБАТАНТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ
ТА ВСЬОМУ БРАТСЬКОМУ ЧЛЕНСТВУ

з а с и л а є

КРАЙОВА УПРАВА

БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА В КАНАДІ

Святомир М. Фостун

МАРЕВО НУКЛЕАРНОЇ ВІЙНИ НАД СВІТОМ

«Коли хочеш миру готуйсь до війни». Старовинне це прислів'я ще з римських часів, ніколи не втрачала своєї актуальности в історії людства, а в сучасному століттю і поготів, незважаючи на це, що людство пережило дві жорстокі, криваві світові війни, воно, прислів'я, виступає в повній своїй гостроті нашого сьогодення. *Грізне марево нової світової війни, куди грізнішої за попередні, нависло, мов мег Дамоклів, над нашою плянетою.* Майже всі країни світу, включно з так званими недорозвиненими, охопила гарячка озброювання модерною зброєю, а великодержави — США і СРСР посилено розбудовують свій не лише конвенціональний, але теж і нуклеарний мілітарний потенціял.

Нагромадження термоядерної страшної зброї в арсеналах обидвох мілітарних бльоків — НАТО і Варшавського пакту викликає зовсім оправдане, серйозне побоювання *актуальної небезпеки збройного конфлікту між цими мілітарними бльоками, в гасі якого може бути вжита нуклеарна зброя,* у висліді чого нуклеарний голокост знищить людство та цивілізацію нашої плянети.

Не дивно, що проти такої жахливої перспективи світового катаклізму виступають і протестують широкі кола громадськости в усьому світі, головно в Західній Европі, *бо ж західньоевропейські держави є в першу гергу безпосередньо наражені на небезпеку нуклеарної війни.* Проте ж протести залишаються протестами, а арсенали нуклеарної зброї обидвох мілітарних бльоків постійно поповнюються щораз то новішою і страшнішою зброєю.

Гонка посиленого нуклеарного озброєння охоплює головно США і СРСР. *У констеляції геостратегігного укладу обидвох мілітарних бльоків — НАТО і Варшавського пакту — найбільш загроженою є таки Західня Европа,* бо ж на її території і на схід від залізної заслони як США так і СРСР нагромаджують масово нуклеарну зброю.

В теперішньому часі в Европі немає якогось *евростратегічного мілітарного балянсу. Є лише велика мілітарна перевага Варшавського пакту, як конвенціональна, ракетна, так теж і нуклеарна.* Тому-то теперішній американський уряд приспішено розбудовує мілітарний потенціял своєї країни, щоб не тільки збалянсувати рівновагу того ж потенціялу з СРСР, але теж, щоб США були й далі першою світовою мілітарною силою.

Продукція нейтронної бомби (таких бомб мають випродукувати в США в цих наступних роках 380, а також і 800 нейтронних стрілен до 203 мм гавбиць, що ними будуть озброєні американські війська в Західній Німеччині), викликає бурхливу реакцію західньоевропейського суспільства, не говорячи вже про реакцію західньонімецького), яке протестує проти того, щоб нейтронні бомби зберігались у Західній Европі, головно в Західній Німеччині. Кол. західньонімецький міністер Едвард Епплер, впливовий західньонімецький пацифіст, твердить, що в поділеній Німеччині нагромаджувано так багато нуклеарної зброї, що обидві німецькі країни живуть мов на вулкані, який може вибухнути кожної хвилини й розпалити нуклеарну війну в Европі.

Як відомо, покищо СРСР ще не продукує своєї найтронної бомби, але напевно почне її продукувати в найближчому майбутньому, про що вже говорив Брежнєв, згадуючи, що совєтські науковці працюють над нейтронною бомбою вже від 1978 року, але, мовляв, совєтський уряд рішив, що СРСР не буде перший продукувати нейтронну бомбу, хібащо США почнуть її перші продукувати. Звичайно, годі вірити такій «гуманності» совєтського уряду. По всій імовірності совєтські науковці не змогли перші випродукувати нейтронної бомби й їх випередили американці. Проте продукція такої бомби в СРСР це — справа зовсім близького майбутнього.

Нейтронна бомба не є насправді такою «чистою» зброєю і обмеженою у своїй нищівній дії, як її описують, мовляв, ця бомба призначена лише знищувати танкову обслугу, а навіть не знищує самих танків чи будівельних споруд. Нічого подібного:

- експлозія нейтронної бомби знищує зовсім танки в радіюсі 120 метрів від місця вибуху та руйнує будинки і всякі споруди в радіюсі до 1200 метрів;

● вояки та цивільні особи, що їх захопить експльозія нейтронної бомби чи ракети з нейтронною голівкою, зазнають попечення і важкого отруєння в радіюсі 700 метрів, і вмирають того самого дня;

● у віддалі до 900 метрів від місця вибуху нейтронної бомби чи ракети з найтронною голівкою, вояки та цивільні особи будуть важко затроєні радіоактивністю і попечені так, що вмиратимуть продовж шести днів;

● поза радіюсом 1200 метрів від місця вибуху найтронної бомби чи ракети з нейтронною голівкою, танкісти чи цивільні особи будуть затроєні радіоактивністю і більшість їх помре продовж шести тижнів, важко хворіючи;

● в окремих випадках у радіюсі до 1200 метрів і поза цим радіюсом, танкова обслуга (якщо вона залишиться в живих) після вибуху нейтронної бомби чи ракети з нейтронною голівкою, може ще свідомо оперувати танком упродовж 16 годин.

Американські стратеги вважають, що нейтронна бомба зможе затримати, а то й заламати наступ совєтських масових танкових з'єднань, у випадку війни, коли б більшовики застосували тактику так званого «бліцкріґу», маючи на европейському середньому відтинку щонайменше 19 000 танків, виряджених лазерним і інфрачервоним промінням.

Як уже згадано на початку цієї статті, в арсеналах обидвох мілітарних бльоків — НАТО і Варшавського пакту — нагромаджено силу-силенну різної нуклеарної зброї і ракет з атомними голівками різнородної нищівної сили. Західньонімецький журнал «Штерн» ч. 9/1981 надрукував статтю Вольфа Пердельвіца під наг. «Захована атомна сила» (Ді ферштекте Атоммахт), в якій автор подав навіть докладну карту розміщення нуклеарної зброї в Західній Німеччині, описуючи, як її зберігають у спеціяльних сховищах, хто має до неї доступ та ін. Пердельвіц писав, що в Західній Німеччині масово зосереджені ракети з атомними голівками, а кожна така голівка має силу вибуху до 40 кілотонн. Одна кілотонна рівняється 1000 тонн звичайного вибухового матеріялу. Для порівняння пригадаймо, що скинена атомна бомба на місто Гірошіму в Японії у 1945 році мала заледве 20 кілотонн.

Альфред Макстершайнер, кол. старшина і працівник відділу атомної зброї в інституті Макса Плянка, вважає, що гонка озброєння таки доведе до нуклеарної війни в Европі, яка буде

справжнім голокостом, як це виявили маневри НАТО, що їх свого часу провадив штаб цього мілітарного бльоку в Західній Німеччині. Отже, внаслідок масового вдаваного «обстрілу» Західньої Німеччини ракетами з атомними голівками (335 голівок) «згинуло» п'ять мільйонів населення, а «важко пораненими» були три з половиною мільйони населення. Іншими словами, «згинуло» набагато більше людей, ніж за весь час бомбардування Німеччини в часі Другої світової війни.

Винахідник нейтронної бомби Ерліндер Коган уважає, що збройний конфлікт великодержав зовсім *певно викличе третю світову війну й буде конфліктом високої технічної механізації.* У цій війні не буде фронтової боротьби в шанцях, проте ця війна машин, ракет, лазерних променів, електронних систем і нуклеарної зброї буде набагато страшнішою і знищувальною, ніж минулі світові війни. Один з визначних західніх військовиків сказав, що «третю світову війну будемо вести найбільш модерною зброєю, а в четвертій світовій війні будуть воювати луками й списами».

Сучасна гонка озброєння нуклеарною зброєю охоплює щораз більше країн. У теперішньому часі нуклеарну зброю мають: США, СРСР, Велика Брітанія, Франція, ком. Китай і Індія. Кожночасно можуть почати продукцію власної нуклеарної зброї такі країни: Канада, Західня Німеччина, Ізраїль, Італія, Японія, Пакістан, Південна Африка, Швеція і Швайцарія. В наступних шести роках можуть продукувати свою власну нуклеарну зброю: Арґентіна, Австрія, Бельгія, Бразілія, Данія, Ірак, Південна Корея, Голляндія, Норвегія, Еспанія і Тайван. У проміжку від семи до десяти років можуть випродукувати власну нуклеарну зброю — Єгипет, Фінляндія, Лібія і Юґославія.

Таким чином нашу плянету огортає несамовита гарячка гонки озброювання нуклеарною зброєю, або ж, іншими словами, людство само готує собі зовсім свідомо загибель.

Нуклеарна зброя не є *ніякою раціональною розв'язкою суперництва світових великодержав — США і СРСР, ані не принесе перемоги одній чи другій великодержаві у випадку збройного конфлікту.* Адже ж у випадку нуклеарної війни не буде ані переможених, а буде голокосне знищення людства й цивілізації нашої плянети.

І все таки, знаючи про це прекрасно, на Заході ще й досі не хочуть шукати іншої альтернативи, іншої розв'язки, а саме, *щоб довести до внутрішнього розкладу російсько-комуністичної тоталітарної імперії без війни, а тим самим і покласти кінець грізній примарі нуклеарної війни.* Бо ж коли не буде існувати ця імперіялістична надпотуга з її тенденціями ґльобальної гегемонії, то й непотрібною буде нуклеарна зброя.

Чи не час, поки ще не запізно, Заходові серйозно подумати про альтернативу усунення небезпеки нуклеарного голокосту?!

Внутрішній розвал сучасної більшовицької імперії, з допомогою Заходу поневоленим Москвою народам — це і є та альтернатива, яка може врятувати людство від катаклізму.

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

Веселих Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року всім Побратимам, усьому українському Вояцтву, розкиненому по цілому світі та їх родинам і всій українській спільноті

бажає

ГОЛОВНА РАДА БРАТСТВА УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

Веселих Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року всім нашим передплатникам, авторам, дописувачам, Головним Управам і Членству Комбатантських Організацій

бажає

РЕДАКЦІЯ і АДМІНІСТРАЦІЯ "ВІСТЕЙ КОМБАТАНТА"

В імені всіх інвалідів і ветеранів визвольної боротьби, які з фондів Суспільної Служби Комбатантів у США одержують щорічно Листопадовий національний дар, управа Суспільної Служби Комбатантів у США складає щиру подяку всім Жертводавцям, Збірщикам та Організаціям за зібрані та надіслані до Суспільної Служби Комбатантів у листопадовій збірці датки на "Дар Українському Воєнному Інвалідові".

Управа Суспільної Служби Комбатантів у США складає рівнож щиру подяку Редакціям і Адміністраціям щоденників "Америка" і "Свобода", тижневикові — "Народна Воля" та українському військовому журналові "Вісті Комбатанта" за безплатне поміщування закликів, комунікатів і фінансових звітів з листопадової збірки національного дару українським воєнним інвалідам і ветеранам визвольної боротьби.

З НАГОДИ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО

ВСІМ ВОЯКАМ І ЇХ РОДИНАМ ТА ЦІЛІЙ

УКРАЇНСЬКІЙ СПІЛЬНОТІ

ВЕСЕЛИХ СВЯТ І ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

бажає

УПРАВА СУСПІЛЬНОЇ СЛУЖБИ КОМБАТАНТІВ У США

Ярослав Курдидик

ФОРМА МАЙБУТНЬОЇ ВІЙНИ

Із проголошенням, що США приступлять знову до продукції невтронної бомби, багато аналітиків і найрізноролніших людей знову почали турбуватися про загрозу нової атомової війни. Коли переглядати міжнародну пресу або американські книжкові видання, наприклад, Н. Колдера "Атомове страхіття", Р. Беренса "Апокаліпса" або фахові огляди у "Гарвард Маґазін", що обіймають цикл під заг. "Небезпека нуклеарної війни", — насуваються з того приводу досить "понурі ремінісценції". Особливо тепер, коли починають появлятися у світі різновидні діяграми із найточнішими описами, з яких ми довідуємося, що атомові арсенали не перестають поповнюватися і що від 1960 року стратегічна нуклеарна зброя зросла в четверо, а число країн, які зуміли осягнути експлозійну технологію — потроїлося.

Знавці наголошують, що одною із причин, чому світова опінія, починаючи від 1960 р., неначе б "іґнорувала" розбудову нуклеарної нищівности, було те, що, згідно з договором, почавши від 1963 р., усі нуклеарні наземні і повітряні випробування перенесено у підземелля. З того часу кожна нуклеарна експлозія зробилася менше видною і менш загрозливою своїми опадами та радіяцією. У тому самому проміжку часу міжнародне напруження теж змаліло, особливо між двома найбільшими "атомовими ворогами" — СРСР і США.

Буває однак дуже часто так, що один важливий епізод струшує опінію світу і примушує бачити речі такими, як і слід їх бачити та оцінювати. Наприклад, аґресія СРСР на Афганістан дуже обурлива, але ще більше обурливим треба уважати факт, що СРСР далі існує, як остання колоніяльна імперія нашого сторіччя. Одна хіба користь із цієї окупації, це те, що вона виявила близькість комуністичної небезпеки та "конечність зрушення" у західньому світі, зовсім подібного до того, що сталося на Заході після запущення першого "Спутніка".

Досі за найбільше стандартну форму розцінювання нуклеарної війни була прийнята т. зв. "мілітарна теорія МАД" і її довгий час трактовано, як "єдину, блискучу і просту формулу нуклеарної стратегії", очевидно під тією умовою, що атомові суперпотуги матимуть відплатну кількість нищівної сили "покарати і знищити противника" без огляду на те, хто розпочав би напад першим. На конкретній мові це означало — "обостороннє самогубство".

Але згодом появилися інші, не менше цікаві "теорії, міркування та анізи" евентуальної нуклеарної війни. За найбільш особливу теорію деякі мілітарні коментатори приймають зауваження К. С. Ґрея, директора Інституту національних оборонних студій. Він твердить, що навіть якщо і прийшло б до зудару між США і СРСР, то не треба безкритично приймати, що США переміняться в одну велетенську руїну.

У своїй праці п.н. "Перемога можлива" Ґрей і його колеґа-співавтор, Кейт Пейн, критикують керівні американські кола національної оборони за їх твердження, що стратеґічну нуклеарну війну слід уважати за "єдиний неминучий голокост". Кажуть згадані автори, — хоч у майбутній війні між США і СРСР, — може загинути навіть коло 20 мільйонів американців, але, не зважаючи на цю страхітливу втрату, Америка вийде із такої війни, як "беспірний переможець",, розторощуючи політичну авторитетність СРСР. Після такої війни, США закріплять остаточно західні досягнення, безспірних вселюдських вартостей.

На закінчення автори заявляють, що у США чомусь дуже важко засвоїти собі уявлення про те, що навіть після такого евентуального нуклеарного катаклізму американці, зможуть його перетривати і залишитися живими. Бо навіть якщо б загинуло 20 мільйонів американців, то все ще понад 200 мільйонів переживе того роду катаклізм і залишитися провідником у вільному світі, як безспірна суперпотуга.

Впоряд із цим, вищенаведеним, передбачуванням, між теоретиками стратеґічних плянувань ведуться далі дискусії про те, як застосувати нуклеарну нищівність у майбутній війні:

1) У "загально інтеґрованому пляні операцій",

2) У дуже обмежених і чітко розплянованих нуклеарних операціях,

3) Чи, як "протисилове націлювання", тобто розгром коло 75 відсотків усіх важливіших економічних баз до такої міри, щоб у майбутньому не можливо було відбудувати збройну силу СРСР.

Не від речі варт згадати, що цим двом суперпотугам, США і СРСР, уже двічі загрожував зудар — у Берліні і Кубі. А тепер ніхто не всилі передбачити, де і як виглядатиме найближча "проба нервів і технології" із випробуванням щоразу сильніших і точніших у прицілі атомових ракет, які у порівнянні до своїх "перших прототипів", що їх скинули на Гірошіму і Наґасакі, подібні до "апокаліпсових ґіґантів із мультімільйоновими меґатонажами".

Деякі мілітарні коментатори передбачають, що нуклеарний зудар між США і СРСР може постати не лиш із заплянованого або превентивного нападу, а просто із "безконтрольности в зброєневих перегонах". До цього може причинитися ще надпродукція міжконтинентальних велетнів або занадто заавансованих типів ракет, технологія чи стратеґічні міркування, — бо такі й подібні непербачувані проблеми можуть довести до помилкової калькуляції, або, як кажуть у фаховому мілітарному жарґоні, — "перервання цієї волосинки, на якій висить доля світу". Є теж побоювання, що до евентуального "нуклеарного голокосту" готова довести теж звичайна комп'ютерна помилка. Відомо, що такі комп'ютерні помилки трапляються, а одну, на щастя, власно було "розшифровано".

Уся ця "масова ґеноцидна нуклеарна зброя" виявляється надзвичано скомплікованою, а щоби її втримати у постійному поготівлі, потрібне дуже і дуже пильне піклування. Майбутні війни будуть настільки складними, що для їхнього керування будуть потрібні "комбіновані командування", зложені зі "спеціялізованої ґенераліції" і високої кляси цивільних технологів.

У найновішому плянуванні передбачується створити окремі дослідні "бази-полігони" для існуючої зброї чи щойно "новонароджених типів зброї". Це будуть старшини із нижчих і вищих постів з усіх родів зброї.

Мета для таких окремих дослідних баз буде запобігти видаванню великих сум грошей, як це дотепер було, на "дублювання найчастіше тих самих або дуже зближених типів зброї", наприклад як це траплялося в американському літунстві. Або, як це підкреслюють деякі військові теоретики, замість витра-

чати велетенські суми на "розроблювання нових бойових ідей", які потребують дуже багато дорогого часу, — були теж і такі випадки, що заки ці ідеї здійснюються, зброя була вже перестаріла, — слід переводити строгу селекцію.

Не зважаючи на ці думки та теорії, далі залишається факт, що "війна, це продовжування політики іншими засобами". Це твердження незмінне, хіба, може, дещо змодифіковане.

На думку деяких стратегів, теперішня нуклеарна зброя не поставить "війну поза межі політики". Вона тільки збільшує нищівну силу війни, "яка продовжує політику"...

Сьогодні кожна більша держава має у своєму розпорядженні набагато ефектовніші нищівні засоби для ведення війни, як вона мала їх тому 20 чи 30 років, і, маючи під контролею таку силу, така держава зможе диктувати своєму противникові свої умови.

Люди і опінії

М. Сулима

ЧЕСНА І НЕЧЕСНА ЕЛІТА

Соціологи, які студіюють співжиття між людьми й розвиток суспільних груп і організацій, стверджують, що характер людини, а тим самим народів, є залежний від оточення, в якому одиниця зростає та виховується. Під середовищем треба розуміти не тільки клімат і фізичне довкілля людини, але також усі духові та культурні надбання, що існують в даному часі.

Людина розвивається під впливом існуючих у групі ідей; на її характер впливає родина, школа, церква, професійне середовище; на неї діють твори письменства, філософії, мистецтва, науки, а також у останніх часах засоби масової комунікації (преса, радіо, фільм, телевізія).

Так звана біологічна теорія середовища стверджує, що людська природа має здатність пристосовуватися до середовища; якщо воно зміняється, зміняється також характер людського життя та праці.

Знову згідно з теорією расизму, раса є в своїй основі елементом стабільним; раса мала б бути рішальним чинником у історичному розвитку спільноти.

Згідно з вченням марксизму, зміни в методах продукції впливають на історичні процеси, що проходять в людських спільнотах.

Маса та провід

Від часу нашої поразки у визвольній війні і втрати відзисканої державности, в нашій спільноті не перестало нуртувати питання: хто завинив? Почалися дискусії на сторінках преси, писалися спогади учасників, і до сьогодні не могло бути вирішене питання: чому ми програли. Чи винен був наш політичний провід, чи завинили маси. Думки й сьогодні поділені, бо

вина є по боці і проводу і мас. А так само велику ролю відіграють обставини, бо ж не завжди навіть наймудріший провід є в стані створити пригожі умовини. Щоб об'єктивно вирішити це питання, треба було б провести багато студій, основаних на джерельних матеріялах, не лише про стан наших збройних сил, які тоді були рішальним чинником у боротьбі за державність, але також про стан ворожих військ в Україні; про стан адміністрації та про здатність наших професійних сил. Навіть коли б ми такими матеріялами розпоряджали, важко було б встановити, наскільки в народі існував гін і бажання боротися за власну державність. Ми свідомі, що великої держави, такої як Україна, не могла творити та вдержати горстка провідної еліти; що українські маси не мали національної свідомости, яка була б їм диктувала як моральний імператив боротьбу за свою державність. До вибуху революції в Петрограді, в Україні не було наших шкіл, не було нашої преси; українська мова була заборонена указом.

Наш народ втратив пам'ять про нашу історію.

Хоча повіяло новим вітром і зростав величезний ентузіязм, який виявився у громадських маніфестаціях, але за слабий був провід, щоби ці зрушені народні енергії спрямувати вміло в догідне русло, а при тому ширити ідею нашої державности серед могучих цього світу. Ми бачимо, що навіть сьогодні, незважаючи на те, що наша діяспора зуміла провести велику інформаційну працю у світі, всетаки ще сьогодні світові чинники не мають поняття про необхідність існування вільних і незалежних держав, які ще є часткою колоніяльної московської імперії. Виглядає, що без зовнішньої допомоги не може визволитися наша нація від ворожого ярма. Хто зна, чи, наприклад, навіть Польща, нація об'єднана релігійно й національно, нація патріотична, яка має довгу традицію незалежности й політичної потуги, зможе визволитися з імперіяльних «обнять» Кремлю, навіть при допомозі багатьох націй світу?

Але де мав наш політичний провід навчитися державницького діла, коли від Полтави наша провідна кляса йшла у ряди чиновників «їх царського величества». Наш народ був обезголовлений, бо не мав провідної верстви, яка необхідна кожній організованій спільноті. А чейже держава є одною з найбільш скомплікованих організацій!

Закон життя

У всіх народів — тих, що тільки вступили на шлях цивілізованого процесу, як також тих, що глибоко розвинуті в усіх ділянках життя, в політичному аспекті існують дві головні кляси: кляса, яка править і кляса якою правлять. Навіть у так званих «безклясових» суспільствах такий поділ існує.

Завжди перша кляса — панівна — є малочисельна, але в її руках є монополь влади; вона виконує всі політичні функції; вона користується всіми привілеями. Навпаки, друга кляса, хоча дуже чисельна, мусить підчинятися та виконувати накази кляси провідної. Так було в давнину; так було в примітивних спільнотах, так воно є сьогодні і в режимах соціялістичних, і у вільних демократіях. Байдуже, чи ми маємо до діла із монархіями, чи республіками — державними організмами правлять впливові індивідуальності. Навіть одна одинока людина може правити як диктатор, одначе він мусить мати підтримку мас, або армії, чи навіть поліцейської системи.

Організована меншість може посісти владу; незорганізована більшість ніколи не може керувати державою. Ті, що мають амбіцію та інтеліґенцію, можуть накинути свою волю більшості. Очевидно, що до цього потрібні їм матеріяльні засоби, як також моральна тугість. Коли говоримо про «еліту» ми розуміємо під цим поняттям групу вибранців певної спільноти. Але еліта не означає тільки чолових провідників у суспільстві. Щоби державний організм міг функціонувати, до цього необхідна є так звана «середня кляса». До неї належить нижча верства провідництва: професіоналісти, директори підприємств, голови суспільних організацій, науковці та всі ті, що допомагають виконувати щоденні функції у веденні організованого життя спільноти. Коли йдеться про нашу державність років 1918-1922, ми якраз не мали тієї середньої кляси, на плечах якої спочиває державний організм. Ми мали чолових провідників у Центральній Раді, у гетьманській державі, чи в УНР. Одні були більш, другі менш льояльні до новоствореної держави. Але середня кляса не була наша, бо міста не були українські. В них панував чужий елемент, який не то що не був льояльний до української держави, але працював на її загибіль. Наші міста були зросійщені, в них був елемент польський і жидівський. Ми не створили своєї середньої кляси, на якій засновується кожна держава.

Провідна верства

Казали в нас: «від голови риба смердить». Цей вислів можна пристосувати до політичного життя. Від того, якою є провідна верства, залежить могутність або слабість держави-нації. Економічний розвиток, такий важливий чинник у житті модерних націй, залежить від вмілого господарювання. Розбита Німеччина, без сирівців, виросла як сфінкс у економічну потугу світу, в той час як більша територіяльно Польща заборгувалася та терпить нестачу харчів. Розвиток культури, науки, взагалі добробут нації, залежний від того, який провід має нація. В країнах Центральної Америки, Африки ми маємо десятки держав, в яких правляча еліта має все подостатком, а маси живуть у нещасних і незавидних умовах. Бо провідна верства не дбає за добро своїх громадян, тільки думає про власні матеріяльні блага. Старинний Рим упав тому, що керівники імперії затратили моральний стрижень; тому, що наступив упадок моралі, що замість плекати чесноти та працювати для слави імперії, римляни віддалися піянству, зловживанню, розгульності та розпусті. Декадентна провідна верства призвела до упадку римської імперії. Що тоді потрібно, щоби попасти в клясу еліти?

Раніше в провідну клясу могли попасти одиниці, які походили з родин аристократії. Сьогодні у провідники можуть вибитися навіть такі, що походять з низів. Тільки їхня здібність, тверда праця та амбіція виносить їх на верх. Правдою є теж, що щастя грає також велику ролю; близьке знайомство з людьми, які мають владу, допомагає попасти в клясу еліти. Так було в історії, так є і сьогодні. Президент З'єднаних Стейтів Америки підбирає собі до помочі людей, яких він знає, які з ним раніше співпрацювали. Очевидно, що в демократичній системі є краща можливість контролі над рішенням адміністрації, ніж це буває в диктаторських режимах.

В наших часах велику ролю в житті суспільному й тим самим політичному відіграє освіта; випускники славних університетів мають більшу можливість стати елітою, ніж ті, що не мають високої освіти. Багатство теж відіграє і надалі велику ролю. Більшість людей багатих добилися свого багатства важкою працею, впертістю та сумлінністю. Це звичайно люди, які потрапили брати на себе ризико, які мали досить здорового глузду, щоби ,не зважаючи на конкуренцію, вийти наверх. Не всі

багачі є шахраї, як це в нас призвичаїлося говорити. Правда, що модерні «принци» індустрії не знають сантиментів. В нашій літературі та в нашому думанні є погляд, що тільки чесні одиниці можуть стояти у проводі. Коби світ був чесний, це все було б гаразд. — Та сказав колись славний італійський державний муж і флорентійський дипломат Ніколо Макіявеллі (1469-1527), що державами не правлять при допомозі молитовників.

Боротьба за владу

В своїй книжці «Іль Прінчіпе» Макіявеллі ставить тезу, що князь, тобто володар, щоби вдержатися при владі, мусить уживати всіх хитрощів, всіх підступів, щоби перемогти всіх противників. Цей твір став свого роду біблією для всіх, хто шукав політичної влади, хто мав амбіцію панувати. А природа людська така: кожна людина хотіла б радше приказувати, значить володіти, ніж слухати. Можливо ми й тому не потрапили створити держави, що в нас не виросли провідники, які мали б нестримний гін *володіти*. Ми радше воліли співати, танцювати, заїдати вареники й галушки, ніж журитися тим, як володіти нами й нашими сусідами. Ми ще в давнину мусіли кликати варягів, щоб ті «прийшли та рядили нами».

Провідна верства у своїй боротьбі за владу вибирає собі певне гасло, при помочі якого хоче з'єднати маси для своїх політичних цілей. От, наприклад, Гітлер кинув гасло про вищість арійської раси й міт про «тисячелітній третій райх».

Більшовики на чолі з Леніном потрапили обдурити маси імперії мітом про владу пролетаріяту, про землю та волю, про право «грабити награблене». Французька революція проходила під гаслом, яке заініціював філософ Жан Жак Руссо, «волі народу» в противагу до гасла, яке панувало в усіх абсолютних монархіях, а саме «божеське право», згідно з яким володарі одержували право панувати від самого Бога. Мало в історії було конституційних монархій на взір монархії британської. У більшості знані нам монархії були абсолютні. Автократи мали беззастережну владу; вони мали право життя та смерти. Сьогоднішні комуністичні режими фактично перейняли авторитаризм абсолютних монархів.

Правда є, що навіть у найбільш примітивних спільнотах була свого роду авторитарна влада; були ті, що наказу-

вали, та ті, що мусіли слухати. Під кінець вісімнадцятого століття, під впливом писань англійського філософа Джона Локка, почала поширюватися доктрина *лібералізму*, цебто ідеї охорони *людських прав*. Філософія лібералізму перемогла; принялася думка про загальні вибори, почався рух за звільнення жінки. Сьогодні ми маємо демократичні країни, які мають у проводі соціялістичні і демократично-ліберальні індивідуальності. Постали різні відтінки політичних партій, які в загальних виборах змагаються за владу. Їхня ціль — запевнити собі льояльність якнайбільших прошарків спільноти, що у висліді принесе їм владу. У гру входять всі можливі засоби пропаґанди, щоб опінію виборців повернути в русло даної партії.

Небагато залишилося сьогодні з лібералізму. Сучасний лібералізм (останній із могіканів) приняв за девізу, так само як соціялізм, більшу контролю держави; ліберали хотіли би проводити суспільні та політичні реформи шляхом законодавства. Ліберальні системи нездатні боротися проти совєтського імперіялізму; в них шириться економічний і моральний занепад. Забагато свободи зроджує суспільні хвороби.

Революції, утопія

Ленін обіцяв, що революція принесе спасіння для трудящих, усуне всі соціяльні несправедливості, відбере всі привілеї буржуазії. Насправді революція не створила робітникам раю; навпаки, звела селянство й робітництво до гельотів, яким відібрано всі права. А керівна кліка цупко держить владу в своїх руках і користується всіма привілеями попередньої царської буржуазії. Ця нова кляса, яку так яскраво змальовує Мілован Джіляс, при допомозі брехні, підступу, хитрощів і *терору* за вказівками згаданого Макіявеллі, завела диктатуру над пролетарською більшістю.

А чи не те саме сталося з революцією Хомейні в Ірані? Релігійна кліка фанатиків-аятолів завела шалений терор і розстрілює всіх противників режиму. Революція мала усунути шаха й його сподвижників, а Хомейні вспів знищити два рази більше іранців за два роки, ніж це зробив шах за більше, як двадцять років свого панування.

Колись один із найбільших філософів світу, Платон, висунув був думку, що найкращими правителями можуть бу-

ти філософи, бо вони єдині мають знання і тим самим розуміють потреби спільноти. Не знаю, як виглядали б модерні спільноти, якими правили б філософи. Поперше, сьогодні майже немає респектабельних філософів; подруге, якщо б їх спільнота вибрала як провідну еліту, то, думаю, вона була б голодна та боса. Це не значить, що я антиінтелектуаліст. Навпаки, вважаю, що в кожній спільноті необхідна культурна, мистецька, наукова, економічна еліти. Кожна з них має великі завдання для розвитку та поступу націй. Але поети та філософи таки на політичних провідників не надаються. Вони можуть творити тільки *утопії,* які в кінцевому висліді призведуть спільноти до катастрофи. Утопії та їхні творці небезпечні для спільнот. Ми, як народ, що живе емоціями, податні ґрунтом для творців утопій. Державу творити та нею кермувати можуть тільки люди зі здоровим груздом.

Здорове суспільство

Ідеєю нового американського президента, яку він кинув перед виборців в часі передвиборчої кампанії, було моральне *відродження* Америки. Серед усіх спільнот у світі сьогодні шириться злочиність підростків, вандалізм і тероризм. Щоб повернути спільноту на новий шлях, треба оздоровити *родину,* треба повернутися до суспільного співжиття, до посвяти для добра загалу, а головно до дисципліни в житті суспільному, політичному й економічному. У світі, де ідеалом є матеріяльний добробут і життєві вигоди, важко вирощувати покоління в дусі посвяти для загального добра чи плекати глибокий патріотизм. Здорове суспільство мусить викинути з рядів своєї еліти самолюбів, демагогів і нечесних людей. Такі поняття, як тиранія, шантаж, насильство, повинні зникнути серед культурних спільнот.

В минулому мало було добрих монархів. Мало теж маємо сьогодні леґально вибраних провідників, які були б добрими державними мужами та мали задаток на історичну велич. Бо не змагання за *визнагність* характеризує їхні діла, а змагання за всяку ціну вдержатися при владі.

Коли говорити про наші еліти й у батьківщині, й тут у діяспорі, треба ствердити, що наше майбутнє *загрожене.* Український народ живе в системі, яка не сприяє національному ростові. Тим самим в батьківщині не може вирощуватися провідна верства нашої нації. Імперіялістична політика Кремлю

змагає до того, щоб і фізично, і духово зламати нашу культурну еліту, яка бореться не лише за людські права, але також за національні права нашого народу. При владі в Україні можуть вдержатися люди малого формату; люди, які вислугуються Москві, які допомагають ворогові нас русифікувати, які, вкінці, не мають гідности та відваги виступити сміливо проти ворожих затій. Через те наша нація не може мати провідної верстви, яка була б чесна із собою, із своєю спільнотою.

Ворог безжалісно нищить тих, що мали відвагу держатися українства й обороняти наші національні традиції та цінності. За довгі роки еміґрації наша діяспора встигла створити центральну громадську установу — Світовий Конґрес Вільних Українців, але не можна твердити, що вся діяспора льояльно відноситься до цієї установи. Так само спільнота не респектує Українського Державного Центру, бо в ньому люди більше думають про почесті, ніж працю в ім'я нашої політичної традиційної державної леґітимности. УДЦ всетаки символізує змагання українства до своєї незалежної держави. Трагедією нашою є те, що наша національна вдача перешкоджає нам знаходити компроміси в наших політичних розрахунках. Ми не здатні до співпраці, до справжньої любови свого співгромадянина, до творчого патріотизму. Нам важко відчути пріоритетність наших дій. Наша спільнота фанатична. А фанатики не можуть стати творцями добра, навпаки, вони ведуть до упадку всіх позитивних проєктів. Яке спустошення сіє фанатизм, ми маємо нагоду бачити на прикладі хаосу, який панує в Ірані.

Ходи нашої діяспори виявляють, що ми ще не доросли до справжньої демократії. Хоча демократія має свої слабості, все таки вона являє собою найкращу систему, яку видумала творча людина Европи. Ми зробили великий крок уперед, коли взяти до уваги, що ми створили в діяспорі наукову, мистецьку та культурну еліту, яка робить повільні кроки в доброму напрямі: скріпити нашу присутність у нових поселеннях і допомагати Україні в її боротьбі за свою самобутність. Але пора така, що вимагає від нас більшого діла. А щоб це діло допомоги батьківщині скріпити, нам треба *чесної політичної еліти,* а головно чолового представника тієї еліти, яким був би справжній *лідер.*

В. Верига

ЗАМІТКА ПРО "КОРИСНУ ПОМИЛКУ" С. ПЕТЛЮРИ

В третьому числі "Вістей Комбатанта" за 1981 рік появилася коротка стаття Гаврила Гордієнка п. н. "Помилка Симона Петлюри" (стор. 22-24), в якій автор намагається вгадати "що би було, якби Симон Петлюра... не укладав Варшавського договору?" Згідно з його припущенням Червона Українська Галицька Армія у збройних силах революційного пролетаріяту (РСФСР) пішла б "визволяти" свою вужчу батьківщину та прилучити її до ширшої батьківщини УРСР — Галичина в межах СРСР.

Хоч автор тут не договорює до кінця, але треба розуміти, що Галичину стрінула б, очевидно, доля така сама, як УРСР, де ҐПУ-НКВД вистріляло весь провідний національно свідомий актив, а штучний голод і терор здушили б український національний рух у народних масах Галичини.

"На щастя, таке не сталося! Галичина до 1939 року була в межах Польщі", — каже Гордієнко і з того робить висновок, що, мовляв, тому що Національна Україна припинила своє існування року 1919 й Галичині не було до кого тулитися. Тут і придалася "помилка" Симона Петлюри, який у Варшавському договорі віддав Галичину під опіку Польщі. Тільки "дякуючи" "помилці" Симона Петлюри, Галичина мала до 1939 політичну систему, численні партії різних політичних напрямків, УВО, ОУН, Католицьку Церкву, Рідну Школу, Просвіту, Пласт, Луги, Січі, НТШ, численну пресу тощо. До 1 вересня 1939 року Галичина вже являла собою дані для будь-якої суверенної держави. Помимо того, що від галичан сипалося на голову Симона Петлюри й тепер ще холодком віє, Бог не поскупився їм політичного розуму й вірности не якій іншій Україні, а тільки соборній.

Мало можна зустріти в історії таких корисних "помилок", яких доконав Симон Петлюра в Варшавському договорі 1920 року, — твердить Гордієнко.

Аналізуючи авторові міркування, виходить, що галичани повинні б бути вдячні С. Петлюрі за те, що він віддав Галичину Польщі. На жаль, тут автор переочив деякі "дрібні" факти. Справа в тому, що галичани, яким, як це каже Гордієнко, — "Бог не поскупив їм політичного розуму", не нарікали на Петлюру за те, що він віддав Галичину полякам, бо в тому часі доля Галичини залежала не від Петлюри, але від Найвищої Мирової Ради в Парижі, яка застерегла собі всі права до колишніх австро-угорських доміній. Очевидно, що вирішення долі Галичини залежало у великій мірі від політичних обставин на Сході Европи. Якщо б Петлюра і Директорія були мали за собою весь народ Східньої України, як це мали Державний Секретаріят і Президент Є. Петрушевич в Галичині, а крім того ще й відповідну армію, яка зуміла б оборонити всю тери-

торію УНР, тоді це, поза всяким сумнівом, було б позитивно вплинуло на рішення Найвищої Ради у справі української Галичини. На жаль, слабість армії й уряду УНР взагалі мали неґативні наслідки також і для Галичини.

Коли ж ідеться про обзнайомлених зі справою галичан та Симона Петлюру — то жаль до нього вони мають не за те, що він нібито "віддав" Галичину полякам, якої до речі, він ніколи не мав, але за те, що Петлюра, через своїх "дипломатів" Бориса Курдиновського та Клима Павлюка-Закржевського, почав торгувати Галичиною майже негайно після проголошення акту соборности 22 січня 1919 р., заявляючи своє "незаінтересування Галичиною". Це було зроблено всупереч договору УНР-ЗУНР і всупереч самому актові соборности, вже у травні 1919 р. і потайки від галицького уряду. Варшавський договір був уже тільки останнім акордом торгів з Польщею, які тягнулися від ранньої весни 1919 року.

Те що Галичина опинилася у складі Польської держави не було ані заслугою, ані виною Петлюри, бо сталося на основі рішення Найвищої Мирової Ради. Однак треба підкреслити, що заяви Курдиновського у Варшаві, з одного боку, та неспроможність армії УНР оборонити свою територію перед більшовиками, які дійшли аж до східніх кордонів Галичини, з другого боку, були відповідно використані польською дипломатією у Парижі й у великій мірі спричинилися до рішення антанти у червні 1919 р. — віддати Галичину тимчасово під польську адміністрацію. З того власне й почалося панування відновленої польської держави в Галичині, яке остаточно було апробоване Радою Амбасадорів у березні 1923 року.

Якщо хтось може мати слушні претенсії до Петлюри за те, що попав під польське панування — то це населення Холмщини, Підляшшя та західньої Волині, які він віддав полякам у Варшавському договорі. До речі, цей же договір став важливим арґументом у совєтсько-польських переговорах 1920-1921, які довели до Ризького договору, що встановив кордон поміж Польщею та Совєтською Україною майже повністю по лінії визначеній у Варшавському договорі Петлюри з квітня 1920 р. Отже, вважати, що "помилка" Петлюри із Варшавським договором вийшла на "користь" західнім українцям — є дуже проблематична. Поперше, Варшавський договір сильно підважив акт соборности взагалі, а подруге, таємні пертрактації з поляками, що його попереджали, про які слухи доходили й до галичан, ставали на перешкоді у порозумінню Західньо-українського та Східньо-українського урядів впродовж 1919 року. Те що Галичина зуміла осягнути в межах Польщі, було вислідом гідної постави українського народу та впертої боротьби з польською окупацією між двома війнами, яка включала і тюрми, і "пацифікацію" в 1930 р., і концентраційний табір у Березі Картузькій і т. п. "благодаті". Невже ж це також треба було б зарахувати на конто "корисної помилки" Петлюри?

А. Комарницький

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКОГО ДІЯЛОГУ НА ЕМІҐРАЦІЇ

На міжнародній науковій конференції, присвяченій історичним взаємостосункам між Україною і Росією, що відбулася 8 і 9 жовтня ц. р. в університеті МакМастер в Гамільтоні, було порушено цілий ряд проблем історичного, культурного, релігійного, соціяльно-економічного і політичного характеру. Про деякі з них у міжчасі можна було прочитати, наприклад, у "Новому Шляху". Ми натомісць зупинимось лише на одному з порушених на конференції питань: на нинішніх стосунках між українцями і росіянами в СРСР і на еміґрації.

У ході конференції була висунута ідея започаткування конструктивного діялогу між представниками української і російської еміґрації. На закінчення конференції була влаштована дискусія "За круглим столом", в якій, крім науковців США, Канади і Західної Німеччини взяли участь українські і російські представники правозахисного руху. Вони власне і говорили про справу евентуального діялогу.

Здавалося б, діялог між представниками української і російської еміґрації — справа, як кажуть, порожня і безплідна. Адже вони не мають впливів ні на політику радянського керівництва, ні на національні настрої обох народів, а тому не мають впливу і на майбутнє обох країн.

Проте існує інший аспект цієї справи. Кожна з еміґрацій, проживаючи у західних демократичних країнах, не обмежена у своїй політичній, громадській чи культурній діяльності, зокрема якщо ця діяльність торкається країн походження еміґрантів. Тому кожна з еміґрацій посідає більші чи менші впливи на формування громадської думки і зовнішньої політики у країнах її проживання.

Якщо йдеться конкретно про російську еміґрацію, то тут існують протилежні погляди на майбутнє народів СРСР. Наприклад, на конференції виступила Наталя Горбаневська — поборниця людських і громадянських прав в СРСР, нині пра-

цівниця найкрупнішого і найсерйознішого журналу "Континент", що виходить російською мовою у Франції. На сторінках журналу виступають не тільки представники російської еміграції, але й чехи, поляки, українці, литовці; багато письменників і публіцистів — виходців з країн комуністичного блоку. Більшість з них — це нові еміґранти, що прибули на захід протягом приблизно останніх двох десятеліть. Всі вони виступають за розчленування СРСР, конгломерату, що утримується не на демократичних засадах, а на військово-поліційній силі і страху, де топчуться національні і економічні інтереси цілого ряду народів.

Вони, тобто група російської інтелігенції, об'єднана навколо журналу "Континент", виступають за повне і безапеляційне політичне самовизначення нинішніх республік СРСР. Хоча й серед цих людей трапляються такі, що вагаються або перебувають під впливами імперіялістично настроєної російської більшости.

Існує й інша численна група російської еміґрації, об'єднана, наприклад, навколо Конгресу російських американців. Недавно цей конгрес запротестував проти проведення у США тижня поневолених націй, або в іншому разі, вимагає включення до поневолених націй і росіян.

Як відомо, щороку президент США, згідно із спеціяльним законом 86-90, що був ухвалений конгресом і палатою громад в 1959 році, оголошує у Сполучених Штатах тиждень поневолених націй. Цей закон, як вважають члени Конгресу російських американців, скерований проти Росії і росіян, а тому відштовхує російський народ від США і цим нібито збільшує військовий потенціял СРСР, а крім того наносить російським американцям матеріяльні і моральні збитки. На думку цієї організації, Росія перша впала жертвою комуністичного режиму, а тому слід боротися з комунізмом, а не з росіянами. А комуністичну ідеологію і поневолення, за їх твердженням, несуть і представники інших народів СРСР.

Якщо йдеться про ряд історичних спроб українців звільнитись від російського панування, ще в докомуністичні часи і до створення СРСР, то багато російських еміграційних авторів вважає це політичним, сепаратиським рухом, а не національно-визвольною боротьбою.

Наприклад, один з постійних дописувачів газети "Новое русское слово", що виходить в Нью-Йорку, в числі від 6 вересня ц. р. в питаннях українсько-російських стосунків посилається на книгу еміграційного автора Ульянова "Джерела українського сепаратизму". У підтвердження того факту, що українці і росіяни — брати і що між ними немає різниці, він приводить маніфест Олександра Другого про звільнення селян від кріпацтва.

Петербурзькі українофіли, пише він, поставили вимогу перекласти документ українською мовою. Вийшов курйоз, в українській мові нібито не знайшлося відповідних слів, прийшлося видумувати. Маніфест так і не був опублікований українською мовою, бо, мовляв, український селянин так і не зрозумів би його.

Звичайно, цей "аргумент", приведений не в ті неменш чорні для української історії часи, а вже нині, звучить тяжкою образою для кожного українця і є доказом злочинної дискримінації української мови.

Проте і нині не краще. Відомо, майже всі наукові дослідження в СРСР ведуться російською мовою, незважаючи на те, що значна частина науковців — це неросіяни, і найбільший відсоток серед них — українці. Термінологічні словники на мови СРСР не перекладаються, так би мовити, "за ненадобностю".

Група цих росіян вважає, що Україна, як і інші народи СРСР, повинна залишитися у складі російської імперії, незалежно від її політичного майбутнього (?). До речі, існує вже навіть конституція майбутньої відновленої імперії, а радше проект конституції автора Федосеєва, який передбачає кордони імперії майже без змін, тобто на стан 1939 року. Отже, на догоду майбутньому західному сусідові і союзникові Росії, Західна Україна знову мала б відійти до Польщі. Так і клопоту було б менше.

Ця група закликає громадськість і уряди західних країн боротися проти комунізму, бо нібито тільки він загрожує західним демократіям, а не російський імперіялізм. Листами до політичних діячів і кампанією у російській еміґраційній пресі автори протестують проти змішування понять "російський" і "радянський". Розуміється, мова тут не йде про виступи мистецьких ансамблів з республік СРСР чи спортивні дружини, про які західна преса часто пише, як про російські. Йдеться

про специфічні окреслення: "російська агресія", "російський агент" та інші. У таких випадках, на думку цих авторів, слід писати "радянський". З цією заявою свого часу виступив по американському телебаченню глава імперського союзу-ордена Колтипін.

І треба сказати, що всі ці протести проходять не без успіху. Деякі американські конгресмени пообіцяли російському конгресові у майбутньому не плутати понять "російський" і "радянський".

З прикрістю варто зауважити, що багатьох українських політичних (?) діячів вся ця активність російської еміграції не обходить і не цікавить. Вони з пильністю слідкують, що діється у суміжних українських середовищах, і всю свою войовничість, а як же часто ненависть, скеровують проти своїх же, проти таких же, безталанних братів-українців. Не йдеться тут, як відомо, про визволення України, бо кров проливатиме народ там, коли прийде на то час. І той же народ формуватиме своє майбутнє на свій лад. Мова йде про прямий політичний обов'язок еміграції, про її максимальні і **одностайні** зусилля у вільному світі, щоб викликати інтерес, щоб піднести ім'я України, а не компромітувати його.

Однак, попри всі добрі побажання і наміри заважають розбіжності непринципового, дрібнопартійного характеру, а часом хворий погляд на віроісповідання земляка або його "нетакий" акцент.

Можна тільки сказати, що навряд чи історія пробачить оте дрібненьке, ганебне цькування з низьких побуджень і штовхання в обійми противника деяких українських дисидентів, які викликали серед західнього світу справжнє зацікавлення долею України. Навіть якщо ті люди і не пасують до льокальних або партійних мірок деяких представників еміграції.

Далі гляньмо, що собою являє комунізм і російський імперіялізм. Чи можна взагалі ці поняття відривати від себе? За неначебто ідеологічними лозунгами комунізму хаваються цинічні стремління російського імперіялізму, які до революції обходились без жодної політичної маски.

Не можна тут говорити також про участь в російській експансії незначного відсотка залучених до влади представників поневолених народів, які є по суті знаряддям, виконавцями.

На Україні, додаймо — і в інших республіках СРСР, цивільну адміністрацію, як всім добре відомо, складають переважно росіяни, не кажучи вже про армію, КҐБ і міліцію. Ці установи завжди були російськими. Звертає на себе увагу цілковита відсутність борців за національні права серед росіян в республіках, про яку свого часу писав С. Караванський у відповіді Солженіцину. А тим часом число росіян у деяких республіках доходить до 50 відсотків. Росіяни тут — це переважно на всіх рівнях і у всіх сферах, адміністрація, упривілейована кляса.

Російських інакодумців власті частіше видворяють на захід, а їх неросійські колеґи в республіках, набагато численніші, потрапляють до в'язниць за так званий буржуазний націоналізм. Зате за всю історію СРСР ніколи не трапилось, щоб до тюрми потрапив росіянин за російський шовінізм.

Серед представників радянських дипломатичних місій за кордоном кількість неросіян складає незначний відсоток.

Один з колишніх радянських партапаратчиків, що проживає нині на заході, у єврейській "Новой газете", що виходить у Нью-Йорку, у серії статтей "Структура еліти" писав, що серед випускників, наприклад, Інституту міжнародних відносин у Москві росіяни складають 78%. Представникам інших народів, що складають понад половину населення СРСР, відведена тільки п'ята частина. Відсутні серед цієї категорії молдовани, євреї, татари, таджики і узбеки. А у військових академіях і КҐБ цей відсоток цілком незначний. З цього вирисовується образ рушійної сили СРСР — нинішньої комуністичної імперії.

Всі ці факти, нещадна національна дискримінація і економічний визиск росіянами інших народів і зокрема України, не сприяють успішному проведенню діалогу. Як можна думати, проламати лід взаємного непорозуміння, а правильніше — нерозуміння з боку поневолювача, було б справді важко.

Започаткувати діалог взялися представники українців і росіян, багато з яких свого часу відбували ув'язнення в СРСР в одних таборах, знає політичні і міжнаціональні стосунки і взагалі радянську дійсність.

Чи можна сподіватись, що ці люди мають шанси знайти спільну мову, зрозуміти прагнення протилежної сторони і реальну дійсність, у якій нині формується світ? Важко тут щось сказати. Заважає гіркий досвід.

ВЕСЕЛИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО

І

ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

Друзям по зброї — колишнім Воякам 1-шої УД УНА, їх Родинам та всій українській спільноті на рідних землях і за кордоном бажають

УПРАВА і ЧЛЕНИ СТАНИЦІ БРАТСТВА кол. ВОЯКІВ 1 УД УНА в Едмонтоні, Алберта, Канада.

Побажання та даток на пресовий фонд журналу «*Вісті Комбатанта*» зложили:

по дол. 25.00: інж. Богдан Білан;

по дол. 20.00: адв. Петро Саварин, Павло Ґулька;

по дол. 10.00:

о. д-р Євген Камінський,
о. Василь Волошин,
Стефан Максимюк,
д-р Ярослав Онуферко,
д-р Мирослав Варениця,
Роман Осташевський,
Михайло Кучер,
інж. Любомир Цимбалістий,
Ярослав Цвіклевич,
Ярослав Федеркевич,
Михайло Свистун,
Петро Бойків,
Роман Чучман,
Василь Багнюк,
Роман Дринич,
Ярема Бабій,
Микола Зубрицький,
Дмитро Радьо,
Стефан Боєчко,
Мирон Левицький,
Михайло Шмігельський,
Михайло Боднарук,
Володимир Думанський,
Володимир Кривор,
Ілля Вархола,
Михайло Міндза,
Богдан Небожук,
К. С.
Іван Лошук,
Іван Вавринчук,
Стефан Войтів,
Василь Білеуш,
Василь Бойко,
Михайло Стефанишин,
Микола Шведів,
Василь Шкамбара,
Іван Шибіцький,
Осип Бойчук,
Роман Березович,
Володимир Будний,
Микола Богатчук,
Михайло Карпа,
Іван Воркун,
Антон Зазуляк.

Разом: 505.00 дол.

Роман Колісник

П. ГРИГОРЕНКО: "НЕ МОЖНА ВБИТИ ЖИВУ ЛЮДСЬКУ ДУШУ"

Користаючи з нагоди виступу на конференції університету МекМастер у Гамілтоні, Канаді, на тему "Українсько-російські стосунки", до Торонта завітав генерал Петро Григоренко, де виголосив доповідь 7 жовтня 1981 року, на запрошення Клюбу українських професіоналістів і підприємців.

У вступному слові проф. Даревич Юрій подав короткий життєпис генерала. Григоренко народився в Україні, але вже хлопцем пішов з села. Закінчив військові школи в Харкові, Ленінграді й Москві. Командував дивізією під час 2-ої світової війни на 4-му Українському фронті. Вважає за особливе щастя, що не кинуто його на боротьбу з УПА. По війні стає професором військової академії ім. Фрунзе у Москві,

Пізнавши характер і суть комунізму в СРСР, від 1962 року починає виступати проти властей комуністичної партії на з'їзді партії. За це його звільняють з академії й висилають на Далекий Схід. В 1964 році запроторений до "психушки", й щойно по упадку Хрущова йому вдається отримати звільнення. Під впливом публічної опінії на Заході йому дозволяють виїхати на лікування до Нью-Йорку, де вже перебував його син. Йому дають пашпорт "блискуче швидко", а незадовго після виїзду з СРСР його позбавляють радянського громадянства та забороняють повернення. В Москві він вступив до Української громадської групи для виконання гельсінкських угод. Він теж був членом Московської гельсінкської групи.

Григоренко розповів про теперішній стан на Україні. Жив він у Москві, коли до нього приїхав Микола Руденко, з яким він провів довгі розмови й подружив від першого дня.

Українська гельсінкська група невелика, але вона славнозвісна на цілий світ і члени її славнозвісні, тому вона має дуже велике значення. Ця група має основне завдання підготовити, щоб УРСР мала українське лице.

На думку Григоренка — це дуже потрібно, бо сьогодні в Україні нема "української громадськости". 300 років бездержавного існування, невдача революції в 1917-20 роках, винищена інтеліґенція, а хто залишився в живих, деморалізований. Процес СВУ, як би на нього не дивитися, — був проти залишків старої інтеліґенції і свідомої нової; сталінські чистки, голод, який коштував наш народ 5-6 мільйонів; тепер цим самим слідом пішла Галичина. Все це причинилося до стану, який тепер існує в Україні. Обчислюють, що від заведення радянської влади знищено коло 17 мільйонів українців, тобто кожний четвертий українець був знищений. Колись у військових збунтованих

частинах вистачало здесяткувати вояків, щоб зламати в них духа, а що говорити про знищення одної найкращої четвертини народу? Тому народ перестав діяти як організована сила.

Нова інтеліґенція почалась наново в шістдесятих роках, почала повертати народ в націю — збирали фолкльор, організували хори й рознеслася слава про них. Народ почав почувати себе знову українцями. І що ж сталося? Влада, зіґнорувавши свої закони, постановила знищити нове відродження.

Але не можна вбити живу людську душу. В 1972 році почав протестувати Микола Руденко, редактор журналу "Дніпро". Засновано Гельсінкську групу, проголошено програму. Така форма дальшої боротьби була вигідна тим, що Ґельсінкські угоди підписало багато держав, а в тому й СРСР. Тому Гельсінкська група не була "антисовєтська", але можна було її інтерпретувати по-різному. Московська група підкреслювала гуманітарний характер, а українська національне питання. Це головний документ сучасности. Завдяки Гельсінкській групі українське питання винесено на світову арену, пов'язано з демократичним рухом на Заході.

Шістьом членам дозволено еміґрувати, а з рештою з усіх 25 членів влада розправилася жорстоко. Усіх їх запроторено в табори суворого режиму. Це безвиглядне, жорстоке життя. Вони замкнені у будинках, де взимку холодно, а влітку гаряче. Навіть вікна збудовані з півночі, що ніколи до середини не доходило сонячне світло. Їм дозволяється денно тільки одногодинна прогулянка, харчування погане, працюють теж у закритих помешканнях. Виглядало б, що переміг КҐБ. КҐБ фізично їх замкнув, але не зламав. Ніхто з членів групи не відійшов (з Московської групи відійшло двох), що більше ніхто не покаявся. (Серед шістдесятників, правда, покаявся Дзюба, але його книжка "Інтернаціонал чи русифікація" залишився важливим документом). Щобільше, група в таборах відновила свою діяльність і поширила на інші народи. Група взяла собі за приклад Христа, який пішов на Голготу й сама пішла на "Голготу".

Група перейшла на явний національний шлях, як пише Базьо, що нація має право жити. Крім Руденка, "розумом і серцем" групи є Лук'яненко. Це дуже мудра й добра людина.

Ще одна корислива справа може для українців стати в майбутньому із Гельсінкської угоди: в ній затверджено теперішні кордони в Европі. Тож майбутня українська держава матиме юридичну підставу до цих кордонів, на основі міжнародного договору. А кордони для молодої держави дуже важливі, бо, — на думку Григоренка, — як би УНР мала закріплені кордони бодай в одній губернії, незалежна Україна напевно була б втрималася в 1917-20 роках.

Члени Гельсінкської групи зберегли дух, бо вони вважають, що українські справи ми повинні вирішувати самі — "група нам дорожча, ніж життя", — заявив Григоренко. Українська група уявляє собі Україну демократичну, де гостинно будуть прийняті друзі й народи; "не терор, а добробут свого народу — це мета наша".

Григоренко, на письмове доручення Гельсінкської групи з краю, очолив Закордонне представництво. "Я втрачаю здоров'я, я відповідаю не тому, що мені хочеться, а тому, що я маю підтримати авторитет групи", — говорив Григоренко. "Мені легко було б відмовитися від цього обов'язку, я хвора людина. Часом і не хочеться вранці підніматися". До Представництва запрошено всіх українських дисидентів, які виїхали з СРСР.

До одного із завдань Закордонного представництва є доручення втримувати зв'язки з іншими народами. Тому Григоренко пише до російської газети "Русское слово". Не пише він в користь росіян, а в користь українців. Група також старається втримувати зв'язки з поляками й білорусами.

Головне, що є недоліком Закордонного представництва — це брак професійности, брак професійних сил. Багато працює Надія Світлична; вона видає "Вісник". Слід підтримувати групу, найкраще через СКВУ, а не нападати на людей, які караються. "Завдання Закордонного представництва обмежені, нам слід ширити дійсну правду про Україну по світі", — закінчив свою доповіді Григоренко.

На поставлене запитання, чому він підписав "заяву" щодо вбивства польських старшин під Катинем, він відповів, що в той час був підполковником у Червоній армії й чується до співвідповідальности, бо в той час не боровся проти режиму, а "каятися християнам не зашкодить".

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ

і

НОВИМ 1982 РОКОМ

ВЕСЕЛИХ СВЯТ та ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

РІДНИМ, ПРИЯТЕЛЯМ і ЗНАЙОМИМ

та

ДРУЗЯМ ПО ЗБРОЇ

б а ж а ю т ь

ЧЛЕНИ СТАНИЦІ 1-ої УД УНА в НЬЮ-ЙОРКУ:

Я. БАЛАБАН,
І. БРОДИЛО,
М. БУРЧАК,
Р. ГАЄЦЬКИЙ,
Р. ДАНИЛЮК,
А. ЗАКРЕВСЬКИЙ,
М. ЗАЛІПСЬКИЙ,
П. ЗҐОБА,
Р. КОБРИН,
Р. КОСТИРКА,
М. МАЦ,
І. МОКРІВСЬКИЙ,
Б. СЕМЕНЮК,
С. СКРИБАЙЛО,
О. СЛУПЧИНСЬКИЙ,
З. ЦІХОВЛЯЗ,
Ю. ФЕРЕНЦЕВИЧ,
М. ЯРЕМКО.

Орест Корчак Городиський

ЗАМІСТЬ РЕЦЕНЗІЇ

на книжку Романа Крохмалюка "Заграва на Сході".

Треба привітати нові історично-мемуарні видання Головної Управи Братства к. Вояків 1-ої УД УНА, які бодай частково заповнюють занедбану сторінку історії участи українців-вояків в 2-й світовій війні.

Не думаю писати рецензії на цілу книжку Романа Крохмалюка "Заграва на Сході" про працю Військової Управи Дивізії "Галичина", хочу тільки додати деякі доповнення — головно до початкових сторінок, в яких автор описує передісторію творення Дивізії.

Документів остало дуже мало, особистих записок ще менше, тож і не дивниця, що при описуванні подій 1939-43 рр. трапляються певні неточності. Абстрагуючи від всіх доповнень, що евентуальні рецензенти подаватимуть, кожна книжка про ті роки має свою вартість.

Автор правильно підкреслює, що деякі автори представляли деякі події зв'язані з постанням Дивізії та діяльність Військової Управи так, як... вони самі собі бажали ці справи бачити...

Можливо помилково згадує автор на стор. 7-ій, що... "щойно весною 1943 р. здійснилися намагання українців створити власні збройні сили". Навіть якщо брати до уваги Галичину, то вже в 1941 р. були створені поліційні курені з різнородним вишколом, які воювали на східніх землях (ген. Омелянович-Павленко мол.), а інші повнили вартову службу. Всі вони підлягали центральному проводові німецької Охоронної поліції.

В листопаді 1941 р. створено в Маріюполі заходами д-ра М. Г. (тепер в США), який був перекладачем ген.-фельдм. фон Кляйста, 2 полки українських добровольців, зложені з курснів піхоти, кінноти, артилерії і допоміжних служб. Були намагання приділити для тих 2 полків також відремонтовані совєтські бронетранспортери, але, з огляду на брак пального, дозволу не одержано. Озброєння обох полків було майже вповні совєтське.

Оба полки були під українською командою, а на нараменниках мали синьо-жовті стяжки. Відзначилися ті полки в оборонних боях 41/42 рр. З причини русофільської політики деяких німецьких військових кіл й відходу д-ра М. Г. на студії індустріяльної хемії і перенесення цілої танкової групи в інше місце, оба полки були розділені по німецьких частинах, в більшості як вартові відділи і вже при кінці 1942 р. не творили одноцілої української військової одиниці. Я мав нагоду стрінутися зі старшинами і вояками одного з тих полків в травні 1942 р. в Лозовій (вузлова залізнична станція на південь від Харкова).

Ген.-фельдм. фон Кляйст в розмовах з своїм перекладачем в 1941 р. висловлював критичні думки про розпорядження Гітлера і вже в той час побоювався, що, якщо це буде продовжуватися, то німці можуть війну програти. Створення тих двох полків сталося також за тихою згодою адм. Канаріса, який був прихильником творення військових з'єднань з народів СРСР. На маргінесі хочу згадати, що д-р М. Г. приобіцяв написати про свій побут в групі Кляйста.

Ті два полки можна було б уважати першими, більшими українськими військовими з'єднаннями.

Обговорюючи історію створення Легіону полк. Р. Сушка, який ішов на Польщу, автор помилково інтерпретує ініціяли ВВН (Військові Відділи Націоналістів) як поміч верховинцям — має бути поміч в гірництві — "Берґ-баугільфе".

Український Леґіон розв'язано на наказ німецького головного командування, а не ПУН, а полк. Р. Сушко до кінця 1939 р. вдержував в Сяноці свій командний пункт, головно для помочі втікачам з-під більшевицької окупації, а також як підграничний пункт військової розвідки адм. Канаріса. Велика частина легіону, перейшовши поліційний вишкіл, заповнила станиці української поліції на українській етнографічній території Генеральної Губернії, мала частина попала до відділів охорони індустріяльних об'єктів "Верхшуц" в Стараховицях і Сталевій Волі. Командиром одної такої станиці призначено було пор. Володимира Кобзяря.

Можливо, що в котрійсь прикордонній полосі німці виставляли відповідні посвідки втікачам із СРСР і допомагали транспортом, але в околиці Сяноку, де автор цих рядків в листопаді 1939 р. переходив границю, так не було. Коли німці натрапили на сліди аґентурної діяльности "втікачів", стали дуже обережні, і тих, що зловили при переході границі, відставляли до тюрми, де їх переслухувано дуже часто в присутності українців-мужів довір'я і перекладачів.

Для ілюстрації подам такий примір. Ще в 1939 р. визначний діяч УНДО д-р Ф. С. при переході границі був задержаний совєськими прикордонниками. Після довших переслухувань йому запропонували альтернативу: або Сибір, або співпраця з совєтською розвідкою по німецькому боці. Арештований вибрав другу альтернативу, думаючи, що опинившись на німецькому боці, не матиме ніяких зобов'язань. Границю перейшов біля Любачева й дуже скоро опинився в Кракові, в гурті старих знайомих. Помилкою було те, що він нікому не признався про свою пригоду з більшовиками. Ненадійно в 1940 р. арештує його в Кракові ґестапо і переслухує його як аґента, випитуючи про особу, якої він не знав. При очній ставці арештований більшовицький аґент, який мав при собі адресу д-ра М. С., сказав в якій справі він ішов до Кракова. Д-р Ф. С. оповів цілу історію своєї пригоди при переході границі і, якщо б не особиста інтервенція полк. А. Бізанця, був би розстріляний.

Коли йдеться про використання проводом ОУН нових втікачів, то я можу сказати, що провід вповні їх використав. Одними заповнив широку мережу шкільництва (перші жертви польських шовіністів були наші вчителі на Підляшші), інших примістив на працю по УДК, у парамілітарних відділах чи пропонував виїзд до німецької індустрії, з чого багато скористало.

У березні 1940 р. полк. Сушко, на підставі договорення з адм. Канарісом, пробує організувати українські відділи при парашутно-диверсійній бриґаді "Бранденбурґ", створивши вишкільні пункти в Криниці, Дуклі й Команчі під "невинною" назвою "Відділи праці". Коли провід "Арбайтсдінсту" запротестував проти вживання їхньої назви (а вони не мали до цього ніякого відношення), перемінено назву на "Верклягер" — табір праці. Члени тих вишкільних таборів носили однострої німецького Арбайтсдінсту — після протесту — таборовики мусіли скинути всі німецькі відзнаки. Час зайнять був поділений на працю (головно заготівля дерева на опал і папір) і вишкіл. При кожнім відділі був також призначений проводом ОУН (в той час ще не поділений) один зв'язковий, який, як усі, ходив на працю і переходив вишкіл.

В літніх місяцях 1940 р. відвідували вишкільні табори полк. Р. Сушко, сот. Сулятицький, полк. Остер (співробітник адм. Канаріса) і декілька разів полк. А. Бізанц.

Після підставового вишколу група з прибл. 100 добровольців, в цивільному убранні, виїздила на вишкіл до Бранденбурґа.

Полк. Р. Сушко мав політичні цілі, і тому хотів мати від німців якісь політичні зобов'язання, чого німецький партійний провід не хотів дати. Від самого початку вишколів в Бранденбурґу — можна було зауважити, що німці не знали (або не мали директив), як мають тих добровольців вишколювати. До вибуху війни з СРСР понад 500 добровольців перейшли вишкіл, однак до інтенсивного диверсійно-парашутного вишколу не дійшло. З моментом вибуху війни деякі "випускники" того вишколу діяли з добровольцями, кол. вояками ЧА, на більшовицьких тилах, головно в Україні. Один з них, який щасливо пережив найважчі часи боїв на східньому фронті, тепер живе у Філядельфії.

Курінь "нахтіґаль" входив в склад XVII-ої армії (ген.-фельдм. фон Рунштет), як частина спеціяльних призначень (З.б.В). Після стягнення обох куренів зі східнього фронту, створено з них один курінь охоронної поліції Ч. 202 (Ч. 201 був зложений з самих польських добровльців — кол. поліцистів і військовиків, який вславився своєю жорстокістю на Волині й Холмщині. Розбитий ЧА на Холмщині, висланий на наказ Гімлера на відпочинок в Альпи).

На стор. 11-ій автор згадує, що багато українських переселенців, які завдяки проф. Гансові Кохові переїхали з окупованої більшовиками Галичини до Ген. Губернії чи Німеччини "дістали німецьке громадянство". Це твердження не вповні вірне, бо німецьке громадянство діставали ті, які могли доказати якесь німецьке родинне пов'язання, або його настирливе випрошували для себе. Німці засадничо не спішилися давати своє громадянство тим "репатріянтам" без розбору.

Курси для перекладачів були зорганізовані вже в 1940 р. при різних університетах Німеччини, а не терені Берліну. Деяке відношення до вишколу перекладачів (багато німців) мали д-р Зенон Кузеля і д-р Іван Мірчук від Українського Наукового Інституту.

Українське Визвольне Військо (УВВ) постало відносно пізно, бо в 2-ій половині 1942 р. Ніколи не переходили вояки УВВ вишколу в Криниці, Дуклі й Команчі, більшість з них — це кол. вояки ЧА, які переходили основний німецький вишкіл (муштра) в місцях свойого постою. В 1943 р. більший відділ УВВ (дві сотні?) був розташований в Ченстохові, яким опікувався УЦК в Кракові, висилаючи "Краківські вісті", книжки, а часом і доповідачів для відзначення національно-культурних річниць. УВВ мало стати контраакцією на РОА — Власова, втягати в свої лави всіх кол. жителів СРСР. УВВ не мало більших з'єднань, не мало центрального командування. Мені не відомі суцільні відділи УВВ, що брали б участь у фронтових боях на східньому фронті. Відділи УВВ повнили вартову службу в запіллі. Схиляюсь до думки одного з кол. підстаршин УВВ, що УВВ було в тихій залежності від РОА, що й було бажанням нім. командування.

Думаю, що це є нашим "побожним бажанням", що усунення ген. фельдм. фон Бравхіча з становища головнокомандувача суходільними військами було з причини його становища щодо політичної розв'язки проблем народів СРСР і до бажання бачити Україну самостійною в союзі з Німеччиною. У великій мемуарно-історичній літературі про той якраз випадок, немає ані одної згадки про Україну. Усунення фон Бравхіча — це вислід довготривалої ривалізації поміж партією і військом, яка почалася з вибухом війни 1939 р., хоч існувала ще й раніше.

На жаль наша мемуарна література з тих часів майже не існує. Зібрання україніки може придатися і в майбутньому, наприклад, така книжка англійською мовою може зневтралізувати антиукраїнські акції наших ворогів серед англомовного світу. Українська проблема в політиці існує, хоч ми її за нашими внутрішніми спорами не бачимо, а часто пов'язуємо українську військову проблематику до людей чи установ (в "українській політиці"), які в майбутній розв'язці промлем Сходу Европи не матимуть ніякого значення.

На 14-ій сторінці автор згадує, що 16 лютого 1942 р. от. Бульба-Боровець офіційно розв'язав (свою) УПА, перейшов у підпілля, а весною 1944 р. розпорошена група от. Боровця була включена до УПА під к-дою ген. Чупрники. Це твердження, на жаль, не відповідає правді; справи полісько-волинські рр. 1943-44 є дуже болючі, бо полилось забагато й непотрібно братньої крови, і той період очікує на спокійне й безпристрасне історичне насвітлення.

Дуже добре зробив Р. Крохмалюк, що підкреслив в своїй книжці, що з усіх окупованих німцями держав поляки видали найбільше т. зв. фольксдойчерів, а тим самим німецьких співробітників.

(Є мала помилка в назві нім. поліції (стор. 16) — не "ґеґаймніс" (таємниця), а "ґеґайме" (таємна) "штатсполіцай" (державна поліція).

Німці не потребували творити в 1942 р. спеціяльних поліційних відділів для поборювання українського націоналістичного руху на ЗУЗ, бо ті функції в цілому ГГ повнило ґештапо, в дійсності Служба безпеки (СД).

"В тому часі", тобто 1942 р., почала діяти на ЗУЗ польська партизанщина. Правду сказавши, польське підпілля було започатковане ще під час облоги Львова німцями у вересні 1939 р., а згодом вислано з польського штабу з Варшави кол. к-ра ДОК — Львів ген. Токаржевського до Львова, до якого він не дійшов, бо при переході границі попав у руки більшовикам. Слід ствердити, що польське підпілля у Львові під кожним оглядом переважало українське. Це не диво, бо в проводі АК стояли кол. старшини польської армії та спеціяльно вишколені в Англії парашутисти, а середньошкільники й колишні студенти, не маючи змоги вчащати до шкіл (у Львові існували польські підпільні середні школи), віддавались конспірації. При наступ ЧА на Львів в 1944 р. польські військові з'єднання, в знаній акції "Буря", помогли освободити від німців Львів, вивісили на ратуші також свій прапор, 4 дні були "панами" Львова і в той час розстріляли на "Пасіках" коло 150 українців. Щойно по інтервенцію українського населення у військових чинників ЧА — польська сваволя була зліквідована, а штаб к-ди АК Львова був заарештований і згодом в більшості зліквідований.

Треба відкинути суґестії, що завдяки українофільстві деяких високопоставлених німецьких військово-адміністраційних чинників врешті вдалось створити військову одиницю. В адміністрації ГГ не було німців-українофілів. Всі вони працювали для добра райху і що робили — це тільки для інтересів Німеччини, а не України. Та чуттєво-патріотична пропаґанда з українського боку не мала нічого спільного з дійсними німецькими плянами. Правда, українська сторона виходила з теоретичноправильного заложеня, що Дивізія на випадок непередбачених подій при закінченні війни може відіграти якусь ролю.

До "українофілів" 3-го райху можна зарахувати Альфреда Розенберґа, який був прихильником сателітних держав по розбитті СРСР і не хотів трактувати визволені як колонії. В українських справах користувався інформаціями з кіл гетьмана Скоропадського. Цікаві його спогади, писані в тюрмі в Нюрнберґу і видані при кінці 1940-их рр. у Швайцарії. Розенберґ мав готовий цілий штаб свойого міністерства для України, Білорусі, балтицьких народів, а то й Росії. У назначенні Коха на райхскомісара України, відіграла ролю пімста Ґерінґа на Розенберґові.

Коли Гітлер сидів у в'язниці, Ґерінґ мусів покинути Німеччину й виїхав до Італії, а провід національно-соціялістичної партії перебрав А. Розенберґ, який викинув Ґерінґа з партії. Тої образи Ґерінґ не забув і причинився до того, що партійні кола не трактували Розенберґа поважно і не підтримували його кандидатів.

Читач книжки Р. Крохмалюка, необізнайомлений з обставинами в Галичині, може прийти до неправильного висновку, читаючи, що губ. Вехтер "покликуючись на доволі велику кількість українців в німецькій армії, зумів

переконати провідні німецькі чинники про доцільність творити цю (Дивізію "Галичина") військову формацію з галицьких українців". У дійсності галицьких українців не було багато в німецьких силах і дуже мало прийшло до Дивізії. Німцям бракувало війська і це була головна причина на "великодушний дозвіл" творити Дивізію. Німці також хотіли відтягнути молодь від збройного підпілля, яке завжди давало їм великих втрат. Про це часто згадує у щоденнику генерал губернатор Ганс Франк. В німців не було ніякого сантименту до українців в час проголошення творення Дивізії. Арешти й розстріли ішли далі. Німці знали, що до зреалізування їхнього пляну мусять переговорити з українцями, в цьому випадку з Українським Центральним Комітетом (УЦК), який очолював проф. Володимир Кубійович. Треба ствердити, що українські представники до переговорів з німцями прекрасно здавали собі справу з важливости переговорів, всі свої вимоги добре арґументували й обстоювали.

Минуле

Василь Федорович

УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЧЕ ВІЙСЬКО
Епізод з російсько-французької війни 1812 року.

Мазепинська еміграція в 18 ст. започаткувала нову добу в українсько-французьких взаєминах. Тут слід відмітити дипломатичну діяльність Пилипа і Григора Орликів. Ті традиції перебрав і продовжував революційний уряд Франції та її перший консул, а згодом імператор, Наполеон I.

Спершу в зв'язку з розвитком чорноморської торгівлі Франція цікавилася Україною з економічних мотивів. У Франції появилося в тому часі кілька публікацій про Україну та її природні багатства. Відомий географ К. Мальт-Брюн (сам данського походження, захоплений революційними кличами пристав до Наполеона) присвятив чимало уваги економічним умовинам України, підкреслюючи її великі запаси харчів, зерна й сировини при одночасній недостачі промисловости. Мальт-Брюн добачував у тому незвичайні користі для Франції, бо Україна була б досконалим ринком збуту для французьких шовків, вин, оливи й інших товарів так, що Франція могла б успішно конкурувати з Англією та остаточно витиснути її із східньо-европейського ринку. Економіст Жан Дюбут у своїй праці "Французька торгівля в сучасному становищі Европи" (1806) пропонував перетворити Чорне море на внутрішнє французьке море, а на чорноморському побережжі поселити французьких колоністів.

Згодом українське питання було поставлене в політичному аспекті, особливо тоді, коли Наполеон став приготовлятися до війни з Росією. Він хотів використати невдоволення українського народу політикою російського уряду й викликати протиросійське повстання, яке ослабило б силу імперії та в результаті довело б до її розподілу. У тій цілі Наполеон доручив

своєму представникові для справ Польщі і східніх країн — Парандієрові, слідкувати за настроями українського населення в Росії та інформувати його про всі замітніші прояви невдоволення. Перандієр та інші французькі аґенти звітували Наполеонові про стан в Україні, при чому постійно підкреслювали окремішність українського народу та його відмінність від росіян і зазначували, що українці "відважні, мужні, сміливі, незацікавлені в матеріяльних користях і тужать за втраченою незалежністю". Крім того всі аґенти вказували на великі багатства України, яка має родючу землю, багато худоби й постачає Росії хліб та фураж для армії; звідси перед Україною великі економічні перспективи. Французький представник у Туреччині — Еміль Ґоден, в 1802 р. радив Наполеонові (тоді ще першому консулеві), закладати на берегах Чорного моря торговельні станції (факторії) на зразок англійських компаній в Індії, щоб таким чином балянсувати англійські впливи в корінній Росії; ті підприємства могли б причинитися до поширення французьких впливів і кличів серед українського народу. Ім'я Наполеона тоді вже було відоме в Україні і треба було тільки, щоб він звернувся до народу з відповідною проклямацією, яка забезпечувала б йому повернення старих вольностей. Тоді Наполеон зможе на степах України здобути "славу не меншу ніж під пірамідами Єгипту". На думку Ґодена треба підсилювати нехіть українців до росіян і пригадувати їм постійно їх славне минуле та мізерну сучасність. Політичний директор французького міністерства закордонних справ — Ґотерів, знавець східньо-европейських справ, доповідав, що на Україні легко зорганізувати для Наполеона 40,000 козаків; українського хліба вистачить, щоб прогодувати велику армію.

Спираючись на тих відомостях, Наполеон наказав військовому командуванню приготовити плян використання людських і матеріяльних ресурсів України для війни з Росією. В 1810 р. Наполеон вислав в Україну диверсантів для підготови повстання проти Росії. Таке повстання мало вибухнути з хвилиною вступу французької армії в межі України і тривати аж до її відходу.

Стратегічний плян Наполеона був: наперед завоювати Україну, закріпити на лінії Дніпро - Двина, а тоді кинути головні сили на Росію.

В політичному відношенні Наполеон плянував розчленувати Росію, відділити від неї Україну і на її території створити за плянами Готевіра три окремі держави, а то:

На Лівобережжі Полтавсько-Чернігівське Князівство, що мало включати Полтавську й Чернігівську області й тягнутися по течії Дніпра до Десни, а звідси до Орла.

На півдні України мала постати окрема держава "Наполеоніда"; до її складу мала входити Катеринославщина, Херсонщина, Таврія, Крим і Донеччина. Озівське море мали творити південні кордони "Наполеоніди", яка мала бути одною з найміцніших бар'єр проти амбітних плянів Росії та її претенсій до Чорного моря. Для "Наполеоніди" перебачувався гетьманський устрій, головою держави мав бути "шеф" (такого титулу вживали в тодішній Франції на означення гетьмана); таким "шефом" мав бути хтось із свояків Наполеона або котрийсь із його маршалів. В майбутньому "Наполеоніда" мала стати незалежною державою.

Ціла Правобережна Україна, як окреме князівство під тимчасовою управою князя Понятовського, мала бути прилучена до відбудованої польської держави. (Тільки Волинь Наполеон приобіцяв Австрії за її військову поміч у війні проти Росії).

Ті пляни Наполеона були відомі царському урядові (роздобув їх у Франції від військового міністерства спритний дипломат-аґент О. Чернишев) і цар почав відповідно діяти, щоб не допустити до їх здійснення. Українське населення, а в кожному разі бодай деякі його кола, також знало про пляни Наполеона і сприяло їм, бо надіялося відзискати волю, але, з другої сторони, було в них побоювання, що коли Україну поділять і передадуть Правобережжя Польщі, то повернеться давнє лихоліття й самоволя польської шляхти. Тому не знали, яке становище заняти в російсько-французькому конфлікті. До того ще й Наполеон, всупереч порадам своїх аґентів, не виступив з офіційною проклямацією до українського народу. Росія використала ту нерішучість Наполеона й повела відповідну пропаґанду проти французів та стала примилюватися до українського населення: почалась боротьба за душу української людини. Коли в червні 1812 р. Наполеон з 678,000 армією (в тому 356,000 французів і 322,000 союзників — поляків, австрійців, німців, італійців) вирушив на Росію, цар Олександер I звернувся до народу з закликом боронити "отечество". На початку липня поя-

вився царський маніфест, який закликав населення України "з хрестом у серці і зброєю в руці" голоситися до війська. Уряд мав намір використати загальновідомий нахил українського народу до воєнного діла й розбудити в нього ще живі вікові козацькі традиції.

Першу спробу зроблено ще перед початком війни. На доручення уряду полк. ґраф Вітте поїхав у Київську й Кам'янець-Подільську області (тоді ще — губернії), щоб зайнятися організацією "українського кінного війська". Впродовж 40 днів йому вдалося сформувати 4 полки легкої кінноти. Приймали селян, міщан і поміщиків, здібних до військової служби, без уваги на роки, ріст чи навіть невеликі фізичні недоліки. Один полк сформувався в Кам'янці-Подільському, другий — в Білій Церкві, третій — в Умані, а четвертий — в Махнівцях. До часу сформування особовий склад полків був на утриманні місцевих громад, а пізніше переходив на державний кошт. Ті, які голосилися до війська, діставали від місцевих властей повне обмундирування й верхового коня; порох, заряди й вогнестрільну зброю видавалося їм з державних запасів. До озброєння належали шаблі, списи, пістолі, короткі рушниці. Кінні козаки діставали ще сідла, уздечки, скребла, щітки, мішки на фураж. Уніформи були різні, залежно від полку й области, нпр., полки Київської области мали сині куртки, сірі шаравари, пояси, шапки. Козачий полк нараховував 1,200 козаків і ділився на два батальйони, кожний батальйон мав два ескадрони по 150 людей. Командували полками запасні старшини і підстаршини. Козаче військо, подібно як реґулярна армія, підлягало міністерству військових справ.

Ті чотири полки були першими формаціями, що в складі армії ген. Тормасова брали участь у кампанії 1812 р.

Якщо так успішно пройшла організація козачих відділів на Правобережжі, де козацтво зникло ще до початку 18 ст., то з тим більшим успіхом повинно це було вдатися в Гетьманщині, де ще були свіжі козацькі традиції, де більшість населення творили козаки, яких діди, а то й батьки, належали до "Славного Війська Запорозького". Рескриптом з 20 червня 1812 р. доручено ген.-губернаторові Лівобережної України кн. Я. Лобанову-Ростовському організувати козацькі полки в Полтавській і Чернігівській областях. Тут ідею піддержував головнокомандуючий 2-ою західньою армією ген. П. Багратіон. У доповідній записці

ген.-губернаторові він писав, що Україна здавна мала козачі полки, але згодом їх розв'язано, а козаків переведено в селян. На думку Багратіона козача служба була завжди корисна, а тепер ще більше потрібна. Він уважав, що Полтавщина й Чернігівщина повинні поставити 10 полків легкої кавалерії, а заразом твердив, що ополчення буде проходити успішно, якщо козаків звільниться з кріпацтва, а по війні задержиться козацький устрій.

На початку було в пляні сформувати 6 полків, але пізніше ту квоту підвищено до 9 полків. Подібно як на Правобережжі, полки нараховували по 1,200 козаків і ділилися на батальйони й ескадрони. Полком командував призначений начальством полковник, а йому до помочі приділено двох батальйонних командирів, двох адьютантів, скарбника і "штатного сурмача". Була недостача старшин, але їх поповнювано з найближчих кавалерійських полків. При наборі тут також не звертали особливої уваги на роки чи ріст, а брали кожного здорового й здатного до військової служби; головною вимогою було вміння їздити на коні. Козаки були обов'язані мати власного коня, шаблю, піку, пістолю та мундир, що складався з короткого суконного жупана, полотняних або суконних шараварів, баранкової шапки, суконної опанчі та двох сорочок і двох пар чобіт. В кожному ескадроні було 16 коротких рушниць, хочби й різного калібру, а патрони для рушниць по 25 штук на кожного козака, для пістолів по 16 штук виділялося з "артилерії", то є з державної скарбниці, а саме з Київського і Кременчуцького ґарнізонів.

В нагороду за вступлення до війська козаків звільнювано на час війни від плачення "оборотних податків" (6 р. від особи), залишалося до плачення тільки "подушне" (3 р. від душі). Ті пільги виєнано внаслідок інтервенції кн. Лобанова-Ростовського.

У своїх закликах до козаків кн. Лобанов-Ростовський апелював до національних традицій українського народу, старався розбудити в козаків предківську войовничість. Крім того, у своїй декларації він обіцяв після закінчення війни привернути Україні колишнє козацтво. Не відомо, чи мав він таку повновласть від уряду, але є познаки, що цар Олександер I мав намір привернути в Гетьманщині козацький лад. На вимогу царя сенатор Михайло Миклашевський виготовив відновлення козацьких полків, до яких крім козаків мали увійти також дер-

жавні (вільні) селяни. Чи той проєкт предложено цареві, не відомо. Отже, всі ті обіцянки (правдиві вони чи ні), а також звільнення від рекрутських призовів сприяли успішному формуванню полків. Набір закінчився місяць перед визначеним реченцем. Полтавщина виставила 9, а Чернігівщина 6 полків. Організування 5-го Полтавського полку кн. Лобанов-Ростовський доручив Іванові Котляревському. Хоч Котляревський був поетом, він мав військовий досвід, бо як капітан кавалерії брав участь у війні з Туреччиною в роках 1787-1791, а служба в драгунському полку подібна до служби в козацьких відділах. Котляревський приступив до набору козаків 10 серпня 1812 р. і вже за три дні звітував ген.-губернаторові, що набір поступає успішно (за три дні мав уже 200 козаків), козаки поступають до війська радо, без принуки, всі мають свої піки і шаблі (часто зроблені з кіс), є також рушниці і пістолі, хоч в більшості перестарілі, коні невеликі, але добрі, одяг новий, хоч різноманітний (треба завести однаковість). В тому звіті Котляревський писав ген.-губернаторові, що він тільки організує полк, але служити в війську вже не буде, бо він за старий до активної служби, й тому просив, щоб його звільнити після сформування полку; хотів вернутися до Полтави до своєї праці. В другому звіті з 27 серпня Котляревський повідомив ген.-губернатора про те, що полк уже сформований, козаки й коні добрі, мундири нові і всі однакові, бракує тільки старшин і підстаршин. На просьбу Котляревського прислано до полку капітана Рудницького і прапорщика Семенова. Тому що не було більше старшин, Котляревський — хоч і нерадо — мусів перебрати команду полку. На початку вересня 5-ий Полтавський полк Котляревського був готовий до дії і вирушив на Лубні, Пирятин і Прилуки до Борзни, а звідси до Калуги і Тули. Тут Котляревський дістав звільнення зі служби, а команду полку перебрав капітан Рудницький.

Не зважаючи на те, що козацькі полки організувалися громадами, а не військовими чинниками, вони мали все необхідне для військової служби. Не вистачало тільки військової підготови, тому розпочалося навчання: рубати, колоти, вести прицільний вогонь, долати перешкоди, набувати практичних знань військової служби — як вести розвідку, визначити близькість ворога, орієнтуватися по зорях та інше. В короткому часі козаки здобули непогану військову підготову, а стало це можливим завдяки їх винятковій сумлінності й високій дисципліні. Ус-

пішному навчанню сприяли також козацькі військові традиції, що переходили з покоління в покоління.

В липні 1812 р. уряд опублікував маніфест про набір до земського ополчення, до якого мали входити поміщики й державні селяни. Та ідея знайшла широку піддержку в Полтавській і Чернігівській областях, які дали разом 42,182 ополченців (Полтавщина — 26,059, Чернігівщина — 16,123); ніякий рекрутський набір не дав стільки вояків. Земське ополчення мало кінні й піші полки, озброєння таке, як у козаків, з тим, що земське ополчення мало свою артилерію.

В загальному впродовж двох місяців Полтавщина і Чернігівщина виставила понад 60,000 війська: 18,000 козачих полків і понад 40,000 земського ополчення.

Козачі полки організувались також у Слобідській Україні, в Катеринославщині й Херсонщині.

Ентузіязм, з яким селяни, сподіваючись звільнення від кріпацтва, вступали до війська, занепокоїв царський уряд. Обмежено набір, а частину козаків переведено в рекрути (Одеська і Херсонська області). Це викликало протести ополченців, нпр., 40 чоловік з Херсонського ополчення, не знімаючи мундирів, з'явилися у віцегубернатора й наполегливо вимагали залишити їх у козацьких частинах. Не зважаючи на урядове розпорядження, частина України продовжувала формувати козацькі полки. І так для оборони Києва сформовано кінний полк в силі 1,000 козаків; армійські частини, які творили Бузьке військо, добровільно і за особистий рахунок спорядили три кінні полки й направили їх на охорону південних кордонів України.

Є відомості, що тут і там саботовано творення українського козачого війська. На Правобережжі польські поміщики, які покладали на Наполеона великі надії й бажали його перемоги над Росією, не хотіли відпускати селян до війська, прикриваючись перед владою тим, що вони тратять робочу силу, а на тому терпить ціле хліборобське господарство. Також і на Лівобережжі частина українського панства пов'язала деякі надії з перемогою Наполеона й не захоплювалася творенням протифранцузьких відділів. Тому деякі повіти не доставляли на час ополченців, Кременчуцький повіт прислав людей без зброї, в поганій одежі, з непридатними кіньми. В деяких випадках навіть повітові власті ставилися неприхильно до козацьких відділів. Коли один козацький полк прийшов, щоб в означеному

місці переправитися через Десну, побачив, що пороми разом з линвами і стовпами десь зникли. Коли комендант полку Денисенко звернувся за допомогою до засідателя земського суду, він заявив, що має інше зайняття, а полк хай переправляється, як знає. В Сосниці управа міста відмовилася дати козакам нічліг, а один обиватель навіть заявив, що зарубає кожного, хто відважиться зайняти його дім. Козаки мусіли ночувати за містом під шатрами.

Спершу українські козачі полки повнили службу охорони, розвідки, зв'язку, забезпечення комунікації. Частина Полтавських і Чернігівських полків охороняла Київську, Мінську та Могилівську області здовж Чернігівського кордону, а дальше по Дніпрі аж до Києва, звідки прогнали французькі відділи, що вдерлися сюди разом з польськими конфедератами. В безпосередню дію проти французької армії виступили козачі полки стаціоновані в Мозирі, Бобруйську і Мінську; тут вони стримали ворожий наступ. Українські козаки брали участь у битві під Бородіном, штурмували і здобули твердиню Замостя, кривавилися в "битві народів" під Ляйпціґом, а деякі дійшли аж до Парижа в березні 1812 р.

На всіх фронтах козаки проявляли небувалу відвагу й діставали за те признання й похвали. Ген. Рот писав, що під стінами Замостя ополченці показали надзвичайну відвагу і безстрашність. Начальник Полтавського ополчення звітував, що українські козаки своєю відвагою приневолили противника здати твердиню Замостя й дали багато прикладів відваги та геройства, нпр., полтавець Іван Копиченко сам довго захищав доступ до твердині і врятував життя капітанові Колтовському та сотникові Давидовському. Рядові козаки за свою відвагу дістали нагороди й підвищення, ось кілька імен: Харченко, Шило, Власенко, Сапеленко, Гузенко, Демчук, Борець, Паламаренко, Петренко.

В боєвих діях полки зазнали багато втрат, ледве половина вернулася домів. Ще раз — не перший і не останній — українська кров проливалася за чужу справу.

В жовтні 1814 р. ополчення розв'язано, а козаків і селян розпущено додому. Обіцянки про заведення козацького ладу пішли в забуття.

Незважаючи на Переяслав і Полтаву, Україна ще раз чомусь вибрала "білого царя восточного".

Література: Борщак, І. **Наполеон і Україна.** Львів, 1937. Абаліхін, Б. **Український народ у вітчизняній війні 1812 р.,** Київ, 1962. Ивашин, А. **Боевое содружество русского и украинского народов в отечественной войне 1812 года.** "Вопросы истории", ч. 4, 1954, ст. 104-112. "Кієвская Старина", 1890, ч. І, ст. 119 і червень 1905, ст. 309-320.

ВЕСЕЛИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО

та

ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

ДРУЗЯМ ПО ЗБРОЇ, РІДНИМ, ПРИЯТЕЛЯМ та ЗНАЙОМИМ

бажають

ЧЛЕНИ СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА У ВІННІПЕҐУ

і складають на пресовий фонд "Вістей Комбатанта":

По $10.00:

О. ЗАГОРОДА,
М. ТЕРЕНТЯК,
С. МАРКО,
М. ПАРАСЮК.

по $5.00:

П. КРАЛЬКА,
О. ГУР,
Д. ІВОНЧИК,
П. БАТІГ,
В. БАРТИШ,
Т. ГАЛЬМА,
М. БОДНАР,
І. САВЧАК,
П. МАЗУРИК,
С. ПАУЧОК,
Д. СМІЖАК,
М. ЗУБАТИЙ,
М. ХАР,
М. МИХАЙЛИШИН,
М. МИСЬКО.

Василь Верига

В СОЮЗІ З ПОЛЬЩЕЮ

Перед походом об'єднаних українських армій на Київ у серпні 1919 р., уряд УНР, в порозумінні з президентом ЗО УНР, Євгеном Петрушевичем, вислав був знову надзвичайну дипломатичну місію до Варшави, щоб наладнати відносини з поляками. Основним завданням цієї місії було домогтися від поляків невтральности, коли українські війська розпічнуть загальну офензиву проти більшовиків. Невтральність Польщі була конечна ще й тому, що саме в тому часі з-над Чорного моря несподівано швидко стала наступати московська Добровольча Армія під командою ген. А. Денікіна, яка боролась за відновлення старої єдиної неділимої Росії.

Остаточно ця надзвичайна дипломатична місія договорилася з поляками, але коштом компромітуючої заяви її голови Пилипа Пилипчука, який заявив полякам, що УНР "нічого не має проти окупації Галичини Польщею".[1]) Поминаючи вже комплікації, які ця заява робила для українських дипломатів у Парижі, вона насторожила уряд ЗО УНР і скріпила підозріння, що Директорія зовсім не турбується долею Галичини, але хоче тільки використати Українську Галицьку Армію для боротьби з Совєтською Росією. Це у свою чергу, ще більше напружило і так уже натягнені відносини поміж обома українськими урядами.

Уряд УНР весь час намагався зліквідувати бодай один фронт, розуміючи, що воювати з Совєтською Росією, з Польщею і правдоподібно з Добровольчою Армією Денікіна, не під силу української армії. Серед українських урядових кіл був тоді поширений погляд, що добитися кращого відношення до української справи з боку всесильної антанти можливо лише через своїх ближчих сусідів — Румунію та Польщу (Мазепа) і через те переговори з Польщею продовжувалися. Зокрема, коли за-

[1]) І. Мазепа. Україна в огні й бурі революції, — (Мюнхен): Прометей, 1951, том 2, стор. 61-62.

ходи — унормувати відносини з Добровольчою Армією в боротьбі проти спільного ворога — більшовиків — не увінчалися успіхом, порозуміння з Польщею виявилося необхідною конечністю.

На початку жовтня 1919 р. до Варшави виїхала нова дипломатична місія, яку цим разом очолив керівник закордонних справ УНР, Андрій Лівицький. До складу її входило вісім членів, серед яких трьох було від уряду ЗО УНР, з яких один, д-р Степан Витвицький, був призначений другим заступником голови місії. Від'їжджаючи до Варшави, дипломатична місія дістала виразні директиви — заявити полякам, що договір Курдиновського[2]) і заяви Пилипчука не дійсні, що місія не може піти на жадні територіяльні уступки в користь Польщі, а зокрема у справі Галичини, долю якої вирішатиме Мирова Конференція. Завданням місії було зробити військовий договір з Польщею для боротьби зі спільним ворогом, яким тоді була Совєтська Росія.

Але крім цих директив, схвалених урядом і узгіднених з урядом ЗО УНР, голова місії А. Лівицький дістав ще й таємні доручення від Петлюри, які поширювали його повновласті.[3])

---

[2]) Борис Курдиновський, висланник Петлюри до Пілсудського для переговорів з поляками у справі можливостей співпраці й союзу для боротьби з більшовиками. 24 травня 1919 р., тобто чотири місяці після проголошення Акту соборности українських земель 22 січня 1919 р. у Києві. Курдиновський підписав разом з прем'єром Польщі, І. Падеревським, декларацію, в якій між іншим говорилося, що всі землі на Волині, на захід від р. Стир переходять до польської держави, а у справі Галичини сказано було, що уряд УНР "резиґнує зі своїх прав до тої провінції". Так на ділі виглядала соборність у розумінні Директорії (А. Деруґа. Початкі роковань о союш... З дзєюв стосункуф польсько-радзєцкіх, т. 6, стор. 63). У 3-ій статті тої декларації було сказано, що "Польща зобов'яжеться визнати право України на незалежність під умовою, що в Україні буде зформований такий уряд, який Польща визнає", іншими словами, який вона подиктує.

[3]) Проф. Сергій Шелухин у своїй праці "Варшавський договір між поляками і Петлюрою 21 квітня 1920 р." (Прага, 1926), як знавець конституційного права, каже, що "Петлюра одноособно, без відома і згоди інших членів Директорії не мав права у Варшаві видавати уповноваження Лівицькому не тільки для утворення політичного й мілітарного договору, а і взагалі від імени Директорії, на які б не було інші потреби. Територіяльно, згідно з постановою Директорії 15 листопада 1919 р. (Петлюра повинен був зостатися на території

Користаючи з тих повновластей, Лівицький таки пішов на територіяльні уступки полякам. 16 листопада він скликав засідання членів дипломатичної місії, на якому він, йдучи на зустріч вимогам поляків і всупереч протестам галицьких делеґатів, домагався схвалення його внеску, щоб Галичину віддати Польщі, не чекаючи на рішення Мирової Конференції в Парижі.[4])

Хоча вислід голосування над його пропозицією не дістав більшости голосів (один наддніпрянець голосував з галичанами проти внеску), А. Лівицький підписав 2 грудня 1919 р. декларацію, згідно з якою Польщі віддавалась не тільки Холмщина й Підляшшя та західні повіти Волині й Полісся, але й ціла Галичина.[5])

Тим часом український реґулярний фронт заламався і рішенням уряду УНР, помимо протестів командування Корпусу Січових Стрільців та інших високих старшин Армії УНР, українська армія, демобілізувалася, а добровольці перейшли на партизанські методи боротьби в запіллі ворога. Цей похід, як рейди в запіллі ворога, відомий в історії під назваю "Зимовий похід", який очолив ген. Михайло Омелянович Павленко.

З заходу, нібито в ролі союзників УНР, наступали польські частини, які вже у другій половині листопада зайняли місто Кам'янець Подільський і західню частину Поділля й Волині. Але на окупованих територіях поляки поводилися як завойовники, запроваджували свій суворий режим і поводилися з населенням не краще від більшовиків. Вони забирали з України хліб, цукор, різне військове майно, шкіру і все це вивозили до Польщі. В самому Кам'янці вони понищили всі українські національні відзнаки та українські прапори і проголосили, що Кам'янецький повіт вони прилучують до Польщі.[6]) Вдодатку до того, з початком грудня 1919 р. поляки підступно розброїли

УНР і працювати там в імені Директорії), в Польщі могли виступати тільки Швець і Макаренко в імені Директорії, або Директорія у повному складі разом з Петлюрою". (Стор. 12-13).

[4]) "Протокол засідання Української Дипломатичної Місії до Польщі, відбулося в Варшаві дня 16-го падолиста 1919 р." — **Вісті Комбатанта,** ч. 5 (55), 1971, стор. 61-63.

[5]) Там же.

[6]) І. Мазепа. Названа праця, том 2., стор. 189.

Дорошенківський полк і на станції Миропіль захопили бронепоїзд Армії УНР.[7]) Одним словом, поведінка поляків ні в чому не виявляла приязного відношення до українців і в дійсності не було одних об'єктивних підстав вірити, що вони будуть добрими союзниками України.

Після декларації Дипломатичної місії з 2 грудня 1919 р. польське військо далі тероризувало українське населення на окупованих територіях та грабувало не тільки українське державне майно, але і майно приватних людей. На Поділлі польський генерал Вацлав Івашкевич так запроваджував "порядки", що цілі села пускав з димом,[8]) впроваджуючи методи князя Вишневецького з XVII століття.

Польські землевласники, які служили в польській армії, жорстоко мстилися на українських селянах, які на підставі закону УНР поділили були панські землі, та насильно відбирали від селян "свої" маєтки. Поляки всюди ліквідували українські місцеві адміністративні органи, а на їх місце наставляли польських урядових комісарів. Полонених вояків української армії польське військо розстрілювало або вішало.[9])

Зухвалість поляків посунулася аж так далеко, що, коли в лютому 1920 р. в Кам'янці відбулася нарада деяких членів уряду на чолі з прем'єром Мазепою, щоб заслухати звідомлень голови Дипломатичної місії А. Лівицького, який прибув з Варшави, польський комісар Мінкевич, звелів арештувати українських міністрів за "нелеґальне" зібрання, закидуючи їм, що вони більшовики.[10])

Незважаючи на зовсім ворожу поставу поляків до уряду й населення України на окупованих Польщею територіях, переговори продовжувалися. З початком грудня 1919 р. до Варшави приїхав і Симон Петлюра і дав А. Лівицькому уповноваження заключити з Польщею політичний і мілітарний договори.

---

[7]) Там же, стор. 166.

[8]) Документи і матеріяли до гісторіі стосункуф полско-радзецніх. Том 2., Варшава: Ксонжка і Вєдза, 1964, стор. 811.

[9]) П. Феденко. Український рух у 20 столітті. Лондон: Наше Слово, 1959, стор. 204.

[10]) Мазепа, названа праця, стор. 205. Феденко П. "Український рух XX-го століття", стор. 204-205.

Варшавський договір 1920 року

Переговори з поляками затягалися, бо в польських політичних колах не було однозгідности щодо доцільности польсько-українського договору взагалі.[11]) Щойно 21 квітня 1920 р. голова місії УНР, А. Лівицький та Ян Домбські, керівник Міністерства Закордонних Справ Польщі, підписали у Варшаві польсько-український договір і через те відомий як Варшавський договір з 1920 року.

Цей договір встановляв кордони між Польщею та Україно вздовж ріки Збруч і далі на північ аж до ріки Прип'яті (Стаття 2). Отже, ціла Галичина, Холмщина й Підляшшя, та західня Волинь і Полісся відходили до складу польської держави. Весь цей простір виносив більше 160 тисяч квадратових кілометрів і мав коло 7 мільйонів українського населення. Вся ця територія становила близько одну п'яту всієї української території чи пак території УНР.

Варшавський договір складався з дев'яти статтей, з яких перша признавала українську державу на чолі з Симоном Петлюрою, але не на всіх землях, до яких видвигнула свої претенсії Центральна Рада в 1917 році, але тільки на землях Правобережної України, які до 1772 року належали до Польщі (стаття 3). Згідно з цим договором високоупромисловлені райони Донецького та Криворізького басейнів, як і ціле Лівобережжя та південна Україна, не входили б у склад української держави. Вслід за тим Україна не мала б доступу до Чорного моря та її найбільшого порту — Одеси. Населення визнаної Польщею української держави становило б дещо поверх вісім мільйонів осіб.

Шоста стаття договору стверджувала, що земельну справу розв'язуватиме українська конституанта, але до її скликання "правне становище землевласників-поляків в Україні буде реґулюватись на підставі спеціяльного порозуміння між Польщею і Україною". Ця стаття недвозначно дозволяла Польщі вмішу-

---

[11]) Віцеміністер закордонних справ Польщі Владислав Скржинські у листі до Е. Сапіги з 25 вересня 1919 р. між іншим писав: "З Петлюрою, який не зречеться Східньої Геличини, не можемо говорити, але Петлюра, котрий зречеться Галичини, тратить довір'я трьох четвертих свого війська".

ватись у внутрішні справи України, зокрема у сільське господарство.[12])

Згідно з Варшавським договором (стаття 7), 24 квітня 1920 р. була підписана ще й "військова конвенція" — тобто військовий договір, як інтеґральна частина політичного договору. Згідно з цією конвенцією, Польща зобов'язувалася виступити спільно з українськими військами походом проти Совєтської Росії та допомогти С. Петлюрі визволити українські землі з-під більшовицької окупації, як це зазначено в політичному договорі. Крім того, згідно з "військовою конвенцією", українська армія віддавалась фактично під Головну команду Польської Армії й Україна зобов'язувалася вдержувати польську армію своїм коштом так довго, як довго вона перебуватиме в Україні. Взаміну за це поляки зобов'язувалися дати військовий виряд, зброю й амуніцію для трьох дивізій (30 - 40 000 війська) новоорганізованої української армії. При цьому одначе поляки зробили застереження, на яке Лівицький погодився, що коли б уряд УНР зумів закупити закордоном військовий виряд від інших держав, то Польща відрахує скількість закупленого військового майна від своїх власних зобов'язань, так як би це вона дала для української армії.

Одною із важливих точок Варшавського договору було обосторонне зобов'язання — не робити жодних інших міжнародних договорів, які були б спрямовані проти одного із партнерів, тобто України проти Польщі або Польщі проти України.

Варшавський договір мав бути таємним (стаття 8), але Польща його негайно використала там, де це їй було вигідно, а зокрема на форумі Мирової Конференції в Парижі, бо поляки вважали його корисним для політичної розгри на Заході. Завдяки самим таки полякам, цей договір став скоро відомий і викликав протести й обурення в українських колах так на еміґрації, як і в Україні.[13]) Зокрема від'ємно вплинув він на україн-

---

[12]) Б. Михайлюк. Варшавський договір в світлі націоналістичної критики. Вінніпеґ, 1950, стор. 5-7 (текст договору).

[13]) В половині травня 1920 р., представник уряду УНР у Римі, скликав українську колонію в Римі на нараду: "як поставитися до польсько-українського союзу і взагалі до тодішнього курсу політики уряду." Сам він осуджував Варшавський договір і скоро пот'м залишив свій пост. (Дорошенко. Недавно минуле, сто 526)

ську делегацію на Мировій Конференції в Парижі, де галицькі дипломати внесли відповідний протест до урядів УНР та Польщі.

Варшавський договір перекреслював Акт Соборности українських земель з 22-го січня 1919 р., який оба українські уряди зобов'язалися зберігати й обороняти у своїй політиці. Він викликав велике обурення не тільки серед населення Галичини та взагалі західніх українців, але також і серед населення Правобережжя. Цей договір був прикрою несподіванкою навіть для самого прем'єра уряду УНР, І. Мазепи, який, довідавшись про нього ,вніс резиґнацію. Тільки на особисте прохання С. Петлюри він погодився остати ще на деякий час. Але довго він там не затримався і вже з кінцем травня 1920 р. Мазепа остаточно зрезиґнував[14]) і на його місце Петлюра покликав В'ячеслава Прокоповича, відомого громадського діяча та історика.

Цей польсько-український договір вказує недвозначно, що Польща була готова погодитися з існуванням української держави, малої і бідної, яка силою політичних та економічних обставин була б тільки її сателітом.

Військова польсько-українська конвенція була не менш принижуюча для українського народу, ніж політичний договір. Згідно з ним Польща на ділі контролювала кількісну силу української армії бо договір, "забороняв урядові УНР купувати воєнне заосмотрення за кордоном і ставив його в повну залежність від польського воєнного міністерства".[15]) Отже, поляки свідомо і пляново зміряли до того, щоб українська армія була мала і слабо узброєна, щоб Польща могла грати ролю протектора такої карликової української держави. Варшавський договір, як політичний так і військовий, був повною капітуляцією України у користь Польщі.

Незрузумілим тут залишається наставлення урядових кіл УНР, які відмовилися піти на невеликий компроміс з президентом ЗУНР, Є. Петрушевичем у справі реорганізації Директорії й уряду, а могли піти на повну капітуляцію перед Польщею, не отримавши практично нічого взаміну.

Варшавський договір знищив коаліцію українських національних сил як в Україні так і за кордоном. Виступили проти

---

[14]) І. Мазепа. Названа праця, т. 3, стор. 25.

[15]) Сціборський. "Договір ганьби" — Розбудова нації, р. 6, 1933, ч. 3-4.

нього не тільки праві партії, але й соціялістичні на чолі з проф. М. Грушевським. В. Винниченко посунувся аж так далеко, що опублікував відкритого листа, в якому назвав Дирикторію "узурпатором" влади в Україні і вихвалював московсько-совєтський режим. Місяць пізніше він і сам повернув з-за кордону в Україну,[16]) де Москва обіцяла йому посаду заступника голови совєтського уряду України Християна Раковського.

**
*

Згідно з військовим договором, поляки погодилися, щоб на окупованій ними українській території (поза Галичиною) формувалися українські військові частини. Цим разом за організацію армії взялися не партійні політики й різні отамани, але дійсно досвідчені військові фахівці, старшини й генерали.[17])

Ще вкінці березня 1920 р. на окуповану поляками територію України прибився зі сходу український відділ під командою полк. Олександра Удовиченка, з якого в районі Могилів-Ямпіль на Поділлю зформовано Третю Дивізію. В Бересті над Бугом формувалася Шоста Дивізія під командою полк. Марка Безручка. Але польський уряд навіть у часі підготови до війни з Совєтською Росією гальмував, як міг формування української армії.[18])

Польсько-український похід на Київ

25 квітня 1920 р. польська армія у складі якої йшли 2 українські дивізії в силі 556 старшин, 3348 козаків, при 11 гарматах і 56 кулеметах, почала наступ на більшовиків.[19]) В основному вся сила була звернена на Київ — столицю України. Сам похід був успішний завдяки тому, що населення мало вже доволі московсько-більшовицького безправства й очікувало визволення від Петлюри. Крім того до успішности польсько-українського наступу спричинилися у великій мірі три чинники: а) повстання проти більшовиків двох бриґад Української Галицької Армії на передодні наступу, які перейшли на бік Петлюри і тим самим здезорганізували більшовицький фронт. Цей факт зокрема спри-

---

[16]) Мазепа, названа праця, том 3, стор. 33.

[17]) Дорошенко, названа праця, стор. 52.

[18]) П. Феденко. "Український рух 20 ст.", стор. 206.

[19]) "Українсько-московська війна 1920 р. в документах, з передмовою і під ред. В. Сальського, Варшава, 1933, стор. 3.

чинився до польсько- української перемоги над Червоною Армією під Козятином, яка відкрила шлях на Київ.[20])

Другим важливим чинником були українські повстанські загони, які зорганізувалися як засіб самооборони перед більшовицьким насильством, що оперували в більшовицькому запіллі на Київщині, Полтавщині, Херсонщині й на Волині та всіляко шкодили більшовицьким воєнним зусиллям. Третім дуже важливим чинником була армія УНР під командою ген. Омеляновича-Павленка, яка, повертаючи із Зимового походу на захід, розгромила в днях 2-5 травня 1920 р. 14-ту більшовицьку армію біля міста Вапнярки на Поділлю. 6 травня Армія УНР у складі 479 старшин, 3 840 стрільців та 81 кулемет і 12 гармат з'єдналися з українськими частинами Петлюри. 7 травня 6-та Стрілецька дивізія у складі 3-ої польської армії увійшла до міста Києва, після чого українські частини перейшли Дніпро і зайняли місто Бровари, 27 кілометрів від Києва,[21]) на Лівобережжі.

Але поляки у своїй зарозумілості не вміли оцінити заслуг українців у цьому поході, які так багато спричинилися до його успіху. Вони і надалі поводилися в Україні як окупанти, чим наставляли населення проти себе і давали зброю більшовицькій пропаґанді. Від західніх меж української землі аж до Києва, за виїмком кількох повітів на Поділлі, поляки завели свій суворий окупаційний режим, встановляючи польську адміністрацію з повною владою в її руках. Вслід за військом приходили польські пани-землевласники і на звільнених теренах відбирали від селян колишні свої землі, послуговуючись жорстокими карами над селянами.[22])

Опинившися на Україні, поляки почали зовсім явно нехтувати своїми союзниками до тої міри, що навіть не дозволяли перевести мобілізації командуванню української армії. Лише Третя Дивізія полк. Удовиченка зуміла поповнити свої частини в Могилівському та Ямпільському повітах на Поділлі. Щойно пізніше переведено мобілізацію двох річників і чисельний стан української армії зріс до 20 000 старшин і стрільців. Але з них

---

[20]) Крат, названа праця, там же, стор. 84.

[21]) Українсько-московська війна 1920 р., стор. 4.

[22]) Історія Української РСР, том 2, стор. 136 (Київ, 1957). С. Ґольдельман. Листи жидівського соціял-демократа про Україну. Відень, Жидівське вид-во "Гаймон" на Україні, 1921, стор. 66, 70.

тільки половина була боєздатна. Вслід за тим, армію переорганізовано на шість піхотних та одну кінну дивізію.[23])

Населення Наддніпрянщини, пригноблене московським комуністичним режимом, чекало визволення від Петлюри, якого ідеалізувало. Коли в Україну разом з невеличкими відділами українського війська прийшла польська армія і почала по своєму господарювати, то в народних масах населення з'явилося глибоке розчарування і невдоволення. Московські більшовики використовували ці проти-польські настрої населення для своїх цілей.[24])

Відступаючи на цілій лінії фронту, більшовики не могли на початку нічого зробити, як тільки посилити свою проти-польську пропаганду. Під кінець квітня т. зв. Київський Тимчасовий Революційний Комітет видав відозву до населення України, в якій між іншим говорилося:

"Чого йдуть польські пани на Україну? Чого вони домагаються?.. Ми вже знаємо, що несе панська влада працюючому людові. Пани хочуть відібрати собі всі свої величезні маєтки, приборкати робітництво, примусити працюючих знову робити на дармоєжерів, неробів. Вони домагаються повороту всього того старого ладу, коли пан жив у золоті, а робітник і селянин конали в злиднях... Товариші, які повтікали із захоплених поляками міст, розповідають, що жорстокості польських грабіжників перевищують усе, що коїли гетьманські і денікінські кати. У селянства забирається останнє майно, непокірних розстрілюється, села руйнується і спалюється, провадяться жорстокі розправи з робітництвом».[25])

В цей час народні маси, зазнавши на власній шкірі жорстокостей московсько-совєтського режиму, не вірили цьому закликові і різні повстанські загони змушували московську Червону Армію до відступу. Але поляки своєю власною поведінкою переконали населення України, що в більшовицькій відозві було чимало гіркої правди. Українські селяни не раз були змушені зі зброєю в руках оборонятися перед польськими гробіжниками.

---

[23]) Крат, названа праця, там же, стор. 83-84.

[24]) Феденко, названа праця, там же, стор. 211.

[25]) Документи і матеріяли до гісторіі стосункуф полско-радзєцкіх, том 3, сторінка 6.

Тим часом москалі, побачивши, що від українського народу допомоги їм не ждати, повели поспішну мобілізацію в Москві, Петрограді, Царицині та інших містах Московщини і поповнили мобілізованими ряди Червоної Армії. Крім того Російська Комуністична Партія вислала 24 тисячі своїх членів для скріплення фронту.[26])

Організуючи протинаступ, Ленін поділив весь більшовицький фронт за старою царською традицією на Західній на землях Білорусі під командою М. Тухачевського та на Південно-Західній на землях України під командуванням О. Єгорова. В додатку до того ЦК РКП(б) стягнув з-під Майкопу на Кубані 1-шу Кінну армію під командуванням С. Будьонного, Башкірську кавалерійську бригаду й одну стрілецьку дивізію і кинув їх на проти-польський фронт.

На світанку 5 червня 1920 р. більшовицька кіннота Будьонного розпочала протинаступ і, прорвавши польську оборону в районі Попельня-Козятин, 7 червня захопила місто Житомир. Вдалий наступ більшовиків викликав паніку в польських військових колах, бо ситуація загрожувала оточенням Києва й тому 10 червня поляки поспішно опустили столицю України і на цілому польському фронті почався панічний відступ.[27]) Поляки, які були хоробрі у грабежах українського населення, не виявили жадної хоробрости у боях з наступаючими більшовиками. Дещо краще виглядав фронт на українському відтинку, але українська армія була чисельно за слаба, щоб повністю затриматися на своїх становищах. Так на протязі червня весь фронт відкотився знову на захід, а 5 липня 1920 р. Червона армія захопила міста Рівне і Дубно на Волині, а з кінцем липня Тернопіль і Чортків у Галичині.[28]) До половини серпня більшовики на півночі підійшли аж до Варшави, а в Галичині аж до Львова, які поляки обороняли всіма своїми силами. На захоплених 14-ти повітах Галичини більшовики проголосили створення т. зв. Галицької Соціялістичної Республіки, на чолі якої став Галицький Революційний Комітет з Володимиром Затонським як головою.

---

[26]) Історія Української РСР, М. І. Супруненко, гол. редактор. Том 2. Київ: Вид-во Академії Наук Укр. РСР, 1957, стор. 186.

[27]) Там же, стор. 189.

[28]) Гражданская война на Украине, том 3. Киев: Наукова Думка, 1967, сторінка XVII.

Тимчасовою столицею, чи пак місцем постою Галревкому, було місто Тернопіль.[29])

В половині серпня Тухачевський розпочав успішний наступ на Варшаву, але в міжчасі поляки зуміли зреорганізувати свої сили і 16 серпня польська 5-та Армія під командуванням ген. В. Сікорського зробила протинаступ у районі Дембліна, прорвала совєтський фронт і змусила Червону армію до відступу. Ця битва відома у польській історії як "чудо над Вислою."[30]) В половині вересня 1920 р. розпочався загальний протинаступ поляків з-заходу та частин української армії з-над Дністра з півдня. До 19 вересня більшовики опустили Галичину й українські частини відкинули їх на схід аж поза лінію Яруга — Ялтишів і Літин на Поділлі. В тому ж самому часі, поляки, замість переслідувати відступаючих більшовиків, не порозумівшись навіть з урядом УНР, чи хоч би вже з самим Петлюрою, заключили перемир'я з большевиками, яке тривало від 19 жовтня до 9 листопада 1920 р.

За цей час командування Армії УНР перевело мобілізацію серед населення Волині й Поділля і на день 10 листопада 1920 р. стан Армії УНР виносив: 3 888 старшин і 35 259 стрільців та підстаршин, але з них озброєних було лише 2 100 старшин, 9 713 піхотинців та 2 560 кіннотчиків. На жаль, і для цього невеликого числа озброєних не було подостатком амуніції. Тут поляки знову ж таки, всупереч Військовій конвенції (стаття 12) відмовилися дати амуніцію, якої вони мали подостатком.[31])

Незважаючи на всі труднощі, українська армія продовжала боротьбу з московською Червоною Армією сама, без допомоги своїх «союзників»-поляків. Однак 21 листопада 1920 р. після завзятих боїв, вистрілявши всі набої, Армія УНР перейшла Збруч і склала зброю перед своїм недавнім союзником — поляками. Так закінчився злощасний військовий союз головного Отамана С. Петлюри з поляками. Поляки інтернували тоді коло 15 000 старшин і вояків Армії УНР, розподіливши їх по таборах: Каліш-Щипюрно, Александрово Куявське, Стжалкув, Ланьцут і Вадовіце. Відомий військовий діяч отаман Юрко Тютюнник, аналізуючи програну українських визвольних змагань, так закінчує свої спомини: "Не вина нашої армії, що після того, як вона

---

[29]) Історія Укр. РСР, том 2, стор. 207-208.

[30]) Большая советская енциклопедия. 2-е изд. Москва, том 39, стр. 509.

[31]) Крат, названа праця, там же, стор. 89.

віддала себе в розпорядження наших політиків, їй довелося воювати не за власну національну ідею ,але за ідею польської нації. Для нас було би краще рішати політичні питання без окремого політичного проводу, бо як мати поганий окремий політичний провід, то краще його не мати.

Невдала політика довела Наддніпрянську армію туди, де вже перебувала Українська Галицька Армія — за польські дроти. Армії не зуміли своєчасно об'єднатися. Це зробили за нас політики, об'єднавши нас у неволі..."[32]) Так закінчилася регулярна фронтова боротьба за визволення України з-під чужого панування; так закінчився злощасний військовий і політичний союз Головного Отамана Симона Петлюри з поляками.

---

[32]) Ю. Тютюнник. Зимовий похід 1919-1920 рр. — Частина І: Політичний огляд. — Коломия-Київ: Накл. Вид-ва "Трембіта", 1923, стор. 67.

З Різдвом Христовим і Новим Роком
найщиріші побажання Веселих Свят
Рідні, Приятелям і Пацієнтам пересилає

Д-р ВОЛОДИМИР ЮЗИЧ З РОДИНОЮ
Валлінґтон, Па., США.

Веселих і Радісних Свят Різдва Христового
та Щасливого Нового Року
щиро бажають

Д-р ЯРОСЛАВ і МАРТА ЯРИМОВИЧ з РОДИНОЮ
Філядельфія, Па., США.

З Різдвом Христовим і Новим Роком
ВЕСЕЛИХ І ЩАСЛИВИХ СВЯТ
Рідні і Приятелям бажає

Д-р ЯРОСЛАВ РУДАВСЬКИЙ з РОДИНОЮ
Вільмінґтон, Дель., США.

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

Веселих Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року
б а ж а є

Д-р МИКОЛА ВОЙТОВИЧ з РОДИНОЮ
Філядельфія, Па., США.

Юрій Тис-Крохмалюк

Райнгард Ґелен. «Служба. Спомини генерала Райнгарда Ґелена», Нью-Йорк, переклад на англійську мову — Дейвіда Ірвінґа. Стор. 380, ілюстрації, 1972.

Кілька місяців тому появилася моя оцінка книжки Чарльса Вітінґа про Ґелена; була це праця, написана на основі споминів генерала, підроблена до смаку масового читача.*)

Тепер подаю матеріял, який опубліковано в перекладі. Західні перекладачі часто скорочують текст ,головно ті місця, які мало відомі і зрозумілі популярному читачеві. Можливо тому мало поміщено про народи східньої Европи.

Ґелен був незвичайно обережний: ніхто з зацікавлених у тогочасному політичному світі не знав як він виглядав. Американці звали його «людиною у тіні», швайцарська «Вельтвохе» — «людиною без обличчя». Для ворогів він був людиною, яка стояла за кожною шпигунською подією від ріки Ельби по Урал. Цю людину звали «сірою рукою» або «сірим генералом», але найчастіше «Герр Доктор». Жив з родиною під іншим прізвищем, «Пані і пан доктор Шнайдер».

Будучи передше на високих штабових позиціях, Ґелен мав нагоду пізнати генералів Гальдера, Бека, фон Секта та інших. Вони переважно були противниками Гітлера. Ґелен не мав однак контактів з високими партійцями. Тільки один раз запросив його на обід Гіммлер, а другим разом Ґерінґ. Сам Гітлер не довіряв своїм генералам у головному штабі. Ґелен погоджувався з Гітлером щодо конечности війни з СРСР. Він уважав, що в 1939 році Сталін не був ще готовий до війни, заховувався спокійно, відсунувши напад на Німеччину на той час, коли німецькі війська скровавляться у війні з Заходом. Сталін міг чекати навіть до 1944, але штабові старшини були певні, що війну з німцями першим зачне Сталін. Тому він концентрував свої війська в глибинному розташованні, готовому до акції уже 1941

Стаття появилася у «Вістях Комбатанта» ч. 2/1981, стор. 49-54, під наголовком «Шпигун-майстер».

року. Це було відоме Геленові і його штабові у «Іноземних військах Сходу».

Гелен мав завдання інформувати головний штаб німецьких збройних сил не тільки про стан совєтських з'єднань, постачання, оборонні засоби і тактику, але теж про боєві якості поодиноких дивізій. Гелен мав зібрати вістки й оцінки з ділянки географії, метеорології та теж психологічні дані про совєтських вояків і старшин. Совєтський вояк був витривалий на воєнні ситуації і невибагливий. Вивінування до довшої боротьби було невистачальне. Доцільна пропаганда мала успіх більше серед старшин, як простих вояків, проте у поразці совєтський солдат дизертирував масово.

До завдання Гелена додано теж здобування відомостей про воєнні приготування США. Американський плян зброєння був тайний, і тому існував тільки у восьми копіях. А проте Гелен відкрив його дуже скоро з американської преси. Тільки після війни Гелен довідався, що плян було передано до преси з найближчого оточення президента Рузвельта.

Головним тереном діяльности відділу «Іноземні війська Сходу» був завжди СРСР. Аналіза невдачі німецької офензиви на півночі взимі 1941-1942, після якої совєтські війська перебрали ініціятиву у більших операціях, виявила, що конче потрібно пізнавати й аналізувати пляни і стратегію ворога на довшу мету.

До цього треба було співпраці з адміралом Канарісом, начальником відділу «Амт Авсляндт» (Абвер — закордонний розвідчий відділ), який мав три секції: розвідчу, саботажну і контррозвідку. Крім цього були ще інші розвідчі організації, як Гімлерова партійна закордонна розвідка, СД і Гестапо; відбувалися різні персональні зміни і приходили різні люди.

Штаб Гелена складався з 25 старшин (під кінець війни 50) і ділився на три відділи:

1. Щоденне резюме з даних розвідки проти ворога.

2. Довготермінова оцінка ворожих намірів, які відносилися до часу двох місяців і включали осторогу.

3. Розвідчий архів, бібліотека (експертами були старшини, в більшості балтійські німці).

Гітлер читав ті звіти, але не брав їх до уваги, бо вважав, що вони сіяли дефетизм, або сталися внаслідок саботажу старшин.

Ґелен обрахував потенціял СРСР. Населення СРСР виносило в 1939 році 170 мільйонів, а в 1942 році зросло через прилучення українських західніх земель та балтійських народів (тої причини Ґелен не подає) до 199 мільйонів. Загально, держава може покликати до воєнної служби 10% населення. Російська імперія могла покликати 1939 року 17 мільйонів вояків.

До травня 1942 СРСР мав такі втрати: Фінляндська війна: забитих і інвалідів 430 000; 2-га світова війна: забитих, інвалідів і у німецькій неволі 7,530 000. З 17 мільйонів залишилося 9.5 мільйона: 7,000 000 дієва армія (тому 6 мільйонів армія, півтора мільйона літунство, 300 000 фльота) і один мільйон 700 тисяч резерва і помічні відділи (транспорт, вишкіл, варстати тощо). В кінці березня Сталін сказав: «Я маю зібрати 6-мільйонову армію!» Це відповідало калькуляції Ґелена.

В червні 1942 року німецькі збройні сили складалися з 4.1 мільйона армії на всіх фронтах, 1.8 літунства і 430 000 фльоти.

В листопаді 1942 року совєтські збройні сили почали офензиву на північ від Сталінграду і на півдні, де стояли румунські і мадярські дивізії. Вислід відомий — поразка німців.

Головною причиною поразки була зміна тактики обох противників: Жуков дав своїм дивізійним командирам вільну руку в тактиці їхніх завдань, подібно як це мали передше німецькі старшини. В той час Гітлер, не довіряючи своїм штабам і командуючим генералам, прийняв попередню стратеґію і тактику Сталіна: було заборонено виявляти ініціятиву навіть у подробицях.

У лютому 1943 полонені совєтські аґенти дістали суворі накази при допитах принижувати боєві вартості совєтських вояків.

Ціллю совєтської офензиви стало не здобувати від німців міста СРСР, а тотально нищити німецькі збройні сили, в першій мірі мілітарні устаткування і постачання. В тому випадку автор відзначує різницю між західнім і східнім фронтом. На заході фронтові німецькі частини могли залишати свої припаси сотні миль позаду фронту, бо була густа сітка добрих доріг та повна безпека транспорту. На східньому фронті боєприпаси треба було маґазинувати близько фронту з причини злих і рідких доріг, частих змін погоди. Совєтське головне командування сконцентрувало вістря своєї офензиви на Кавказі, Ста-

лінграді і луці Дону, де німці мали великі кількості військових припасів, які були ціллю офензиви.

Друга світова війна мала індустріяльний характер. Тому західні альянти бомбардували німецьку індустрія, а совєтські війська в літі 1943 досягли перемоги, захопивши величезні припаси легкої і важкої німецької зброї та запасів.

Гітлер заплянував велику офензиву під назвою «Цітаделє» в районі Курськ-Орел. Совєтська розвідка знала про це і готовила свою офензиву на обох крилах німецької армії. Ґелен остеріг головне німецьке командування, але Гітлер не взяв це до уваги. Аж коли німецька офензива почалася, виявилася небезпека від совєтської переваги. Гітлер дав наказ затримати офензиву, на жаль, за пізно. А це була остання можливість для німців. Від того часу Німеччина була змушена тільки до оборони й уже не мала сил перейти до наступу.

В той час Ґелен запримітив, що в Москві знали негайно про наради і рішення Головного командування з усіми подробицями. Ґелен пише: «В нараді з Канарісом про особу невідомого зрадника на так високому становищі, я помітив, що Канаріс знає більше, як хоче сказати. Після війни мав нагоду провірити деякі інформації. Зрадником був Мартін Борман. Він був найближчим співробітником Гітлера, особистим секретарем від 1943 року, головою партії від 1941 року і найвизначнішим аґентом Москви. Після війни поширилася чутка, що Борман живе у Параґваї, але це була совєтська сплітка. Борман перейшов на совєтський бік у Берліні і жив у СРСР.

Ґелен і Канаріс почали підозрівати Бормана і згодом відкрили, що він має групу людей та неконтрольовану ніким радіову сітку, якою передає закодовані інформації до Москви. Коли цю справу докладно просліджено, Канаріс зажадав слідства, але Гітлер спротивився і заявив, що Борман розповів йому те, що він назвав: «Функшпілє», тобто «радіову гру», якою він передає фальшиві вістки до Москви.

Плян Гітлера завоювати «Лєбенсраум» для Німеччини, знищивши збройні сили СРСР, не вдався. Прийшло до великих криз, незаступимих людських і матеріяльних втрат, які своєю чергою довели до провалу цілого пляну війни. Навесні 1938 р. тогочасний шеф штабу ген. Людвик фон Бек передав Гітлерові звіт, з якого виходило, що політика Гітлера доведе до Другої світової війни з участю США проти Німеччини. Маршал фон

Бравхіч ще в час плянування війни звернув Гітлерові увагу, що доцільно було б вести війну з ограниченими цілями з причини труднощів у постачанні. Гітлер відмовився дискутувати на цю тему, повідомивши, що його плян доведе до повного розгрому «Росії» продовж кількох тижнів. Перші ознаки невдачі виявилися вже 1941 року: осінь, холод, сильні дощі, болотнисті дороги і врешті сувора зима були причиною великих втрат у людях і зброї, які перевищували всякі сподівання. Позатим прийшло до повного вичерпання армій.

Автор роздумує над несподіваним явищем приязного ставлення населення не тільки в балтійських державах, Україні, Бесарабії, але і серед російського населення. Українці, населення кавказького походження, та всі інші народи СРСР вірили, що перемога німців визволить їх не тільки від сталінського терору, але що сповняться їхні національні аспірації. Після двадцяти років несправедливости і терору відновлення елементарних людських прав було логічним висновком для німецької політики. Але тільки деякі групи і мілітарні з'єднання почали достосовуватися до того логічного напряму. Почалося від рекрутування росіян, українців та інших національностей до німецьких військ як відділи «Гіві». В половині 1943 року їх було біля 320 000, але ніколи не було відоме справжнє число тих вояків. Командири не здавали правдивих звітів, бо все те робилося на півлеґально. В той час маршал фон Бек вніс пропозицію до Гітлера дозволити у Смоленській окрузі вербування росіян, як помічні відділи до німецьких з'єднань. Те саме пропонував і для інших націй. Цей проєкт підтримував теж фон Бравхіч, але Гітлер відмовив, а обох командирів звільнив в грудні 1943 р.

Взимі 1941/42 велися дискусії з Гальдером та іншими високими старшинами про щораз гіршу ситуацію. Фронтові високі командири хотіли вплинути на Гітлера, щоб він змінив свої погляди і тим самим політику на Сході. За апробатою Гальдера старалися про зміну політики Гітлера шеф операцій Гойзінґер, головний квартирмайстер Ваґнер і Гелен.

Першим завданням було дістати дозвіл на набір чужинців в кількости 3-4 000 на кожну дивізію. Напочатку 1942 року Гітлер не погодився на такий плян і дав наказ на офензиву до Волги і до нафтових піль Кавказу. Автор не каже, як розвинулися дальші події, але згадує тільки про спротив високих ко-

мандирів такими арґументами: того роду офензива створить труднощі з довгими лініями постачання та великі втрати від дій партизанів. Якщо б совєтські війська стримали німецьку офензиву, втрати були б величезні; якщо б вжили тактику відступу, забираючи з собою припаси і населення, ми попали б або у пустині або у терени, де російське населення перевищувало б наші сили. У такій ситуації слід прийняти політику приязні до населення і набору рекрутів.

Влітку 42 р. попав у полон ген. Власов, а з ним зросли надії на більш успішне розв'язання проблеми ставлення німців до народів СРСР. Автор розповідає докладніше про справу Власова, але не згадує нічого про питання національної проблеми народів СРСР, не згадує ні про національні комітети, ні про Українську Національну Армію і ген. П. Шандрука.

28 березня 43 р. «Абвер» здобула багато документів про совєтську офензиву на цілому фронті з цілями: зайняти Литву, Латвію, Естонію, Польщу і наступати через Румунію на Мадярщину, Юґославію і Болгарію. Ген. Жукова турбував можливий нтрнаступ з Галичини. Ґелен запропонував, щоб німецькі армії почали тактичний відступ на півдні фронту. Тоді фронт більшовицького наступу продовжився б на краї східньо-південної Европи, чого саме боявся Жуков. Проєкт Ґелена Гітлер відкинув. Ґелен подав тоді, що плянований наступ совєтських армій nочнеться між 15 і 20 червня 1944. Справді, офензива почалася 22 червня на півночі і в скорому часі фронт стояв уже на територіях Східньої Прусії. Друга фаза офензиви в напрямі Львова почалася 13 червня. Совєтські з'єднання зупинилися біля Бродів, готуючися, мабуть, до генеральної офензиви в липні проти якої брала участь українська дивізія.

9 квітня 1945 Гітлер усунув Ґелена з його позиції за те, що він подав таку аналізу ситуації: «Більшовики, зайнявши Східню Прусію і Відень, сконцентрують усі свої сили в наступі на Берлін». Гітлер назвав той звіт «абсолютно ідіотичним і дефетистичним».

Наприкінці війни Ґелен поховав важливі документи у чотирьох залізних скринях у гірських печерах. Після довших розмов американці зацікавилися діяльністю Ґелена і підписали договір співпраці з ним на таких умовах:

1. Тайна розвідча організація буде відновлена для діяльности щодо Сходу Европи, в інтересі оборони проти комунізму.

2. Німецька організація не працюватиме «для» ані «під» а тільки «разом» з американцями.

3. Організація працюватиме виключно під німецьким проводом, під директивами американців до часу створення нової німецької влади.

4. Організація, фінансована американцями, даватиме американцям всі свої звідомлення і рапорти.

5. Суверенний німецький уряд вирішить дальшу долю організації.

6. У випадку розходжень щодо американсько-німецьких інтересів, приймається, що організація буде працювати перше для німецьких інтересів.

Організація Ґелена перейшла 1956 році до «Бундеснахріхтендіст», якого шефом став Ґелен до 1968 року.

Автор згадує про атентат на С. Бандеру на двох сторінках (240-241).

У піднаголовку «Майбутнє Заходу» Ґелен подає такі прогнози:

Якщо державна політика має мати успіх, вона мусить бути цілеспрямована і рішуча. Успіх залежить від здібности влади, її мілітарного, економічного, технічного і психологічного потенціялу і від зовнішніх факторів, наприклад, альянтів і ворогів. Від російської революції 1917 року, під час війни і миру, паритет інтересів обох сторін перестав існувати, бо комуністичний противник діє згідно з іншими, власними нормами. Через те мусимо постійно покликуватися на наші найвищі цінності — свободу і демократію. Ми всі повинні погодитися з тим твердим фактом, що всі комуністи переконані про неминучість боротьби з «імперіялізмом». Врешті інформації, зібрані більшістю західніх розвідок, стверджують незмінність концепції комуністичної теорії про конечність офензивної боротьби. Слово «коекзистенція» має інше значення у нас, а інше у комуністів, де коекзистенція означає переходову фазу до створення комуністичного чи, як вони кажуть, соціялістичного суспільства.

Назагал Москва старається оминути безпосередню війну з США, але вживає проти Америки льокальних воєн з маркою «визволення». Коекзистенцію і детант Москва розуміє як приготування до ступеневого опанування наміченої країни революційними засобами. Клясичним приміром було Чілє, де комунізм прийшов до влади шляхом виборів. Це був великий

тріюмф Москви. Детант для комунізму має інше значення, як для Заходу: детант є безконфліктним станом, короткотривалою концепцією. Він триватиме так довго, як буде корисно комунізмові, з метою просякання у «капіталістичні держави», при чому Москва говорить не до урядів тих держав, а до «народів».

Совєтська загранична політика йде двома шляхами:

1. Ведення конференцій і розмов, щоб збільшити свої впливи на чужі уряди, згідно з міжнародними законами.

2. Організування машини інтернаціонального комунізму, щоб впливати на загранична політику у світі, згідно з законами марксизму-ленінізму.

Обидва шляхи ніколи не діють разом, а навпаки, осібно, як тільки можливо. Це дуже делікатна тактика, якій, — як пише Ґелен, — Захід не присвячує багато уваги.

Для комунізму немає ні одної ділянки суспільного життя у заграничній політиці, яка була б вільна від комуністичних впливів. Кожна людська діяльність має мати ідеологічний і політичний зміст. Совєтська дипломатія діє під виглядом «скріплення справи миру», а в дійсності веде аґресивну, войовничу політику. Важливою частиною совєтської і комуністичної гри є постійне зусилля вживати психологічну акцію і фальшиву інформацію, ведену так, щоб здобути довір'я маси і мати на неї бажаний вплив. (Маркс: Ідея стає політичною силою, якщо впливає на спосіб думання маси).

Совєтські вожді знають добре, що «тотальне роззброєння» ніколи не стане дійсністю, але вони повторяють цей клич постійно, бо тоді самий СРСР втратив би джерело своєї сили і можливість завойовувати малі держави. Захід примушений відкидати цю пропозицію як нездійсниму, а тим самим постає враження, що Захід відкидає добру волю Москви, і що Москва є мирною державою, а захід аґресивним. Це і є арґументом, що Москва, нападаючи на малу державу в Африці чи Азії, робить це тому, щоб забезпечити свої границі перед аґресією Заходу.

Найбільше цінними для інфільтрації є ті, яких у совєтських офіційних колах звуть «корисними ідіотами». Існує багато організацій і товариств по різних державах світу, про які десятками років ніхто не знає, що вони є під контролею КҐБ. Одною з таких організацій була «Червона капеля», яка діяла проти Великої Брітанії, а в час 2-ої світової війни проти Німеч-

чини. Ця організація отримувала відомості прямо від найвищих урядів. Членом цієї організації був англійський шпигун Филбі.

Автор подає уривки з праці китайського філософа Сун Тес, який жив 500 років перед Христом і створив закони для політичної і психологічної підривної діяльности.

«Нема вищого мистецтва, як знищити спротив ворога без боротьби на полі бою. Безпосередня мілітарна тактика є конечна тільки на те, щоб побороти ворога на полі бою. Але тільки посередня тактика може принести реальну і тривалу перемогу».

«Нищіть усе, що має вартість у ворожій країні. Вплутуйте найвизначніших людей у кримінальні справи, підривайте їх становища, нищіть їхню опінію, виставляйте їх на глум перед їхніми прихильниками. Помагайте найпідлішим людям, підривайте працю урядів усіми можливими засобами.

Поглиблюйте роз'єднання і суперечки у ворожій країні, скріплюйте суперечки молодих із старшими ґенераціями. Уживайте усіх можливих засобів для послаблення дисципліни у війську, нищіть їхню зброю і достави для війська.

Понижуйте традицію і звичаї серед противника, не щадіть обіцянок і нагород для підкуплення ворожої інтеліґенції. Висилайте своїх тайних аґентів у всі напрями і добре оплачуйте їх, бо з їхньої праці є велика користь».

Совєтська політика найбільш досконала — вона охоплює всю людську діяльність, вживає для свого успіху всіх можливих засобів, використовує всі типи людей. Її треба постійно студіювати і вивчати, бо тріюмф комунізму навіть у найменшій закутині світу служить інтересам СРСР.

Проте комуністи, — пише автор, — не творять монолітного бльоку. Між ними є непорозуміння, є помилки і невдачі, вони схильні до криз більше, як західні потуги. Ці внутрішні ситуації, як сухе дерево; кожної хвилини можливий вогонь, а тим самим руїна СРСР. 2-га світова війна принесла Москві великі користі: зросло число союзників, прихильників, а зріст сили СРСР повинен алярмувати вільний світ. Але так не є, остороги не діють, їх не чує багато урядів.

Ґелен так пророкував майбутнє (пригадуємо: рік видання 1972):

Ціллю найближчих років буде підмінування Німеччини і її політичне послаблення. Наступить ізоляція Західної Ні-

меччини, підсилення совєтських впливів на Середземному морі, в арабському світі, Індійському океані. З Фінляндії Росія поширить свої впливи на Скандінавію. Після скріплення своїх позицій у здобутих без війни державах і територіях, Москва робитиме останні приготування до війни з США. Слідуватимуть корисні договори із США і погодження з Китаєм, а Захід далі гратиме пасивну ролю. Правдоподібно у 80-тих роках Китай перестане існувати як поважний противник СРСР, прийде до мілітарної домінації СРСР у всіх комуністичних державах. Москва вжиє свою військову потугу до короткотривалого мілітарного конфлікту з Китаєм.

Наладнавши ці справи, Москва звернеться активно до некомуністичних районів Европи і країн, які граничать з СРСР з півдня, вживаючи до того своїх випробованих тактичних методів, щоб включити їх до СРСР. Врешті СРСР зробить кінцеві приготування до конфлікту з США.

Очевидно на Заході є люди, які бачать небезпеку в тому самому світлі як і я, — пише Ґелен. Захід має можливості побороти ту загрозу, яка надходить із Сходу, тільки стратеґією політичного наступу. Західні держави мусять бути менше еґоїстичні і переставити свої власні інтереси на друге місце, а на перше висунути спільні цілі справжнього світового миру, а не миру в інтересі СРСР. Час грає в тому велику ролю, тому розвідки вільного світу мусять працювати з найбільшою енерґією для безпеки держав і для особистої безпеки людини.

Українському народові в Україні і в діяспорі, Ієрархам Українських Церков, Проводам всіх Суспільно-громадських і Комбатантських Організацій, всім побратимам по зброї щирий привіт з нагоди Різдва Христового і побажання сил, витривалости і віри в новому році засилає в імені членів Станиці Братства к. Вояків 1-ої УД УНА в Ст. Кетеринс

УПРАВА:

О. Гаврилишин, голова — *К. Фіцик, писар*

ПИШУТЬ ІНШІ

В. Ф.

СТРАТЕГІЧНА СЛАБІСТЬ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ: СССР

Майже всі критики САЛТ І і САЛТ II згідні з тим, що нуклеарна рівновага є дуже делікатною справою і мусить брати до уваги різні фактори даної країни, нпр., геополітичні, економічні, етнографічні, історичні. В тій статті мова про геополітичні й етнографічні питоменності СССР з особливим підкресленням його вразливости на льояльність національних союзних республік.

Всяка оцінка нуклеарної рівноваги є до деякої міри суб'єктивна, бо самі цифри приводять часто до помилкових висновків. Найменше досліджена ділянка геополітичної вразливости. Американська військова література трактує СССР як однонаціональну державу, яка своїм мілітарним потенціялом загрожує Америці та її союзчикам. При тому зовсім не звертається уваги на многонаціональний характер тої держави. Деякі експерти передбачують, що в недалекій майбутності росіяни будуть творити меншість населення СССР. Вони, тобто росіяни, сконцентровані в центральних областях СССР і є оточені союзними республіками, що замешкалі переважно неросійськими народами. Що більше, багато з тих національних меншостей мають довгу історію політичної незалежности.

Перша світова війна і більшовицька революція привели до незалежности деяких національностей, що входили в склад царської імперії, але більшовики силою здавили незалежницькі рухи й підкорили собі ті народи. Подібно, в часі Другої світової війни Сталін переселив углиб Сибіру цілі народи зі страху перед їхньою коляборацією з німцями. Той страх був зрештою оправданий. Як німецька армія посувалася через Україну, Білорусь і балтійські країни, вона не натрапляла на більший спротив, бо ті країни зазнали жорстокого переслідування в часі Сталінської колективізації та його русифікаційної політики. Коли б німці були трактували українське й білоруське населення більш гуманно, то їхня окупація була б залишила для більшовиків велику небезпеку навіть на пізніше, після прогнання німців. Сьогодні можна тільки спекулювати, які додаткові проблеми були б зустріли більшовиків, якби Гітлер був проголосив незалежність України чи Білорусі. Тому не дивно, що Сталін так сильно натискав на створення другого фронту на заході, і то тоді, коли вже було очевидним, що німці війни не виграють. Він боявся зросту і закріплення протиросійських настроїв у тих країнах, що були під німецькою

окупацією. Відомо, що ще кілька років після розгрому Німеччини в Україні діяли протибільшовицькі партизанські загони.

Очевидно, сьогодні трудно уточнити відношення між внутрішніми труднощами й зовнішньою політикою СССР, але нема сумніву, що при оцінці стратегічних плянів СССР треба брати до уваги національне питання. Це особливо важливе при розгляді нуклеарної війни. Нуклеарний удар зі сторони Америки буде дошкульний в першу чергу для росіян тому, що всі ракетні об'єкти СССР є розміщені здовж залізничих ліній на схід від Москви аж до Байкальського озера, отже, на теренах заселених майже виключно російським населенням. Важливі тут також кліматичні умовини. В випадку нуклеарної атаки вітри легко понесуть радіоактивні опади на найбільш заселені пункти, бо ті вітри в часі від листопада до березня віють від південної і західньої межі нуклеарних піль до заселених центрів, а від квітня до жовтня вони віють від північної і західньої межі до тих самих центрів. Отже радіяційна загроза для російського населення велика.

З того ясний висновок: на випадок нуклеарної атаки на СССР, національні меншості менше наражені на радіяцію і мають кращі можливості пережити катастрофу (в їх районах нема так багато військових об'єктів), ніж корінне російське населення. Нуклеарна атака на центри російської потуги — хочби навіть обмежена — може бути сигналом до політичного розкладу. Якщо б СССР мав змогу якось наладнати національне питання та справитися з опозицією національних меншостей, то перед ним виринули б нові проблеми зі сторони Китаю або східньо-европейських "союзників". Всі ті чинники будуть для СССР поважною перешкодою при конфронтації з ворогом.

Совєтська стратегічна доктрина і внутрішня стабільність

Згідно з дефініцією Клявзевіца, стратегія охоплює три головні елементи: оперативну активність, політичну мотивацію і стабільність соціяльної та політичної структури. Сов. стратегія узглядню́є всі ті елементи, в противагу до Америки, яка зосереджується тільки на оперативній активності з поминенням політичного і соціяльного чинника. Починаючи від Маленкова і Хрущова, сов. політична література постійно наголошує спустошення, що їх нанесе нуклеарна війна так капіталістичним, як і соціялістичним країнам. Сов. військовики не вірять в те, що вони можуть почати і виграти нуклеарну війну; вони вважають, що СССР рішиться вжити нуклеарну зброю тільки в випадку аґресії, і, якщо прийде до нуклеарної війни, то її викличуть капіталісти, які в своїй передсмертній аґонії вжиють атомової зброї, щоб завернути неминучий біг історії. Але це не спасе загибаючого капіталізму. Тому сов. стратегія ставить собі за завдання переконати противника, що він не має можливостей виграти війни й осягнути бажаної мети. Це гасло стало основою сов. стратегії, починаючи від історичної промови Хрущова на 20-му з'їзді партії в 1966 р., коли то він опрокинув тезу Леніна про неминучість війни між капіталістичними і соціялістичними країнами.

Сьогодні держави мають таку нищівну зброю, що відвернення війни було б єдиним рятунком людства. Сов. експерти вважають, що майбутня війна буде довга й затяжна, під час коли в західній військовій літературі переважає погляд, що війна буде коротка й судорожна. Це має політичне значення, бо короткотривалу війну можна провадити наявними мілітарними засобами, а для довготривалої війни потрібна мобілізація цивільного сектора включно з економічними й політичними чинниками. В тій довготривалій війні перемога буде полягати на повному знищенні ворожого мілітарного потенціялу, захопленні стратегічних пунктів, здобутті території, встановленні приязних урядів, а можливо й ідеологічному наверненні. Відрадним явищем є те, що СССР не в силі окупувати Америки, а це з черги створює сумнів, чи перший сов. удар зможе елімінувати мілітарну й економічну силу Америки, тим більше, що в тому самому часі сов. сили будуть заняті "рештками імперіялістичної коаліції" в західній Европі, контролею східньо-европейських сателітів, здушуванням неспокоїв власних національних меншин, здержуванням китайських "шакалів", і т. п. З тих причин мала правдоподібність, що сов. уряд зможе використати свої сили як знаряддя імперіялістичної експансії.

Американська стратегічна доктрина і контроля зброєнь

Розбудова сов. збройних сил довела до значних змін в американській стратегічній доктрині. На випадок сов. атаки передбачується відплатна акція звернена проти сов. оборонних пунктів; та акція має бути обмежена в залежності від сили провокації. Це має бути початковий засіб оборони, причому в резерві захована здатність тотального знищення ворожих сил. Та доктрина принята декретом Картера з 1980 р. Найважливішим моментом в національній обороні є здатність пережити початкову атаку і вбити у ворога віру в перемогу. Американська стратегічна доктрина бере до уваги етнологічні моменти СССР, що більшість мілітарних і промислових центрів лежить в РСФСР. Отже удар на військові чи індустріяльні об'єкти в чисто російських областях скріплює американську віру в теорію залякування, бо головні жертви понесе російське населення, а меншу шкоду потерплять сусідні неросійські республіки. Але якби навіть російське неселення не потерпіло дошкульно, то вже саме знищення військових споруд на терені російської республіки може поважно захитати рівновагу між внутрішніми й міжнародними відносинами та вплинути на деґрадацію военно-оборонної спроможности.

Американські військові сили мають за завдання знищити військові центри, транспорт, магазини, повітряні бази і портові влаштування, не включаючи сюди ракетних гнізд. Метою американських сил є ослабити, а не елімінувати сов. спроможність боронити себе дома чи на китайському кордоні. Центри КГБ попадуть під перший вогонь. Удар на промислові центри СССР завжди був складовою частиною американської стратегії. З різних причин — історичних, економічних чи політичних — СССР сконцентрував свою індустрію незважаючи на величезну географічну розтяглість, на 1/4 частині

своєї території. Ключеві промислові комплекси, положені довкола більших міст, є більше скупчені, ніж в Америці, і можуть бути легкою жертвою повітряної атаки. Загрожені також рафінерії нафти, хемічні заводи, сталеварні. Знищення тих заводів спинить продукцію в усіх ділянках економіки, без якої модерна держава не може існувати. Економічна відбудова СССР буде утруднена політичними причинами, що виникнуть в менше пошкоджених неросійських республіках, бо хаос може породити націоналізм і сепаратизм.

В Другій світовій війні перші німецькі удари впали на межові неросійські республіки; в атомовій війні головний удар впаде на центральні російські терени.

Стратегія залякування чи перемоги?

Як виходить з вищенаведеного, нуклеарну війну можна контролювати й уникнути вбивства мільйонів цивільного населення. Треба зміцнити віру в стратегію залякування, а це з черги вимагає мати в поготівлі відповідні сили, щоб в разі потреби знищити зброю противника наставлену на перший удар.

В конґресових дебатах, у пресі та серед публіки говориться часто про слабості СССР. Але при тому заходить небезпека. Совєтські експерти докладно прислуховуються до всього, що говориться про їхню нуклеарну політику, й витягають з того відповідні висновки та стосують конечні протизаходи. В результаті наступають перегони в озброєнях, а тому важко говорити про якесь обмеження зброєнь.

Де є рівновага між "розумом і параноєю"? Здається, ніколи не буде певної відповіді. Проте виглядає, що стратегічно-зброєнева конкуренція щораз більше йде в напрямі параної.

На підставі: Gary L. Guertner: "Strategic vulnerability of a multinational state: deterring the Soviet Union"; Political Science Quarterly, Summer 1981.

Пилип Гайда

ГЕНЕРАЛ САМУЇЛ ЯСКІЛКА

Стаття приготована для збірника "Шляхами золотого Поділля" том III. Друкується в Торонті під ред. д-ра Романа Миколаєвича.

Донедавна прізвище Самуїла Яскілки, американського генерала українського походження, не було відоме українцям, хоч у біографічному довіднику "Українці в Північній Америці" (1975) поміщено дані про його життя, бо в житті української громади він не брав ніякої участи. Щойно коли українська громада в Детройті запросила його бути англомовним промовцем на святкуваннях 60-тиріччя проголошення української державности, про нього почали писати у пресі.

Скоріше Яскілкою цікавилися поляки, особливо польські ветерани, які знали його як доброго старшину ще з часів Другої світової війни. Писали про нього в польській пресі й старалися приписати йому польське походження, тим паче, що прізвище "Яскілка" має в собі деякий елемент польськости, хоч і не звучить "Яскулка". Та всі ці наміри поляків не мали успіху, бо він прилюдно виявив себе перед ними українцем, спираючись при цьому на слова покійної своєї матері, яка ще у хлоп'ячих роках говорила йому "Ти українець" і розказувала про Україну та її змагання до волі. Крім цього, він чув багато про українську історію ще тоді, коли був учнем вечірньої школи в рідному місті.

Народився він 17. 7. 1919 р. в Ансонії, Коннектікут. Його батько, Петро, походив з Ріпника, повіт Кросно, а мати, Анна Ґуральчик, з Острова біля Тернополя. Батько помер, коли синові було заледве півтора року. В Ансонії Самуїл здобув початкову й середню освіту, а вищі студії покінчив в університеті Коннектікут дипломом з торговельної адміністрації (1942). Ще в університеті належав до корпусу вишколювання резервістів старшин (РОТС), (1940-42), а згодом закінчив морську воєнну школу в Квантіко й Портсмут, Вірджінія, в 1943 р.

Закінчивши також школу земноводної военної штуки в Квантіко (січень 1948), став в липні 1960 р. інструктором у вищій морській школі, а від серпня 1970 р. директором коледжу для комендантів і персоналу у Квантіко.

Під час Другої світової війни перебував на кораблі "Прінстон" і брав участь у багатьох воєнних операціях на Тихому океані. Вернувшись до ЗСА, став військовим інструктором у Пенделтон, Каліфорнія, і пробув там до серпня 1945 р. Відтак працював у багатьох місцях і на багатьох становищах: спершу в окружній станиці рекрутування в Менчестер, Ню Гемпшір, і у Філядельфії, опісля командиром морського відділу в Порт Ляйотел, французьке Марокко, від серпня 1949 р. в першій морській дивізії та в дивізії для Кореї, а від лютого 1951 р. в персональному відділі при головній квартирі морського корпусу. Від червня 1957 р. перебував знову на Тихому океані, був екзекутивним офіцером, відтак заступником шефа штабу при експедиційній бригаді СЕАТО, від лютого 1969 р. працював у В'єтнамі й, вкінці, був командуючим генералом 2-ої морської дивізії в Лежин, Північна Кароліна. У липні 1978 р. відійшов на емеритуру.

Талановитий і точний у виконуванні своїх завдань, Яскілка скорим темпом осягав підвищення в ранзі: він став першим лейтенантом 22. VI. 1943 р., капітаном (січень 1945), майором (січень 1951), лейтенантом-полковником (липень 1954), полковником (липень 1964), бриґадир-генералом(жовтень 1969), майором-генералом (серпень 1972), лейтенантом-генералом (2. I. 1974), а від 4. березня 1976 р. став повним генералом і працював комендантом військової морської фльоти.

Його великими осягами гордиться вся українська еміґраційна спільнота, бо він перший українець-генерал, який здобув чотири зірки. Яскілка не криється зі своїм національним походженням. Це показалося в час його зустрічі зі совєтським амбасадором Добриніним у Вашінгтоні. Коли Добринін заявив йому, що всі великі воїни походять з України, що Україна дала великих письменників та музик та що Україна — великий край, повний краси й природніх чудес, Яскілка відповів: "Я знаю. Про це говорила мені моя мама". Коли ж Добринін почав плескати в долоні й сказав: "Як би не було, ми маємо багато спільного; бо ж ми всі "русскі", Яскілка рішуче заявив: "Це не те, що мені говорила моя мама".

Приявність Яскілки на святкуваннях 60-тиріччя української державности в Детройті викликала великий ентузіязм. Він палкий оборонець прав людини, свободи й незалежности всіх народів. У своїй доповіді він говорив: "У моїй кар'єрі я подорожував до багатьох країн і боровся у трьох війнах. Мимо різних мов, культур та історій, я переконався, що в усьому світі люди цінять свободу й незалежність так само, як і саме життя. Через цей основний факт я щиро вірю, що десь з бігом часу — в якийсь спосіб — будуть, напевно, приверненні повні людські права, свобода й незалежність також і народові України та численним іншим народам світу, які тужать за цим".

Ще того самого вечора, під час прийняття, Яскілка заприязнився з дітройтськими дивізійниками та похвалив їх за це, що плекають вояцькі традиції та зберігають вояцький дух у сучасних непевних часах. При цьому обіцяв їм свою піддержку, якщо лиш зайде потреба. У травні 1978 р., коли Клюб детройтських мільйонерів влаштовував, очолювану Генрі Фордом, економічну конференцію, на якій Яскілка був делеґатом від армії, він постарався, щоб Комітет Клюбу запросив на бенкет українських дивізійників. Таке запрошення дивізійники отримали й вислали на бенкет двох своїх представників. Яскілка прийняв їх дуже приязно, а в час своєї офіційної промови привітав їх словами: "Welcome, my best riends, Ukrainians!".

З великою приємністю вся українська спільнота може сказати генералові Яскілці: "Welcome among us, General!".

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

Веселих Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року

бажають

Д-р ТЕТЯНА і ЗЕНОН ЦІСИК
Флядельфія, Па., США.

Христос Родився!

Радісних Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року

Рідні, Приятелям і Пацієнтам бажають

Д-р ЗЕНЯ і Д-р ОЛЕКСАНДЕР ЧЕРНИК з РОДИНОЮ
Флядельфія, Па., США.

Веселих Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року

своїм Пацієнтам, Приятелям та Знайомим

пересилає

Д-р РОМАН БУЧОК з РОДИНОЮ
Вінніпеґ, Манітоба, тел.: 586-8076

ВЕСЕЛИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
та
ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

бажають

АЛЛА і Д-р РОМАН ТРОХИМЧУК з СИНАМИ
Йонкерс, Н. Й.

Фейлетон

Ро ко

З ГОЛОВИ КУРИТЬСЯ ДИМ...

Приємно бути молодим, — як пише поет Мамай, — з голови куриться дим кохання (дівгат — напевно поет мав на думці). Але й старим не так вже неприємно бути, а до того побратимом, а ще побратимом-дивізійником, коли з голови куриться дим любови до... побратима-дивізійника (це й по-християнськи, бо хто ближніший за побратима), а з тим дим хваління... І ще як приємно.

Був я на бенкеті, як один побратим — той з тих поважніших — став говорити, як став хвалити тих поважніших спогатку, а потім підхвалювати тих менших, а наприкінці прихвалювати всіх побратимів, то я побагив, — і огам своїм не повірив, — як з його голови погав куритися дим, а згодом погав куритися дим понад головами інших побратимів, і найдовше затримався коло поважних голів. А може мені так тільки видавалося, бо я перед тим був уже біля бари...

І дійсно він дуже мудро говорив, нема що закинути. Казав, що як не було б побратимів, не було б іміґрації, не було б поселення, (яку то назву видумав нам усім д-р Малецький у своїй новій книжці), не було б поселення, не було б діяспори, як кажуть євреї, а якби не було діяспори, не було б політики...

І коли той побратим скінгив, підійшов до мікрофону інший побратим. Він похвалив першого, а потім погерзі ,як має бути, всіх других. А за ним ще третій говорив, і, так само, насамперед похвалив другого, а згодом першого, а потім всіх побратимів — ніодного не проминув, аж люди, ті, які прийшли на танці, казали, що не буде гасу на польку. Але вони не мають рації, бо не розуміються на регах. Хто хоге знайти гас ,той його знайде. І так було ще досить гасу й на польку й до бари.

Любов і хваління кожному ,не тільки побратимові, потрібне, навіть конегне. Візьміть для прикладу звигайну нашу сі-

м'ю в поселенні: як не буде головік хвалити жінки, не буде «лав сторі», а як не буде хвалити жінка — не буде мінка.

Врешті-решт, що побратимам-дивізійникам ще лишилося? Правда ніби їхні старі побратими, ті, які колись вивоювали Україну, замість себе хвалити, билися в груди — каялися. І мали защо — вони програли Україну. А молоді («молоді»?) їхні побратими? А гому вони мали б битися в груди? Вони України не програли. То гуму їм себе не похвалити, як інші не хогуть, бодай на своєму бенкеті; нащо гекати? Може завтра не буде кому доброго слова сказати, не то вже хвалити.

Веселих Свят Різдва Христового і Щасливого Нового Року!

Спомини

Володимир Луцишин

СОТНЯ ЗВ'ЯЗКУ

спогад з визвольної війни

У жовтні 1918 р. я був на підпустці у Бережанах. Тоді мене довірочно анґажує на свого адьютанта сотник УСС Жигмонт Олексин для перебрання влади від австрійських властей, яке ми бездоганно провели з іншими старшинами 3 листопада. Нашвидко інсталюю Бюро станційної військової команди в будинку гімназії, де в той час находилася Команда таборів поворотців ("геймкерер") з австрійські армії. Це були переважно німці, мадяри й чехи, які під час побуту в російському полоні були здеморалізовані й частково просяклі більшовицькими кличами. Вони не були озброєні, але існувала можливість, що вони, довідавшися про перебрання влади, розбіжаться і кинуться грабувати населення. Тому моїм обов'язком було найшвидше позбутися цього небезпечного елементу й вислати їх домів.

Я виконав це завдання, сидячи кілька днів від ранку до пізньої ночі, виповнюючи документи їзди. Я тісно співпрацював з тодішнім військовим комендантом залізничної станції (Скориком чи Кориком), поручником австрійсько армії, який допоміг складати вантажні поїзди для поворотців. Після короткого урядування Станційної команди в будинку гімназії, перенесено її до будинку міської ради, де приміщувався повітовий комісаріят.

У грудні начальна команда УГА покликала мене до Золочева, де я вишколював військових польових телефоністів. Згодом був я комендантом сотні зв'язку при оперативному штабі ІІ-го Галицького корпусу ген. Тарнавського, а відтак полковника Бізанца. В УГА пройшов я всю бойову кампанію в Ґаличині й на Україні.

Ранньою весною 1920 р. поляки роззброїли бриґаду полк. Альфреда Бізанца під Чудновим біля Вінниці. (У тій бриґаді були пор. Роман Дума, пор. Ярослав Гузар, хор. Дионізій Несторович). Поляки примістили нашу бриґаду в переходовому таборі у Вінниці. Там були жахливі побутові й санітарні умовини. Кілька тисяч людей приміщено в брудних бараках, багато під голим небом. Адміністрація була хаотична й тому багато людей втікало з табору, побоюючися пошестей.

Я знав Вінницю і мав там знайомих з часів, коли в 1919 р. з'єднання УГА були розсташовані в районах Брацлава, Немирова і Вінниці. Тому я втік

з табору при першій нагоді й опинився в домі моїх знайомих. По кількох днях я довідався, що у Вінниці стоїть штаб вищого командування Армії УНР, до якого я зголосився на службу. Мене прийнято й доручено зорганізувати сотню зв'язку з осідком у присілку Стара Вінниця. Я негайно нав'язав контакт із старшинами, які залишилися в таборі полонених, і доручив їм вербувати людей до нової сотні. Люди почали до мене зголошуватися гуртками й я незабаром зформував сотню, яка начисляла 4 старшин, кількох підстаршин і 80 вояків. Старшини отримали ті самі ступені, які мали в УГА. Мене, як найстаршого ранґою, назначено комендантом сотні. До сотні приділено кухню, кілька возів з кіньми, військове й технічне устаткування. Сотня відбувала щоденні військові і технічні вправи, як будову телефонних ліній, обслугу польових телефонів, телефонних централь тощо.

У той час Армія УНР під проводом С. Петлюри і польська армія під проводом Й. Пілсудського почали наступ на більшовиків, дійшли до Києва, але не встоялися і почали відступ. На мою думку, причиною невдачі цього походу треба приписати польській армії, яка, мимо своєї чисельности й знаменитого устаткування, не дописала.

Одного дня викликано мене до штабу й наказано поставити сотню на ноги, навантажити військове і технічне устаткування на вози, взяти харчі для війська й обрік для коней та вирушити на захід у напрямі Збруча. Я мав утримувати зв'язок через старшин Армії УНР, а на випадок переходу через Збруч не перевозити нічого, але все передати українським повстанцям. Я теж отримав посвідку, на підставі якої я мав право одержувати харчі з польських військових складів. Ми вирушили в напрямі Кам'янця Подільського й зупинилися над Збручем, мабуть, біля Скали. Тут я нав'язав контакт з повстанською групою, яка прислала підводи й забрала від мене технічне устаткування і кріси. У сотні лишилося кілька рушниць для вартової служби. Перейшовши Збруч, ми пішли до Бучача, де я зголосився у польського коменданта міста, попросив квартир для людей і приміщення для коней. Тут я довідався, що зв'язковий старшина Армії УНР є в Городенці біля Коломиї. У польській команді поставлено мені до диспозиції телефон, але я відмовився, бо боявся підслухання моєї розмови. Тоді я передав команду над сотнею пор. Гузареві, а сам поїхав потягом до Городенки, в якій відшукав зв'язкового старшину й ми оба вирішили, що дальший марш сотні скінчиться інтернуванням а тому, що сотня складається з галичан, немає причини вести їх до полону. Ми вирішили відпустити цілу сотню на безреченцеву відпустку. З тим я вернувся до Бучача.

Сотенні писарі виписали відпусткові документи для кожного в його місці мешкання. Ті, що водили кіньми й возами, забрали коні й вози з собою, але їхнім обов'язком було ставитися на заклик в означеному місці з кіньми й підводами. Сотенні гроші розділено на кожного по-рівному. Документи підписав польський офіцер і прибив на них печатку.

Так усі роз'їхалися додому.

Пам'ятник поляглим дивізійникам в Фельдбах, Австрія.
Гляди допис в попередньому числі (4/81).

Зустріч з б. шефом штабу 1-ої Дивізії УНА, автором книжки "Вони хотіли волі" В. Д. Гайке в червні 1981 р. в Мюнхені. Стоять зліва до права: М. Бігус, В. Козак, В. Д. Гайке, М. Малецький.

Остап Сокольський

НА МНОГАЯ ЛІТА ПОБРАТИМАМ ДИВІЗІЙНИКАМ

З усіх ветеранських іміґраційних груп, які прибули до Канади після Другої світової війни, найчисельнішими є колишні вояки Дивізії "Галичина", пізніше перейменовані на 1-шу Українську Дивізію Української Національної Армії — популярно називані дивізійниками. Вони теж і пропорційно, чи не найбільший матеріяльний і людський вклад вложили в розвиток громадського життя в Канаді.

Прибули вони до Канади незорганізовані і щойно тут зорганізувались та оформились, як окрема динамічна група у Братстві колишніх Вояків 1-ої Української Дивізії Української Національної Армії. У склад їх входять колишні дивізійники різних політичних міркувань, які разом знайшли спільну мову та спільну ціль, які у місцевостях свого поселення вклали надпропорційно щедру лепту на лані громадської діяльности. Вистачає поглянути на списки жертводавців чи переглянути списки голів Відділів Комітету Українців Канади, щоб переконатися про діяльність колишніх дивізійників у Канаді.

Першою та найсильнішою Станицею Братства є торонтонська Станиця, заснована 8 жовтня 1950 р. Отож і не диво, що Міжкомбатантський комітет міста Торонто виніс пропозицію, щоб у 30-ліття існування Станиці відзначити її голов, членів управ, як і все членство за їхню діяльність та щедрий фінансовий вклад на різні потреби української громади в діяспорі.

7 листопада 1981 р. в приміщенні залі Української Католицької Церкви Непорочного Зачаття у Міссасаґа, зібралося коло 450 осіб на беннет і баль, щоб вшанувати торонтську Станицю Братства, а чистий дохід із цієї імпрези призначено для Канадсько-Української Іміґраційної Служби у зв'язку з їх заходами про допущення українських втікачів з Польщі до Канади.

На вдекорованій сцені видніли український і канадський прапори, тризуб, дивізійний левик та прапори Братства, а над ними висів напис "30-ліття". Перед сценою при окремих трьох столах (головного стола не було), за якими засіли почесні гості, колишні голови Станиці та члени Головної і Крайової Управ Братства.

При вході на залю гості одержували спеціяльно видану Станицею Братства 56-сторінкову "Одноднівку", видану в 30-ліття Станиці Братства колишніх Вояків 1-ої УД УНА в Торонто.

Бенкетову програму вечора розпочав теперішній голова Станиці, Лев Бабій, привітавши присутніх і рівночасно зложивши подяку Міжкомбатантському комітетові міста Торонто й околиці за "ініціятиву, підготовку й зорганізування бенкету і балю у 30-ліття Станиці.

Вечером дотепно, вміло й речево, як завжди, вів один із найбільш працьовитих і відданих дивізійників — Мирослав Бігус.

Дуже глибоке й миле враження на самому початку бенкету зробив виступ хору "Бурлака". "Отче Наш", у виконанні соліста-диригента Олега Хміля на тлі хороспіву зворушив усіх.

Слідував тост за Братство дивізійників, який підніс найстарший віком дивізійник, 85-літній колишній старшина УГА і Армії УНР, адвокат і колишній посол до варшавського сойму від УНДО — д-р Олекса Яворський. І знову хор відспівав "Сотвори Господи" всім дивізійникам.

Після вечері М. Бігус прочитав привіти та представив визначних гостей, поміж якими торонтську українську громаду репрезентував голова торонтського Відділу Комітету Українців Канади — д-р Орест Рудзік. Приємно було бачити теж поміж нами довголітнього (аж 20 років) голову Королівського Канадського Леґіону Українського Відділу пана Степана Павлюка з дружиною. Цей Відділ багато прислужився дивізійникам, віддаючи їм своє приміщення на наради, засідання та забави.

З уваги на неприявність у Канаді в той час д-ра М. Малецького, голови Головної Управи Братства — від Головної та Крайової Управ вітав Станицю Остап Сокольський, який теж поодиноко представив усіх голов Станиці — провід дивізійного побратимства в Торонто. Головами були: Бибик Василь, Гуляк Степан (найдовше, бо аж 14 літ), Коморовський Андрій, Палієнко Василь, Бойко Микола, Бігус Мирослав і Бабій Лев. На жаль, участи в цих святкуваннях не могли взяти перший голова — Бибик Василь, якого письмовий привіт прочитав М. Бігус, і Бойко Микола.

За цю многогранну діяльність Станиці дивізійників для громади, за їхню працьовитість і жертовність, за те, що вони, за словами пророка Ісаї, зуміли "перекувати мечі свої на рала, а списи на серпи, щоб обліг будуччини орати", присутні нагородили дивізійників оплесками. І справді "...буде родюча земля і будуть одні ключі одмикати українські серця", словами поета Є. Плужника, своє слово закінчив голова Крайової Управи Братства Канади — Остап Сокольський.

Змістовну святкову промову про заслуги, вклад і працьовитість торонтської Станиці виголосив колишній голова Крайової Управи Братства — мґр. Василь Верига, а Степан Ґула — перший заступник голови в час організування Станиці Братства в Торонто в 1950 році, цікаво насвітлив тогочасний стан, обставини і потребу творення Станиці в Торонто.

Іскру сміху і розваги, після поважної частини програми, внесла редакторка "Жіночої Сторінки" тижневика "Нового Шляху", гумористка Віра Ке-Плавущак.

Добре підібраною колекцією пісень та "Дивізіє гей рідна мати" закінчив хор "Бурлака" свій мистецький виступ.

Речева програма вечора, без надміру слів у промовах, добре ведення вечора, виступ гумористки Віри Ке-Плавущак та хору "Бурлака" залишив усім учасникам приємний спогад, а 4,000.00 дол. даток на Українсько-Канадську Іміґраційну Службу підсилить їх фінансово в їх діяльності. Хай цей добрий почин, поєднаний з корисним ділом, послужить прикладом для других.

"ЗАЛІЗНИЙ ФОНД"

при Станиці Братства н. Вояків 1 УД УНА в Торонті

В перших роках існування і діяльности Станиці Братства в Торонті щорічно в час Різдва Христового члени Управи та значне число членів Станиці відвідували з колядою гостинні хати української громади. Весь прихід із коляди в цілости передавано на фонд допомоги інвалідам і хворим воякам, головно в Німеччині і Австрії. Висота зібраних сум кожного року вагалася. Завжди залежало від погоди, ентузіязму колядників, можливости зорганізувати для них транспорт і т. п. Гостинність відвідуваних з колядою громадян заохочувала нас щорічно організуватися, ділитися адресами і використовувати можливість зібрати певні суми на так благородну ціль.

Напевно багато з Вас пригадують собі ґрупу колядників, котра складалася частинно і з не дивізійників, але з добрими голосами, очолена покійним вже музиком і дириґентом Леонідом Яблонським. Крім нього у коляді брали участь ще і інші добрі співаки як, також вже покійні Юрій Мусій і Ігор Дуркот, та живі ще й здорові Роман Мусій, Антін Дербіш, Олександер Коцюмбас, Дмитро Ковч, Петро Яцик, Роман Тарнавецький та "глухий як пень" їх міхоноша Мирослав Бігус.

Одначе з роками запал опадав, наші постійні колядники почали підсилювати групи колядників інших організацій, та не

можна правди затаювати, почали "обростати салом" і як попередніми роками вистачало одно авто на 6-8 колядників, з роками треба було вже організувати для них два авта. А це вже також проблема. Заколядовані суми маліли і були ми змушені оглядатися за іншими джерелами приходу. Ця обставина зродила і спричинила серед активу Братства застанову "а що буде далі"? З роками вже не буде фізичної можливости осягати колядою необхідні суми на допомогу потребуючим.

Виринула думка, що треба організувати якийсь сталий ненарушимий фонд, з доходів котрого можна б черпати суми на допомогові цілі. Слід тут замітити, що Братство з роками поширило свою допомогову акцію на допомогу студентам, потребуючим в інших країнах, прибулим на захід з рідних земель борцям за людську гідність і іншим.

І так по переведенні підготовчої акції, приготовано тимчасовий статут і правильник, зреферовано його на Загальних Зборах Станиці весною 1958 року та зразу основано окрему одиницю при Станиці під назвою "ЗАЛІЗНИЙ ФОНД", вибрано тимчасове управління під головуванням Ярослава Петрова. Управі припоручено поробити заходи для оформлення Фонду як чартеровану одиницю. Ці намагання не увінчалися успіхом і показалися не надто конечними і в дні 1 лютого 1959 р. відбуто перше засідання Управи "З. Ф." в тодішній домівці Станиці в кімнатах ресторану "Одеса", власність братів Степана і Володимира Гуляків. На порядку нарад були ось такі точки: уконстатування, перебрання перших фондів від Станиці (5,000.— дол.), плян праці, проєкти інвестицій. В дальших роках Станиця передавала додатково свої заощадження до нашого фонду, як також датки поодиноких членів Станиці деклярповані та складані як додаток до членських вкладок. І так ми одержали разом від Станиці суму 18,510.00 дол. Інших дотацій від членів Станиці ми одержали 1,320.00 дол., а саме від Петра Микуляка 1,000.00 та Михайла Шафранюка 320.00 дол. А далі розбудувався наш фонд "власними силами", тобто відсотками від наших інвестицій. На день 30 березня 1981 р. фонд диспонував сумою 78,882.96 дол. Тут слід підкреслити, що заколядовані суми не передавано до "З. Ф.", але відпроваджувано до допомогового фонду (інвалідського) при Крайовій Управі Братства.

В перших роках існування наш фонд розростався замітніше, бо потреби підсилити допомоговий фонд при Крайовій

Управі заспокоювали Станиці, включно з нашою. Хоча колядники "перейшли на емеритуру" і перестали відвідувати наших гостинних громадян, але заініціовано Крайовою Управою під головуванням сот. Богдана Підгайного форму колядування збірковими листами і ця коляда давала і ще дає задовільні висліди. Для приміру, цьогорічно коляда, нашої тільки Станиці, принесла суму 3,685.00 дол.

Як ми згадували, Управу "З. Ф." 1959 р. очолив Ярослав Петрів, але на превеликий жаль, він відійшов несподівано у вічність в дні 24 квітня 1960 року. Від того часу Управу очолює Мирослав Бігус, а іншими членами Управи є: Іван Падик (секретар), Андрій Коморовський (скарбник), Мирослав Малецький, Роман Чолкан, Василь Верига і Богдан Кальба.

Потреби допомогового (інвалідського) фонду наразі заспокоюють дотації із збірок Станиць Канади, а "З. Ф." своїми дотаціями піддержує всякі наукові, культурні і виховні задуми нашої громади.

Найбільше задоволення дає нам свідомість, що від років нашими щорічними дотаціями уможливляємо двом українським хлопцям із прерій Бразилії користати з навчання в Інституті св. Ольги в Прудентополісі. В привіті з нагоди Різдва Христового для нашої Станиці директорка Надія Шульган пише: ..."Високоповажаному Братству к. Вояків 1 УД УНА і Управі "З. Ф." щиро бажаємо Божого благословенння та великих успіхів у всіх задумах 1981 року". Далі йдуть десятки підписів під знимкою учителів і учнів Інституту, лист закінчується словами: "Ми дуже вдячні й молимося за тих, що нам помагають". Завдяки заходам голови Управи "З. Ф.", цього року здобуто дальших чотири стипендії на вдержання дітей із бразилійських прерій в школі.

Наші два хлопці, котрим ми допомагаємо, називаються Іван Пайташ і Іван Козишин. Перший закінчив гімназію і поступив до семінарії, а другий кінчає цього року гімназію і також його бажанням є бути священиком. Він пише: "Вам дуже дякую щиро за то, що Ви помагаєте оплачувати Семінарію... на той рік піду до 8-ої кляси і кінчу гімназію. Тоді піду вчитися на отця. Посилаю Вам мою знимку. Я за Вас молюся, щоб Бог Вам допомагав мені допомогти, щиро Вас поздоровляю Іван Козишин".

І тут є нагода зробити заклик до присутніх-учасників зустрічі з нагоди 30-ліття Станиці Братства в Торонті, зголошуватися на опікунів дітей многочисельних родин, бідних наших се-

лян в Бразилії, допомогти бодай одну дитину відправити до школи і дати корисну одиницю і громаді і родині. Дитина по осягненню фаху, автоматично стає фінансовою підпорою для інших членів родини, тим котрі остали на скромному господарстві. Річна оплата виносить 350 ам. дол. Сума ця відносно мала на наші відносини, але скільки сліз радости може викликати на лиці дитини і її родичів.

В одному з листів до нас пише дир. Інституту Надія Шульган: "Маю ще кілька хлопців, які просять допомоги, вони ідуть цього року до семінарії, але вони жахливо убогі". В іншому листі читаємо: "Будьте добрі і звербуйте спонзорів також для деяких дівчат нашого Інституту".

У відповідь на нашого листа у зв'язку з іншого рода допомоги читаємо: "Сподіюся, що чек одержаний не від будь-кого, а від колишніх українських вояків (!) надихне мене войовничим запалом і допоможе мені подолати усі перешкоди і труднощі. Низький поклін Вам і подяка. З напіввояцьким привітом і добрими побажаннями, Ваша Раїса Мороз".

І ще один лист... "Ще раз дякую Вам за той дар і запевняю, що старатимусь відшкодувати борг своєю роботою на громадській ниві. З повагою і найкращими побажаннями, Надія Світлична".

Голова "Канадсько-української еміґраційною служби" Богдан Микитюк пише: "Ваша фінансова підтримка допоможе в дальшій праці з втікачами та новими іміґрантами українцями. Вітаємо всіх членів Братства та бажаємо дальших успіхів у Вашій невтомній праці. Щире Спасибі!".

Признання за допомогу Українському Гарвардові було проголошене в українській пресі. Там між іншим читаємо: "Колишні вояки не склали своєї зброї. Їхня боротьба тепер на іншому фронті".

Управа "Залізного Фонду" виплатила із своїх доходів, себто відсотків, на протязі років суму около 24,000.00. Самозрозуміле, що в початковій стадії фонд був в розбудові і уділяти стипендії, дотації та допомоги почали ми в пізнішій стадії. Але і в початках торонтонські дивізійники не були глухі на потреби громади. Поголоска про "роздавання грошей" дивізійниками є широко відома і до нас часто-густо звертаються різні інституції, організації та приватні особи з проханнями допомогти їм у різних починах. Ми кожне прохання уважно розглядаємо і, в міру наших

можливостей, коли в нас є переконання, що справа заслуговує на піддержку, піддержуємо. Сподіємося і в наступних роках придержуватися цих засад та напрямних.

УДІЛЕНІ СТАНИЦЕЮ ДОТАЦІЇ

А) Із "Залізного Фонду"

5,537.00 дол. — стипендії, допомога студентам.
4,161.00 дол. — українські книжкові видання.
3,000.00 дол. — Енциклопедія Українознавства.
2,700.00 дол. — наукові інституції.
2,596.00 дол. — допомога українським дисидентам.
1,500.00 дол. — дотація для Крайової Управи Б-ва Дивізійників.
1,020.00 дол. — уфундування скульптури для Канадсько-Української Мистецької Фундації в Торонті.
1,000.00 дол. — Патріярхат
1,000.00 дол. — Дім Івана Франка в Торонті.
1,000.00 дол. — Канадсько-Українське Імігрaційне Допомогове Бюро
400.00 дол. — фонд оборони оскаржених.
23,914.00 дол. — разом.

Б) Із різних збірок

7,111.00 дол. — разом.

В) Із каси Станиці

13,000.00 дол. — разом.

Загальна підсумна дотацій

А) Із "Залізного Фонду"	23,914.00 дол.
Б) Із різних збірок	7,111.00 дол.
В) Із каси Станиці	13,000.00 дол.
Разом	**44,025.00 дол.**

М. Б.

З "Однодніви" виданої Управою Станиці Братства 1 УД УНА в Торонті з нагоди святкувань 30-ліття її заснування.

ЗВЙОНЗКОВЕЦ ПЕРЕПРОСИВ ДИВІЗІЙНИКІВ

У польському торонтонському півтижневику **Звйонзковец** під датою 9-го травня 1979 р. появилася редакційна замітка до статті "Шовіністичний пасквіль", в якій редактор обвинувачував українців за співпрацю з німцями у часі ІІ-ої світової війни. В тій же замітці, між іншим, говориться, що українці перед лідерами ІІІ-го Райху "ставали на лапки і їм вірно служили в СС Ґаліціен та на їх наказ мордували". Далі йшло ствердження, що в німецьких концентраційних таборах "Ґусен і Мавтгавзен українські відділи з-під СС Ґаліціен через два роки виконували ганебну вартівничу службу".

Довідавшись про ці безпідставні й образливі ствердження, Крайова Управа Братства кол. Вояків І-ої УД УНА в Канаді передала справу в руки адвоката з дорученням катеґорично зареаґувати на наклепницькі заходи на адресу Української Дивізії "Галичина" та її членів. Відповідні уповноваження для адвоката підписали тодішній голова Крайової Управи мґр. Василь Верига та секретар Степан Климців. З огляду на неуступчливість **Звйонзковца** справа опинилася в Supreme Court of Ontario. У висліді цієї судової акції **Звйонзковєц,** не маючи жодних доказів на скріплення образливого ствердження для колишніх дивізійників, помістив у числі 49, з дня 24 червня 1981 р., на сторінці 6-ій таку заяву:

"Ми, нижче підписані, жаліємо, що зайшло аж так далеко, що Василь Верига та Степан Климців заскаржили нас, Польське видавництво **Звйонзковєц,** Яна Бідоса та Романа Бучека, до Найвищого Суду Онтаріо за образу у власному імені, як і всіх інших членів Братства кол. Вояків Першої Дивізії УНА (Української Національної Армії, колись СС Галичина").

Далі йде пояснення, як до тої образливої редакційної замітки дійшло, і закінчується так:

"Ми перепрошуємо за опублікування тої статті. Ми не мали наміру ображувати Першу Дивізію Української Національної Армії, колись СС Галичина. Ми просимо вибачення за неприємності, яка могла та стаття спричинити. За Польське видавництво **Звйонзковєц:** Ян Бідас".

Перепрошуючу заяву не підписав колишній редактор **Звйонзковца** Роман Бучек і проти нього справа продовжується.

До речі, тут варто згадати, що образлива стаття для української громади, а в тому і для колишніх дивізійників, появилася була також і в англомовному часописі **Торонто Стар** (8 червня 1980). Але рішучі кроки тодішньої Крайової Управи Братства кол. Вояків І-ої УД УНА на чолі з мґром В. Веригою також змусили видавців часопису публічно відкликати неправдиві ствердження і перепросити дивізійників (17 серпня 1980).

Повідомляємо нашу громаду про ці справи, бо вважаємо, що настав найвищий час, щоб ми перестали іґнорувати всякі наклепницькі заходи роблені на адресу українців. Ми мусимо зрозуміти, що як ми, учасники подій не представимо справи у правдивому світлі, то майбутні історики й покоління матимуть викривлені поняття про наші змагання у другій світовій війні, опираючись на неправдиві свідчення, що їх публікують наші вороги.

В обох випадках Крайову Управу Братства кол. Вояків І-ої УД УНА в Канаді заступав адвокат Ярослав Ботюк. На цьому місці Крайова Управа Братства складає адвокатові Я. Ботюкові щиру подяку за те, що він віддано і безкорисно зайнявся цими справами.

Серпень 1981.

Крайова Управа Братства кол. Вояків І-ої УД УНА Канади

Д-р Остап Сокольський, голова — Роман Бойцун, секретар.

З Різдвом Христовим і Новим Роком найщиріші побажання

Веселих Свят — Рідні, Приятелям і Знайомим

пересилають

ВІРА і ВОЛОДИМИР САВЧИН

Філядельфія, Па., США.

Веселих Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року

Родині, Приятелям та всій вояцькій Братії

пересилає

ПЕТРО БАТІГ, Вінніпеґ, Манітоба

Веселих Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року

Родині та всім Приятелям

пересилає

ДМИТРО ІВОНЧИК з РОДИНОЮ

Вінніпеґ, Манітоба

Радісних Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року

бажають

Валентина і Михайло Дуциловичі — власники Гуртівні
й висилки пачок до всіх країн світу
ORION IMPORT - EXPORT & TRADE CO.
4925 Old York Road, Philadelphia, Pa., 19141
Telephone: (215) 455-9586

ВЕЧОРНИЦІ "ЧЕРВОНОЇ КАЛИНИ"

Рочестер, Нью-Йорк

"Цього вечора йдемо до Вас
Із щирим словом,
Щоб дзвеніла, наче криця наша мова,
Щоб лунала наша пісня та крилата,
Це ж сьогодні в нас велике свято:
Про минуле хочемо сказати
Хоч жорстокий ворог вигнав нас із хати:
Що ми ту, як вмієм і як знаєм,
Традиції наші рідні славно відзначаєм". О. Р.

Під звуки вояцької пісні: "Ой у лузі червона калина" відбулися в Рочестері традиційні Вечорниці "Червоної Калини" в суботу 14 лютого 1981 р. у готелі "Голівуд Інн".

Як щороку, Комітет, у склад якого входять: Станиця Братства УСС, ОБУВА, Братство кол. Воянів 1-ої УД УНА, Станиця бувших Воянів УПА, Союз Українок — Відділи 47 і 46, Український Золотий Хрест, Відділ 18, доложив чимало труду для підготовки цієї імпрези.

Увійшло рівнож у традицію представлення дебютанток на Вечорницях "Червоної Калини". Серце радувалося, що 15 молодих панночок із їхніми партнерами своїм виступом заявили громаді Рочестеру, що вони готові включитися в життя і працю української спільноти! Значить, що праця батьків, світлички СУА, українських шкіл, виховних організацій та молодечих організацій не пішла й не піде на марно!

З теплим батьківським словом звернувся до дебютанток голова Комітету Степан Ольшанський. Аранжер Василь Білан подбав про "вояцький порядок", представляючи членів Комітету, представників організацій і визначних гостей.

Цього року виступив вокальний квартет у складі: С. Ольшанський, М. Єйна, Е. Кулик і М. Благий, при супроводі Діяни Гадлок на гармонії й музичнім оформленні Я. Матковського. Дебютували теж сестри Петруся й Тереса Івасів, котрі відспівали тільки пісень. **М. Крамарчук**

З ДІЯЛЬНОСТИ СТАНИЦІ "ДИВІЗІЙНИКІВ" У ВІННІПЕҐУ

Станиця Братства кол. воянів 1-ої УД УНА традиційно вибирається перед Зеленими Святами на цвинтар Всіх святих для упорядкування гробів померлих наших друзів. Вони тут спочили здалека від рідної землі; це ті, які берегли нашу національну свідомість, а тут старалися передати ці великі ідеали майбутньому поколінню.

Про них і других учасників 2-ої світової війни згадав у своїй проповіді о. митрат Роман Добрянський над могилою Героїв на цвинтарі Всіх святих на Зелені Свята.

Та не тільки сумні спомини лучать нас. Ми маємо теж приємні спомини з воєнних часів. Тому на заклик "вічного станичного", Олеся Загороди, й "штабового писаря", Т. Гальми, братство зібралося у приміщенні Рідної Школи ім. М. Шашкевич, де головою є член Братства М. Терентяк. Тут відбувалася зустріч при обслузі Дм. Іванчука й М. Кащія.

О. Загорода вітав між присутніми Романа Лазурка з Чікаґо, автора книжки "На шляхах Европи", відомого серед нас як "завзятого панцереґра". Пізніше бесіда пересунулася на саму книжку, де багато пишеться про воєнні спогади з дивізійного життя. Ю. Гнатюк згадав і про приємні часи на Словаччині. І так поважна й весела гутірка продовжувалася при співучасти д-ра В. Кривуляка, С. Паучка, П. Батога, В. Бартоша й других.

Згадали також про перехід Дивізії під команду нашого генерала Павла Шандрука, як пише про це у своїй книжці Р. Лазурко: "З фронту б'ють гармати. Серце холоне. Ми є свідками історичної хвилини. Постає Українська Національна Армія і ми є її першими вояками. Україна живе із нами, і ми з нею".

Славко

ПЕНСІЇ З НІМЕЧЧИНИ ДЛЯ ВОЄННИХ ІНВАЛІДІВ

Бувші вояки німецької армії, які в наслідок воєнних ран або хронічної хороби стали нездібні до праці на принаймні 25%, можуть одержати німецькі інвалідські пенсії.

Для прикладу інформуємо, що за нашим старанням одного бувшого вояка *Першої Української Дивізії,* який захворів на туберкульозу в полоні в Італії, недавно визнано німецькою лікарською комісією 30% інвалідом і йому призчено 134.00 *марок місячної інвалідської пенсії з Німеччини* на *ціле життя.* Крім цього йому виплачено залеглу пенсію від часу внесення справи, на загальну суму понад 2.000 марок.

Справи інвалідських пенсій і також всі інші пенсійні *справи СКОРО — СОЛІДНО — ЧЕСНО* — полагоджує

Lenczyk Ukrainian Translation Company
43 Plexfield Rd., Rugby, Warwickshire CV22 7EN, England.

СУСПІЛЬНА СЛУЖБА КОМБАТАНТІВ В ЗСА

Sosial Service of Ukrainian War Veterans
1321 West Lindley Ave., Philadelphia, Pa. 19141 (215) 456-9263

В імені всіх тих інвалідів і ветеранів визвольної боротьби, які з фондів Суспільної Служби Комбатантів в ЗСА одержують щорічно Листопадовий Національний Дар, Управа Суспільної Служби Комбатантів в ЗСА складає щиру подяку всім жетводавцям, збірщикам та організаціям за зібрані і надіслані до Суспільної Служби Комбатантів в Листопадовій Збірці датки на Національний Листопадовий Дар.

Управа Суспільної Служби Комбатантів в ЗСА складає також щиру подяку Редакціям і Адміністраціям Щоденників «Америка» і «Свобода», Тижневикові «Народна Воля» і Журналові «Вісті Комбатанта» за безплатне поміщування закликів, комунікатів і фінансових звітів з Листопадової Збірки Національного Дару Українським Інвалідам і Ветеранам Визвольної Війни і з нагоди СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО всім в тій подяці згаданим шле щирі бажання ВЕСЕЛИХ СВЯТ і ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ.

Управа Суспільної Служби Комбатантів в ЗСА

ПАМ'ЯТАЮТЬ БІЙ ПІД БРОДАМИ

Мало читаємо в українській пресі про комбатантське життя бувших вояків 1-ої Української дивізії Української Національної Армії в Австралії. Одначе організоване життя бувших дивізійників на цьому континенті існує, хоч є великі простори між більшими осередками, як Сідней — Мельборн 550 миль, Сідней — Аделяїда 1000 миль, Сідней — Брісбен 700 миль, Сідней — Перт 2000 миль. В деяких містах Австралії станиці існують, хоч не всюди однаково діяльні. Лідкомб — передмістя Сіднею, найбільшого міста Австралії, сміло можна назвати центром українського життя стейту Нової Південної Валії. Тут українська католицька церква св. Андрія, монастир для сестер, школа, садочок, вечірні курси для української молоді — це все при церкві; Дім Української Молоді разом із Українсько-Культурним Клюбом, Народний Дім й українська центральна школа.

Станиця бувших вояків 1-ої УД УНА, як щороку, так і цього року пам'ятала про місяць липень, і 19 липня відзначила 37-му річницю Бою пд Бродами. Чимало часу витратили побратими на підготовку до цих святкувань, але успіх був їм заплатою за їхню працю. Вранці в той день імпрезовий референт Богдан Ланиця і Григорій Панасюк (з одною рукою, бо ліва спаралізована) й кілька членів Станиці декорували сцену і приготовляли залю при українській католицькій церкві св. Андрія на святкову академію.

Панахиду за поляглих під Бродами відправив парох укр. кат. церкви св. Андрія о. мітрат І. Шевців (сам бувший вояк І УД УНА). Увечері, о год. 18-ій, при великій кількости громадянства, відбулася академія. Довголітній голова Станиці Микола Мик відкрив академію словами, що найкращою формою патріотизму є безмежна любов до батьківщини й жертовна посвята, навіть життям, та піднреслив потребу плекання військових традицій і національної гідности; слід пам'ятати про тих, що склали своє життя на вівтарі за батьківщину.

Програмою провадила молода юначка СУМ, подруга Юля Фіґурка, яка зі свого завдання вив'язалася дуже добре.

Як першу точку програми, вірш "Вперед брати" М. Вереса, деклямувала молода пластунка Віра Хіцяк. Реферат підготовив (рімінцям добре відомий) Сава Яськевич, прочитав Ярослав Хіцяк, а молодечий церковний хор при церкві св. Андрія, котрий нараховує 75 юначок і юнаків шкільного віку, з чого 85 відсотків є членами СУМ, відспівав: "Молитва за борців під Крутами", "У зеленім лузі", "Мамо", "Віє вітер". Молода дириґентка пані Марійка Дума заслуговує на велике признання, бо праця над молоддю шкільного віку є гордістю української спільноти, а спеціяльно на цьому місці нашого поселення.

Дальші точки програми виконали самі дивізійники: "Апель поляглим", слова О. Лисяка, диктор С. Добровний; спогад "Броди" С. Любомирського, виконав С. Добровний, а хор Станиці (заснований лиш для відзначення цього свята) заспівав дві пісні: "Машерують добровольці" й "У полі могила". (Керівник П. Золотар.)

М. Мик

по $3.00: Михайло Кушнірук — Гамілтон, Ярослав Колодій — Філядельфія, Микола Алексевич — Філядельфія, Петро Москаль — Клінтон, Володимир Лесюк — Торонто, Зенон Ґоїв — Дітройт, Михайло Елеїв — Нью-Йорк — — — — — — — — — — 21.00

Юрій Лопатинський — Гантер, замість квітів на могили сл. п. пор. Тараса Станька — військового друга і товариша воєнних походів та сл. п. хор. 1-ої УД Гілярія Зарицького — — — — — — $40.00

РАЗОМ: 1,641.00

Щиро дякуємо Управам Братства, поодиноким жертводавцям та збірщикам за пам'ять та добру волю нам допомогти. Щиро співчуваємо із Родинами, Приятелями та Знайомими Покійних В. Войціха, Г. Кріля, Іллі Несторуна, д-ра Б. Балка, М. Кльоцка, Лесі Лисак-Тивонюк, Ірини Балабан, К. Редкевича, С. Шепаровича, Ольги Баб'ян, Т. Станька та Г. Зарицького. Вічна їм пам'ять.

Просимо завжди мати на увазі наші потреби. **Адміністрація "В. К."**

Побратим М. Проць перевів збірку на пресовий фонд В. К. поміж членством Станиці Братства к. Вояків 1 УД УНА в Сіднею, Австралія, з ось таким вислідом:

по $5.00: М. Проць, Я. Ліщинський, М. Кузіль, В. Гладиш, Е. Стахів, О. Швайлик, А. Данилюк, М. Костюк і В. Альфавицький.

по $4.00: Я. Бойко, М. Ганицький, Б. Шиманський і С. Камінський.

по $2.00: М. Сатур.

Разом: $63.00

Жертводавцям і збірщикові М. Процеві щиро дякуємо.

Адміністрація В.К.

2 листопада 1981 р.

Вельмишанована і Дорога Редакціє:

Якраз одержав ч. 4 (114), перечитав і думаю: що за гарний журнал! Які цікаві матеріяли, яка вдумлива "передовиця" д-ра Малецького! Мушу їм щось післати! Тож залучую чека на $100.00, і бажаю Вам всім, які трудитесь над журналом — якнайкращого здоров'я, задоволення з добре виконуваного діла і многих літ!

Читаю журнал з великою приємністю, прямо жду на кожне нове число, щоб довідатися як живе і працює наша братія, а крім того — щоб прочитати щось, чи то з нашої історії, чи на тему дня. Ґратулюю за дуже добре редаґування журналу.

Остаю з правдивою пошаною,

П. Саварин, Едмонтон.

В. Сірський

THE ETHNIC FACTOR IN THE SOVIET ARMED FORCES:

preliminary findings, by S. Enders Wimbush and Alex Alexiev. Santa Monica, Rand, 1980. VII, 65 ст.

Автори цієї праці поставили собі за ціль вказати на деякі етнічні проблеми, що тут і там виринають серед рядів Червоної армії. Майже всі інформації базують на свідченнях колишніх вояків Червоної армії, які вже сьогодні живуть поза кордонами Радянського Союзу. Як уже всім відомо, в Червоній армії немає окремих частин "самостійних" радянських республік, а до того не-російських вояків кидається далеко поза межні їхньої батьківщини.

Праця поділено на 10 розділів: І. Вступне слово. II. Маніпуляція етнічного чинника під час вербунку. III. Загальні вказівки та практика стаціювання. IV. Етнічний склад новобранців, підстаршини і старшини. V. Освіта вишкіл. VI. Мова. VII. Вживання алькоголю та наркотиків. VIII. Релігія і національність. IX. Міжетичні стосунки. X. Заключення.

Багато згадується про українців. Вояків із Західньої України, через їхнє відоме русофобство, кидається, звичайно, у "стройбатальони". Майже 75% підстаршин походять з України, головно зі східніх областей. Тому є загальна думка, що ці підстаршини-українці є дуже жорстокими "службістами". Старшинський корпус складається в більшості з росіян (80%); українці й білоруси становлять не більше 15%.

З цієї праці можна довідатися про те, як в Червоній армій, при допомозі "урядової мови", русифікується не-російських вояків, як відносяться до себе вояки окремих "братніх" республік, як відноситься цивільне населення до військ Червоної армії, які релігійні настрої ширяться серед вояків, які шкоди приносить воякам алькоголь і наркотики і т. д.

ХРИСТОС РОДИВСЯ! *СЛАВІТЬ ЙОГО!*

Із Світлим Празником Різдва Христового і Нового Року, Вітаємо Головну Управу, Краєві Управи, Станиці та всю нашу Дивізійну Братію, та бажаємо Радісних Свят Різдва Христового, та щасливого Нового Року.

Станиця Братства Колишніх Вояків
1-ої Української Дивізії, УНА
Дітройт, Міш.

З "Одноднівки виданої Управою Станиці Братства в Торонті з нагоди святкувань 30-ліття її заснування.

КНИЖКИ ДЛЯ ВІЙСЬКОВОЇ ШКОЛИ МОВ В МОНТЕРЕЇ

В січні 1956 року появилася вістка в щоденнику "Свобода", що в Військовій Школі Мов Американської Армії в Монтереї відкривається відділ української мови і тамже був заклик надсилати українські книжки для поповнення бібліотеки цього ж відділу.

Статтю цю зреферовано на засіданню Станиці і Крайової Управ Братства і одноголосно рішено, що нашим обов'язком, як колишніх вояків, допомогти в цій акції. Вив'язалася дуже оживлена коресподенція з керівництвом школи і проф. Яр Славутичом, одним із професорів школи та керівником українського відділу.

В скорому часі, бо вже в дні 10 лютого, відійшли перші посилки з книжками. Посилки відходили аж до кінця травня 1956 р. Ми видрукували "присвяту-екс лібріс" і вона була вклеєна до кожної книжки.

В "Свободі" з дня 10 серпня 1956 р. появилася обширна "Монтерейська хроніка" і у розділі "Зразкова українська бібліотека" читаємо:

"Військова Школа Мов може гордитися українською бібліотекою. Під час відкриття українського відділу в дослідницькій бібліотеці було всього 7 книжок українською мовою — переклади творів Толстого, Ґоркого, Чехова, Добролюбова. Тоді д-р Яр Славутич розпочав організацію українського відділу в дослідницькій бібліотеці. Дещо докупив штаб школи. Але того було замало. Незабаром було розіслано коло 100 листів до авторів і видавництв із проханням подарувати свої видання. Більшість відгукнулася надсилкою Внаслідок тепер на полицях бібліотеки стоять до вжитку студентів і викладачів коло 500 добірних книжок, видання на еміґрації. Всі книжки оправлені, переважно в полотно, і внесені в каталог. Найбільшу заслугу в поповнюванні українського відділу дослідницької бібліотеки треба приписати Братству к. українських вояків у Торонті, нашим дивізійникам, що подарували бібліотеці книжок на загальну суму 1,500.00 долярів. Велика подяка належиться теж п. М. Бігусові, що перевів збір книжок і переслав до Монтерею".

В дні 4 травня 1956 р. появилася слідуюча вістка в Monterey Peninsula Herald:

Article Inspires Gift to ALS Library

The Ukrainian Immigrants, a group of former soldiers of the First Ukrainian Division and the underground movement which struggled against the Soviet Army for an independent Ukraine who live in Toronto, Canada, have made a contribution to the Army Language School as the result of an article which appeared on The Herald's women's pages.

Adeline Di Lorenzo wrote on Jan. 10 an account of the new Ukrainian language department at the school, and the story, read in Toronto, inspired the group to send $1,500 worth of selected Ukrainian books for the use of students and instructors. Lt. Myroslav Bohdan Bihus was chairman of the project. М. Б.

Військові новини

В совєтській Військовій енциклопедії подана цікава статистика, як от 29 країн допустилися аж до 60 "різних мілітарних конфліктів" у часі між 1945 і 1979 роками. В цьому числі ставиться Англію, як аґресора, яка провела 21 аґресію, а ЗСА 17 разів. Із більших англійських аґресій подається: співучасть у Кореї, В'єтнамі, Кенії, Кіпрі, Єгипті, Кувайті, Бранеї і Багрейні. Жертвами Америки були: Північний і Південний В'єтнами, Камбоджа, Ляос, Північна Корея, Ґватемаля, Панама, Домініканська Республіка й Куба. Франції приписується, що вона була 13 разів аґресором у вищезгаданому часі.

⁂

Зі совєтського боку розпочалася знову пропаґанда проти Норвегії за те, що вона дала дозвіл на маґазинування зброї і амуніції для американських вояків на своєму терені для 8 тисяч американців. Норвегія відкинула цей протест, як вмішування у її внутрішні справи.

⁂

Уряд ЗСА від самого початку совєтської окупації Афганістану купував у Єгипті совєтську зброю і перевозив її для партизанських частин до Афганістану, які увесь час ставлять спротив совєтським окупантам. Це потвердив кол. президент Єгипту Садат, який заявив кореспондентам "так, це правда, що я відкрив для американців крамницю", не згадуючи точно, яку саме зброю купували американці і де вони її доставляли. Згодом інші співробітники Садата заявили, що цю зброю забирали американські літаки і відвозили її до Пакістану, а що він межує з Афганістаном, отож зброя таким чином діставалася до рук партизанів.

⁂

Покійний Моше Даян, колишній герой визвольних воєн Ізраїля, згодом міністер оборони й міністер закордонних справ заявив, що Ізраїль має всі матеріяльні і технічні засоби для побудовання атомової бомби. "Ми ще тепер не маємо готової атомової бомби, але ми моємо всі можливості для того, щоб її в дуже короткому часі побудувати". У протилежності до цієї заяви Даяна, від деякого часу появляються у фахових журналах вістки, що Ізраїль після останньої війни з арабами розпочав "комплетування готових частин для атомової бомби" і має готовими середнього і меншого типу коло 25-30 таких "атомоголів".

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ РОКОМ

Щирий привіт і сердечні побажання для наших шановних Членів, їхніх Родин та всієї української спільноти в діяспорі

засилає

Українська Щадниця

UKRAINIAN SAVING & LOAN ASSOCIATION

1321 West Lindley Ave., Philadelphia, Pa., 19141, U.S.A.

Tel.: (215) 329-7080-81

Наш клич: З Громадою і для Громади!

Наша девіза: Сумлінна й фахова обслуга!

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

РАДІСНИХ і ВЕСЕЛИХ СВЯТ

РІЗДВА ХРИСТОВОГО

та

ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

бажають

С. КУШНІР і В. ГАДЖ

Власники Фірми

VICTOR-SAAB

1135 Easton Road, Roslyn, Pa., 19001

Tel.: (215) 886-8660

Советська преса почала знову пригадувати мирову заяву Брежнєва про його ідею "створення безядерної зони" в басейні Балтицького моря, в яку входили б скандинавські держави — Фінляндія, Данія, Швеція і Норвегія. Очевидно, що цю "нову миротворну пропозицію" підхопила першою советська, а за нею і сателітна преса й навіть деякі наївні журналісти у вільному світі. Але подавляюча кількість світової опінії у вільному світі наголошує, що цим своїм останнім маневром Брежнєв намагається прикрити советську агресію у світі, особливо в Афганістані, Польщі, Африці та проти інших народів, допомагаючи посередньо просовувати там свої впливи.

**
*

Після визнання СВАПО органами ОН, як політичної формації, що змагає до усамостійнення Намібії, а на яку Республіка Південної Африки дістала була мандат від Ліги Націй над цією країною після Першої світової війни, але тепер цей мандат відкликано. Південна Африканська Республіка не лиш кермує далі всіми ресурсами та адмініструє Намібією, але втримує там теж свої військові ґарнізони. Вона декляpує, що є теж за самостійність Намібії, але при включенні всіх внутрішніх сил, а не тільки СВАПО, яке стоїть повністю під советськими впливами і не виконує волі населення. Як відомо Південна Африка провела наступ на опірні пункти СВАПО в Анґолі і опанувала цілий ряд пунктів та міст у прикордонній полосі, щоб обмежити діяльність комуністичних груп СВАПО.

**
*

Щоб зупинити похід російсько-комуністичного імперіялізму, президент Реґен зі своїм державним секретарем А. Гейґом змінив зовсім відношення до СССР і з колишньої "детанту" та доктрини "втримування рівноваги сил" у світі. Вони намагаються діяти і говорити такою мовою, яку розуміє Москва. Затіснивши приязнь з Китаєм, Америка скріпила своє становище настільки, що може говорити з "позиції сили". Уряд ЗСА розуміє, що детант і переговори про обмеження стратегічної зброї можуть бути тільки тоді успішними, коли за ними стоятиме мілітарна та економічна сила, цих двох, тепер заприязнених суперпотуг.

**
*

Важко повірити, що ще сьогодні діють морські пірати, незважаючи на електронічні апарати, далекозорі телескопи, радар і стежне літунство. Останній такий випадок трапився на морі біля Філліпнських островів, у віддалі 500 миль на південь від Манілі, пірати несподівано заатакували корабель "Нурія", на якому було 265 пасажирів та обслуги, ограбили всіх пасажирів, а щоб не було за ними погоні, забрали зі собою всіх зв'язківців і понищили радарову станцію.

**
*

Веселих Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року

Всій українській громаді, нашому славному вояцтву

та нашим покупцям бажають:

Степан Янківський, власник та Володимир Костюк, управитель

M & S QUALITY MEATS, — 915 Main Street, Winnipeg, Manitoba

Веселих Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року

б а ж а є

SURMA BOOK & MUSIC CO.

11 East — 7th Street — New York, N. Y., 10003

Ярослава з сином Микольцьом, Мирон, Магда з дітьми
Маркіяном і Дарією та Мирон Сурмач, ст.

Веселих Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року

Рідним, Приятелям і Клієнтам

б а ж а є

МИКОЛА КРУМШИН

власник будівельної фірми.
126 Crossway — Yonkers, N. Y. 10701 — Phone: HA 3-0621

Веселих Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року

своїм Покупцям та Знайомим пересилає

ІВАН НЕСТОР з РОДИНОЮ

"NESTOR HARDWARE"

870 Sherbrook Street, Winnipeg, Manitoba — Telephone: 774-9215

ВІЙСЬКОВІ НОВИНИ

Міжнародний інститут для стратегічних студій, якого централя находиться у Великій Бритаії, подав в останньому своєму звіті, що балянс нуклеарної зброї вже почав чітко перехилюватися в користь СССР. Модернізація совєтської нуклеарної зброї дійшла до такої межі, що важко вже збалянсувати нуклеарну зброю в Европі. Інститут дораджує, щоб цю перевагу бодай зрівняти, щоб оминути небезпеки війни, яка завжди існуватиме, коли одна сторона почуватиметься надто сильною.

**
*

У Південній Америці, а зокрема в Колюмбії і Гондурасі пожвавилися збройні виступи комуністично наставлених партизанів, які використовують економічні труднощі в цих країнах для підбурювання населення проти існуючих там урядів. Тепер ці країни, подібно, як і Сан Сальвадор, дістануть допомогу американською зброєю. Американський уряд погодився продати зброю цим країнам, але цю ухвалу має ще затвердити американський Конґрес.

**
*

Д-р Клєс Маєр із сеймологічного центру в Упсаля, Швеція, подав, що Совєтський Союз перевів у цьому році наймогутніший підземний невтронний вибух, який на скалі Ріхтера виказав число 7. Зі совєтського боку не було досі про цей вибух ніякої згадки, а для уточнення шведський Інституту подав, що його переведено у Сибірі біля Семіпалатинська, де проводяться часті проби, але із меншою силою.

**
*

Під час своєї поїздки по Европі державний секретар А. Гейґ заявив, що ЗСА мають багато доказів на те, що СССР вживав хемічну зброю у Південно-Східній Азії й в Афганістані. Як і слід було очікувати, Москва відгукнулася черговим нападом на Америку,, назвавши цю заяву найбільш ароґантною антисовєтською пропаґандою і вигаданою брехнею. Державний департамент вирішив продовжувати дальші досліди щодо вживання СССР хемічної зброї так званого "жовтого дощу", про що почали напливати з різних сторін звідомлення, що цю зброю СССР почав вживати від 1976 року.

**
*

Д-р Бжезінський, бувший дорадник безпеки в уряді президента Картера, дав дуже цінні поради дорадникам президента Реґена. Він домовився з Денґ Шіяпінґом й іншими лідерами, і це саме він дораджує дорадникам Реґена. Вашінґтон і Пекін повинні вести між собою "стратегічні консультації" і виробити спільну політику, як, для прикладу, зупинювати Вєтнамську аґресивність, обмежувати Москві фльоту на Далекому Сході, допомагати Китаєві проти концентрації бойових частин совєтської армії на китайському кордоні.

Привіт з Різдвом Христовим і Новим 1982 Роком!

ПЕРШЕ УКРАЇНСЬКЕ БЮРО ПОДОРОЖЕЙ

BLOOR TRAVEL AGENCY

МАРКІЯНА КОГУТА і ІГОРЯ КУРИЛІВА

1190 Bloor Street West, Toronto, Ont., Telephone: 535-2135

НЕ ШУКАЙ СОБІ ЧУЖИХ БЮР, БО НАЙКРАЩЕ ОБСЛУЖИТЬ "АГЕНЦІЯ БЛЮР"!

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

З НАГОДИ РІЗДВА ХРИСТОВОГО і НОВОГО РОКУ ВСІХ ДРУЗІВ ДИВІЗІЙНИКІВ і ЇХ РОДИНИ ВІТАЄ

РОМАН ІВАНИЦЬКИЙ — власник Фірми

DELTO EUROPA CORP.

318 E. 9th St., New York, N.Y. 10003.

Telephone: (212) 228-2266

Веселих Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року

бажають

ЮЛІЯ і МИХАЙЛО ПЕТРИШИН, власники

KLEIN'S COMPANY — FURNITURE STORE — 720 North 2nd Street

KLEIN'S COMPANY — APPLIANCE STORE — 734-36 North 2nd Street

Philadelphia, Pa., 19123

Веселих Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року

усім Клієнтам бажає — Микола Захарченко

NICK'S JEWELRY

Watches, Diamonds, Jewelry and Watch Repairs

1912 Cottman Avenue, Philadelphia, Pa., 19149 — Tel.: (215) 745-2132

ВІЙСЬКОВІ НОВИНИ

Якраз тепер дискутують в Англії перебудову її збройних сил, і це викликує чималі застереження, зокрема щодо наміру зменшення деяких родів кораблів. Мова тут про зменшення числа фреґат, що їхнім головним завданням є поборювати підводні човни. Реорганізаційний плян виходить із заложення, що атомові підводні човни-винищувачі куди успішніші у поборюванні ворожих підводних човнів, як фреґати. Плян передбачує теж ліквідацію морської піхоти ("марінс"), що як окрема збройна одиниця перетривала 317 років. Її завдання мали б перебрати окремі частини армії. Переведення реорганізації заощадить Англії 22 більйони долярів впродовж 10 років.

***

Воєнний бюджет Західньої Німеччини на 1982 рік виноситиме 16,2 більйона долярів і замість його підвищити на 1,7 більйона, він буде тільки на 796 мільйонів більший. З боку ЗСА іде постійний натиск, щоб з уваги на загрозу для Европи з боку СССР, Західня Німеччина, як основний і найсильніший член НАТО, перебрала на себе деякі видатки, які ЗСА видають постійно на втримування своїх військ у Німеччині. По останніх протиамериканських виступах у цій країні ледве чи ЗСА вдасться добитися такого узгіднення.

***

Одним із завдань ЗСА — це не допустити до поширення атомової зброї у світі й тому, підписуючи договір з Пакістаном про економічну й військову допомогу у висоті 3,5 більйонів, ЗСА застерегли собі, що Пакістан не поважиться перевести випробування своєї першої атомої бомби. Уряд ЗСА заявляє, що президент Пакістану Зія уль-Ган запевняв раніше, що Пакістан перестане продукувати атомову зброю. Тепер однак виявляється, що Пакістан таки намагається перевести таку першу експлозію. Вже появилася з американського боку дуже різка пересторога, що коли б Пакістан таки поважився перевести цю пробу, йому доведеться "дуже дорого за це заплатити"...

***

Речники Китайської Народної Республіки перестерегли офіційно представників ЗСА, що китайсько-американські стосунки будуть дуже загрожені, якщо адміністрація президента Реґена продовжуватиме політику підтримки Тайвану. Китайці жаліються, що уряд ЗСА веде і надалі дуже інтенсивну торгівлю з Тайваном, включно з продажею йому модерної зброї, і це, на їхню думку, противиться протоколові підписаному обидвома країнами при відновлюванні дипломатичних зв'язків в січні 1979 року. У цьому домовленні говориться, що існує тільки один Китай і що Тайван є складовою частиною китайської території. У китайській пресі навіть натякається на зірвання дипломатичних стосунків, якщо ЗСА не змінять свого теперішнього поступування.

Щоби наздігнати СРСР у побудові нової зброї т. зв. "винищувачів сателітів", Америці вдалося сконструювати ракету, яку можна буде вистрілювати з літаючого джетового літака. Контракт на будову цих ракет був підписаний ще в минулому році, і за цей час проведено чимало "симулюваних проб" на збивання ворожих сателітів, а в останніх місяцях проведено було правдиві випробування у просторах. Ця ракета буде відносно досить легкою і її можна буде вистрілювати з літака Ф-15.

⁂

Представник єгипетського уряду та міністерства оборони, генерал Камал Гассан Алі, заявив, що Єгипет вишколює на своїх військових базах чимало афганців для боротьби проти просовєтського уряду, наставленого Москвою в Кабулі. Рішення Єгипту давати мілітарну допомогу афганським повстанцям є згідне з поглядами замордованого президента Садата, що СРСР намагається обступити Єгипет та інші арабські країни, і що всі араби повинні об'єднатися проти росіян і їхньої аґресивної політики.

⁂

У США почалася віднова лінійних кораблів (лінорів) "Міссурі", "Вісконсин" і "Ню Джерсі", що вже були коротко в дії під час В'єтнамської війни. Пихильники цієї віднови вказують на те, що такий лінкор має стільки вогнепальної сили на годину, як всі літаки з одного корабля-авіяносця за цілий день. І тільки лінкор може навіть після поважного пошкодження все ще вживати своїх далекобійних гармат.

⁂

В столиці Ливану, Бейруті, як теж і в інших районах країни поновилися бої між ісламськими сектами і комуністами, а до них долучилися сутички ще інших світських та релігійних угруповань. Кореспонденти із західніх держав, яких роля звітувань на цих теренах дуже обмежена, твердять, що теперішні зудари не перші і що тепер вони навіть і дещо більше "нагадують війну всіх, проти всіх". Тепер постала небезпека, що в ці боєві акції можуть включитися також християнські міліціонери. Разом усіх угруповань, які воюють одні проти одних, є 43.

⁂

Американський уряд знову офіційно звинуватив Кубу в доставі зброї і висиланні вишколених терористів для комуністичних підривних дій у Ель Салвадорі. Роля Куби у підривних діях Середньої та Південної Америки добре відома урядові США. Американські урядові чинники переконані, що коли вони не займуть більше рішучого становища щодо Сальвадору, як вони були заняли щодо Нікараґви, то комуністичні режими з допомогою Куби постануть у найближчому часі у Гондурасі, Ґватемалі і Коста Ріці. Секретар Гейґ заявив, що якщо Куба не змінить своєї дотеперішньої ролі, то США можуть вжити навіть сили, щоб припинити ці дії.

Веселих Свят Різдва Христового і Щасливого Нового Року!

Знаменитий, смачний хліб і всякого роду інші пекарські вироби повноцінної віджичвої вартости

поручає

УКРАЇНСЬКА ПЕКАРНЯ

БУДУЧНІСТЬ — FUTURE BAKERIES

Р. і І. Вжесневських

739 Queen St. W. — Toronto, Ont. — Tel. 368-4235

NORTH QUEEN AUTO PARTS LTD.

70 North Queen Street, Toronto, Ontario M8Z 2C9

Найбільша в Канаді українська фірма купна та перепродажі уживаних авт і тягарівок.

Найбільший склад автових частин всіх річників та всіх американських та заокеанських марок.

Власники: БОГДАН і ВОЛОДИМИР СЕМБАЙ-ї

Tel.: 373-8477
or 371-2315

CARPATHIA

TRANSMISSION SPECIALISTS LTD.

Власник Петро Семенюк.

Automatic & Standard Transmissions

Rebuilt — Services — Installed — All Work Guaranteed

342 - 54 14th Ave., (Cor. 18th St.), NEWARK, N. J.

ЧИ ВИ ПРИЄДНАЛИ ХОЧ ОДНОГО ПЕРЕДПЛАТНИКА ДЛЯ "ВІСТЕЙ КОМБАТАНТА"?

ВІЙСЬКОВІ НОВИНИ

Переговори, які тривають уже понад десять років щодо користування морями, пересунено на наступний рік. У цих переговорах СРСР намагається переперти свої вимоги, щоб окремі полоси були виключно під його контролею. Ці вимоги ідуть на виразну шкоду західнім країнам, головно членам НАТО, яких Москва намагається позбавити можливостей, на випадок війни, стояти у тісному зв'язку з американською морською фльотою. Наступна зустріч має відбутися щойно на початку 1982 року у Венесуелі, де мав би бути підписаний кодекс про морські права.

**
*

Пресове аґенство ТАСС закидає урядові США, що рішенням президента Реґена почати продукцію невтронної бомби, він пішов шляхом підготови до справжньої війни з ужиттям атомової зброї. "Правда" пише, що Америка розпочала таку акцію вже у 1945 році, кидаючи бомби на Гірошіму і Наґасакі в Японії. Ця продукція була хвилево припинена, коли СРСР і США розпочали переговори про САЛТ, але тепер, потайки підготовившись, "американські капіталісти" знову загрожують мирові.

**
*

Рішучі заходи турецької військової хунти, скинувши хаотичну владу прем'єра С. Дімереля, довела до великих успіхів. Найважливіше, що припинено загальний терорнзм, який розривав Туреччину, піднесено господарське життя, вреґульовано дії державної адміністрації, відновлено навчання і т. п. Після процесів лівих терористів, тепер стали перед судом 724 праві терористи. Прокуратура зажадала для 220 підсудних кари смерти.

**
*

Після повороту з Москви англійського міністра закордонних справ, ціль якого була суґерувати і переконати кремлівських можновладців, щоб вони у власному інтересі — і в інтересі світового миру — вийшли з Афганістану, не "втративши при цьому престижу і обличчя", виявилася тепер ще одна дуже цікава вістка. Вашінґтон уже від довшого часу висував потихеньку ідею створення 50-ти тисячної "Мусулманської мирової військової сили", зібраної з кількох мусулманських країн. Між ними мали бути Сірія та Альжір — прихильники СРСР, Єгипту та Пакістану — прихильники США. Ціль — утримування ладу в Афганістані, коли звідти вийшли б війська СРСР, і перед вільним світом стане завдання відновити невтральність у цій спустошеній країні.

**
*

Війна між Іраном та Іраком увійшла вже непомітно у другий рік, але далі не заноситься на зміни. Не зважаючи на всі підкріплення й зусилля, ані іракська армія, а тимпаче іранська не спроможні провести вирішної акції.

Американські оборонні фахівці рішили закупити відповідну кількість брітанських ракет типу "Рейпір" для охорони американських літунських баз на терені Великої Брітанії. Система "Рейпір" перейшла з успіхом усі практичні спроби застосування у найбільш складних умовах в часі різної погоди. Ракети "Рейпір" творять один з наймодерніших бойових засобів того роду зброї. Вона вже є у повній продукції, але щойно з початком 1983 року можна буде нею захистити всі намічені об'єкти. Кошти закупу ракет разом з їхньою системою інсталяції будуть сягати коло 325 мільйонів долярів.

**
*

Оце появилася дуже цікава вістка, що Ізраїль став сьомою по величині країною в експорті зброї. На першому місці стоїть літак бомбовик-штурмовик "Кліф С-2", що його закупило ряд менших країн, особливо у Південній Америці. Ізраїль уводить в дію новий тип літака "Ляві", який може конкурувати з подібними літаками інших країн. Ізраїльський танк "Меркава", якого впроваджено у службу у 1979 році, має бути на багато кращим від модерного совєтського танка "Т-72". Так само великий попит має 155 мм. гавбиця "Сольтам". Та може найпопулярнішою у військовому світі це — машинова пістоля "Узі", якою користуються майже всі поліційні з'єднання для окремих призначень.

**
*

Ті, що відійшли...

Д-Р БОГДАН СТЕПАН БАЛЬКО

*15. 8. 1918 — †17. 8. 1981

17 серпня 1981 р. помер член віннілезької станиці Братства дивізійників **д-р Богдан Степан Балько.**

Він народився 15 серпня 1918 р. у селі Довго, пов. Теребовля. Середню освіту закінчив у Теребовлі. В 1942 р. почав у Львові студії ветеринарної медицини, які перервала війна. Був вояком української дивізії "Галичина", служив санітаром у ветеринарній сотні.

В 1948 р. поселився зі своєю, покійною вже (1979 р.) дружиною Дарією у Вінніпеґу. У 1954 р. виїхав до Західної Німеччини на студії, які закінчив у 1956 р. у Ганновері дипломом д-ра ветеринарної медицини.

Вернувся у 1956 р. до Вінніпеґу почав працювати у клініці малих звірят і став власником цієї клініки.

Покійний студіював у Львові також сольоспів, мав гарний голос і був солістом-баритоном чоловічого хору "Ватра" під одрудою проф. Л. Туркевича. У Вінніпеґу був диригентом мішаного хору української кат. церкви Покрови Пресвятої Богородиці.

Д-р Балько був президентом Манітобської ветеринарної асоціяції, головою Об'єднання українських ветеринарних лікарів Канади, головою Ради української культури в Канаді, активним членом "Пластприяту", "Рідної Школи".

Станиця Братства Дивізійників віддала Покійному "останній салют" своїм прапором під час панахиди 19 серпня. Співав збірний хор під дириґентурою Юрія Гнатюка. На цвинтарі прощав товариша зброї побратим А. Загорода. РО

ВОЛОДИМИР ВОЙЦІХ

*15. 12. 1923 — †26. 7. 1981

У Філядельфії 26 липня 1981 р. помер воїн 1-ої Української Дивізії УНА Володимир Войціх.

Покійний народився 15 грудня 1923 р. у Львові. Він покінчив торговельну школу. В 1943 р. зголосився до української дивізії "Галичина". Перед виїздом Дивізії на фронт під Броди його вислано на підстаршинський вишкіл. Опісля служив в артилерії, був на Словаччині, Словенії і на фронті в Австрії, де два рази був ранений. Перебув полон в Італії.

На волі в Австрії одружився у 1950 р. переїхав до Америки та осів у Філядельфії. Тут один з перших включився в члени Братства філядельфійської Станиці; був членом УСО "Тризуб".

У Філядельфії працював фізично, як будівельний майстер.

Володимир Войціх був шляхетний, амбітний і любив товариство та й своєю щиро-сердешною вдачою здобув собі багато друзів.

Під час тризни, за згодою дружини Покійного Емілії, Григорій Колибаб'юк і Микола Швець перевели збірку: 50 дол. на даток на Станицю у Філядельфії, 105 дол. на журнал "Вісті Комбатанта".

Дружині Емілії, дочці Дарці та синові Зенонові наше щире співчуття.

Ярослав Лучанко

ОЛЬГА БАБ'ЯК

† 29. 11. 1981 р.

В Нью Йорку померла на 87-му році життя св. п. Ольга з Терлецьких Баб'як, вдова по сл. п. д-р Францові Баб'як, адвокатові в містах Самбір і Бережани. Д-р Баб'як був окружним уповаженим Військової Управи на округу Бережани. В серпні 1944 р. його вбили польські партизани під Криницею. Разом з ним згинув також його зять Снилик.

В. Й. П.

ІНЖ. МИХАЙЛО СЕЛЕШКО

27 квітня 1981 р. помер після довгої недуги паралічу інженер Михайло Селешко.

М. Селешко народився 4 жовтня 1901 р. у селі Витвиці, повіт Долина, Галичина. 17-річним юнаком добровільно зголосився до Української Галицької Армії, а з перших тижнів заснування УВО став її членом та бойовиком. Був завжди під наглядом польської поліції та за свою активність в УВО його многократно заарештовувано. Відсидівши у Бригідках вісім місяців, через переслідування польською поліцією утік до Чехо-Словаччини. Там він вступив до Української Господарської Академії в Подебрадах, яку закінчив, здобувши диплом інженера-хеміка.

У зв'язку з його діяльністю в УВО на домагання польської поліції чехословацькі органи влади протягом 48 годин видворили інж. М. Селешка з Чехо-Словаччини, звідки він переїхав до Берліну, де від 1927 до 1945 року жив і працював.

Полковник Є. Коновалець звернув на М. Селешка увагу і призначив його своїм секретарем. З цієї відповідальної позиції М. Селешко організував закордоном Українську Пресову службу, яка популяризувала українську державницько-визвольну ідею. В організаційних справах відбував різні, часто небезпечні поїздки.

М. Селешко був членом ПУНу, а в останніх роках свого життя членом сенату ПУН. Перед Другою світовою війною був секретарем Українського Національного Об'єднання в Німеччині і деякий час був секретарем полк. А. Мельника.

У 1943 році був перекладачем при міжнародній комісії судовомедичної експертизи, яка встановила причини смерти 10 000 українців у Вінниці у 1937--1939 рр. Тоді заплянував зібрати матеріяли, щоб видати книжку "Злочин Москви у Вінниці".

М. Селешко переїхав у 1945 році до Канади, де одразу почав працювати в громадсько-політичній ділянці й займав керівні становища в УНО, УРГ,

УВФонді. Крім цього дописував до газет і журналів.

Похований на цвинтарі у Баунд Бруну.

ВОЛОДИМИР РУБАХА

*10. 8. 1926 — †20. 9. 1981

В неділю 20 вересня 1981 р. по довгій недузі в Мельборні відійшов у вічність Володимир Рубаха.

Народжений 10. 8. 1926 р. в селі Зарадава біля Ярослава. До Дивізії зголосився 1943 р., по одно-річним вишколі брав участь у боях під Бродами, на Словаччині, Юґославії, під Ґляйхенберґом.

Покійний прибув до Австралії 1948 року, поселився у Мельборні. Був активним членом української громади, засновником Станиці Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, а від 1957 р. збірщиком фондів на будову Укр. нат. катедри.

Похоронено Покійного з Катедрального храму на цвинтар "Фовннер". Прощальне слово на могилою виголосили від Станиці Братства О. Швайлик і М. Проць.

РОМАН ЛЯНҐ-ВЕЛИКОПОЛЬСЬКИЙ

*5. 6. 1919 — †26. 10. 1981

26 жовтня 1981 р в Мельборні, Австралія, їдучи на працю згинув в автомобільному випадку Роман Лянґ-Великопольський.

Народжений 5. 8. 1919 р. в Янові біля Львова. Весною 1943 року голоситься до Української дивізії. Перейшов бойовий вишкіл і брав участь у боях під Збаражом, на Словаччині, Юґославії та під Ґляйхенберґом в Австрії, де був тяжко поранений. В час капітуляції перебував в шпиталі в Юденбурґу, щоб не попасти в полон змінює призвіще та через Альпи переходить до Зальцбурґа.

У 1949 р. виїхав до Австралії, де одружився з Теодозією.

Роман Лянґ був активним членом Української громади, Станиці Братства кол. вояків 1-ої УД УНА.

Панахиду відправлено 28. 10. 1981 р. і 29. 10. преосв. кир Прашко відслужив Службу Божу в Катедрі св. Петра і Павла. При участи друзів по зброї і приятелів поховона на цвинтарі "Фовннер". Попрощали Осип Швайлик від 1-ої УД УНА, а від приятелів Ярослав Бойко.

Під час панахиди проведено збірну на впорядкування могил під Ґляйхенберґом і зібрано 108 австр. дол.

М. А. Проць

МҐР. ВОЛОДИМИР ЛУЦИШИН

*1. 11. 1897 — †1. 3. 1981

1 березня 1981 р. помер у Філядельфії маґістер прав Володимир Луцишин. Покійний був поручником УГА, довголітнім членом управи ОбВУА у Філядельфії, голова Б-ва б. вояків УГА та член Т-ва українських правників в Америці. Народжений 1 листопада 1897 р. в Миколаєві над Дністром. Гімназію закінчив у Бережанах.

Під час війни був покликаний до австрійської армії, в якій закінчив школу зв'язку в Пелтен під Віднем у ранзі поручника. Брав участь у перебранні влади в листопаді 1918 р. в Бережанах, а по війні закінчив студії в Кракові й працював суддею в Яблонові на Гуцульщині. По приході більшовиків у 1939 р. був арештований,

суджений та вивезений до Мелітополя над Азовським морем. У 1941 р. повертається до Яблонова, а в 1944 р. виїжджає на еміґрацію до Німеччини, звідки в 1951 р. переселюється до ЗСА.

Похований на цвинтарі Факс Чейс.

На іншому місці друкуємо короткий спомин покійного з часів визвольної війни.

ІЛЛЯ НЕСТОРУК

*25. 10. 1925 — †3. 11. 1981

УНА в Монтреалю з жалем і болем повідомляє всю українську громаду, що 3 листопада 1981 р. відійшов у вічність один з найкращих наших членів Ілля Несторук.

Щирий патріот, здисциплінований і відданий укр. справі, безкомпромісовий націоналіст, відважний жовнір, герой славного бою під Бродами.

Похований далеко від своєї улюбленої України — Гуцульщини. Хай земля прибраної його батьківщини буде йому легкою.

На нев'янучий вінок в його пам'ять зібрано 1700 дол., з того призначено 400 дол. на українських інвалідів, а 75 дол. на пресфонд "В. К.".

Опечалені Дивізійники

Христос Родився!

РАДІСНИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО

та

ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

Членам Головної, Крайових і Станичних Управ

Братства кол. Вояків 1-ої Української Дивізії УНА

всій дивізійній братії та їх родинам, комбатантам усіх

українських збройних формацій та всій українській спільноті

бажає

СТАНИЦЯ БРАТСТВА Кол. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

в Торонті, Канада

ЗМІСТ

Ціна: $3.50

Веселих Свят Різдва Христового і Щасливого Нового Року!